

Broj:04-23-1-90-2/18
Sarajevo, 13.02.2018. godine

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA
PREDSTAVNIČKI DOM
Trg BiH 1, Sarajevo

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 16.02.2018

Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01-50-1-15		55	17
01-22-2546/17			

Predmet: Informacija u oblasti direktnih stranih investicija u Bosni i Hercegovini -dopuna, dostavlja se

U vezi sa vašim dopisom broj 01-50-1-15-55/17, a u skladu sa zaključcima sa 55. sjednice Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH održane 31.01.2018. godine, u prilogu dostavljamo:

- Dopunjenu Informaciju u oblasti direktnih stranih investicija u Bosni i Hercegovini. Informacija je urađena na bazi najnovijih i trenutno dostupnih podataka o direktnim stranim investicijama u Bosni i Hercegovini za 2017. godinu.
- Izvještaj o aftercare aktivnostima Agencije za unapređenje stranih investicija u BiH i prijedlog preporuka za poboljšanje poslovnog okruženja u Bosni i Hercegovini iz prethodne godine. Agencija deset godina kontinuirano obrađuje pitanja vezana za postinvesticionu podršku koja se pruža stranim investitorima, identifikuje probleme sa kojima se investitori susreću i godišnje dostavlja prijedlog preporuka za unapređenje poslovnog okruženja u BiH Vijeću ministara BiH, entitetskim vladama i institucijama na koje se preporuke odnose. Nakon usvajanja Aftercare izvještaja i preporuka za unapređenje poslovnog okruženja u BiH od strane Vijeća ministara BiH, Agencija organizuje javnu prezentaciju usvojenog dokumenta. Izvještaj i preporuke za 2017. godinu bit će vam dostavljeni po usvajanju istih od strane Vijeća ministara BiH.

S poštovanjem,

DIREKTOR
Gordan Milinic

Prilog:

- Informacija u oblasti direktnih stranih investicija u Bosni i Hercegovini
- Izvještaj o aftercare aktivnostima Agencije za unapređenje stranih investicija u BiH i preporuke za poboljšanje poslovnog okruženja u Bosni i Hercegovini

BOSNA I HERCEGOVINA

FIPA - Agencija za unapređenje stranih investicija u BiH
FIPA - Agencija za promidžbu inozemnih ulaganja u BiH

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

ФИПА - Агенција за унапређење страних инвестиција у БиХ
FIPA - Foreign Investment Promotion Agency of BiH

INVEST IN BOSNIA AND HERZEGOVINA - INVESTIRAJTE U BOSNU I HERCEGOVINU - ИНВЕСТИРАЈТЕ У БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ - INVESTIRAJTE U BOSNU I HERCEGOVINU

INFORMACIJA

O STANJU U OBLASTI DIREKTNIH STRANIH INVESTICIJA

U BOSNI I HERCEGOVINI

Sarajevo, februar 2018. godine

Uvodne napomene

Direktne strane investicije (DSI) u Bosni i Hercegovini možemo pratiti na osnovu **dva izvora podataka:**

- **Centralna banka BiH (CBBH)**, koja prati stanje i tokove finansijskog kapitala rezidenata i nerezidenata, evidentira priliv i odliv sredstava, iskazuje stvarne transakcije stranih investicija u toku posmatranog perioda;
- **Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO)**, koje iskazuje vrijednosti DSI na osnovu navedenih vrijednosti u sudskim rješenjima prilikom (pre)registracija kompanija.

Različite metodologije prikupljanja, praćenja i iskazivanja podataka su razlog za različite vrijednosti DSI.

Agencija za unapređenje stranih investicija u BiH (FIPA) koristi podatke Centralne banke BiH o iznosima direktnih stranih investicija, dok se podaci MVTEO-a koriste za analize ulaganja po kompanijama (obzirom da podaci CBBH nisu dostupni po pojedinačnim investicijama/, odnosno kompanijama).

Podaci Centralne banke BiH se revidiraju prema posljednjim preporukama MMF-a i OECD-a, a odnose se na Tokove i Stanje DSI u BiH. Zvanični podaci Centralne banke BiH o stanju i tokovima direktnih stranih investicija u BiH na godišnjem nivou, objavljuju se osam mjeseci po isteku izvještajne godine. U skladu s tim, finalni podaci za kompletnu 2017.godinu, kao i kumulativni podaci za period od 1994. do decembra 2017.godine biće dostupni u avgustu tekuće godine.

Kvartalni podaci koji se objavljuju u toku godine privremenog su karaktera, a objavljuju se u okviru:

- Platnog bilansa - stavka Neto finansijska pasiva ili neto stvorene finansijske obaveze, gdje vrijednost obuhvata i procijenjeni iznos zadržanih zarada
- Tokova DSI – bez iznosa zadržanih zarada

Oba podatka se odnose na isti period, a suštinska razlika je u tome što prvi uključuje i reinvestirane zarade, a drugi ne, budući da se iznosi zadržanih zarada uvrštavaju jedanput godišnje u okviru godišnjih podataka. Tokovi DSI daju mogućnost uvida u djelatnosti ulaganja, države investitore, te ulaganja po područjima pripadnosti.

Podaci Centralne banke nisu dostupni po kompanijama.

FIPA priprema redovne izvještaje o DSI po objavi podataka CBBH, MVTEO, UNCTAD-a. Redovno dostavlja Vijeću ministara BiH godišnju Analizu direktnih

stranih investicija u BiH i Uporednu analizu BiH i država regiona u izvještajima međunarodnih organizacija. Vijeću ministara se već deset godina dostavlja Analiza aftercare aktivnosti obavljenih u prethodnoj godini sa identificiranim preprekama sa kojima se strani investitori susreću, kao i prijedlog konkretnih preporuka za poboljšanje poslovnog okruženja u BiH.

Aktuelni podaci o DSI prema podacima CBBH dostupni su na web stranici Agencije, a po zahtjevu, FIPA dostavlja brojne izvještaje i analize iz svojih redovnih aktivnosti, a odnose se na oblast stranih ulaganja.

U skladu sa usvojenim zaključcima Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH sa 55. sjednice, dostavljamo Informaciju u oblasti direktnih stranih investicija u Bosni i Hercegovini ažuriranu najnovijim podacima, budući da su u periodu od datuma pripreme prve Informacije do datuma rasprave o istoj protekla četiri mjeseca za koje vrijeme su u dva navrata objavljeni podaci o DSI u 2017. godini.

U momentu pripreme Informacije dostupni su podaci za period januar-septembar 2017. godine. Informacija sadrži podatke o vrijednostima DSI u okviru Platnog bilansa i podatke o vrijednostima u okviru Tokova DSI.

PREGLED DIREKTNIH STRANIH INVESTICIJA (DSI) PREMA PODACIMA CENTRALNE BANKE BIH ZA PERIOD I - IX 2017. GODINE

Do objave zvaničnih podataka Centralne banke BiH (CBBH) o Stanju i Tokovima direktnih stranih ulaganja, u BiH na godišnjem nivou, koji se objavljuju osam mjeseci po isteku izvještajne godine, **dostupni su privremeni podaci u okviru Platnog bilansa**, stavka neto stvorena finansijska pasiva ili neto stvorene finansijske obaveze (sa procijenjenim iznosom zadržanih zarada) i **Tokova DSI** (ali bez segmenta zadržanih zarada, koje se uvrštavaju jedanput godišnje u okviru zvaničnih podataka) Obzirom da se podaci prikupljaju po različitim metodologijama tako iznosi DSI po tokovima i platnom bilansu nisu identični.

Direktne strane investicije za period I - IX 2017. u okviru Platnog bilansa

Prema podacima za **prva tri kvartala 2017. godine, direktne strane investicije (sa procijenjenim zadržanim zaradama) su iznosile 630.8 miliona KM ili 322.5 miliona eura**. Podaci u okviru Platnog bilansa za period januar – septembar 2017. ukazuju na porast stranih investicija za **60,6 % u odnosu na iznos u istom periodu 2016. godine**.

Trenutno dostupni podaci pozitivan su pokazatelj, na osnovu kojeg se nadamo da bi negativan trend priliva DSI mogao biti zaustavljen i da bi 2017. godina mogla biti najbolja u periodu nakon svjetske ekonomske krize.

Cifre koje slijede govore u prilog tome:

- U poređenju sa devetomjesečnim iznosima DSI u periodu od 2010-2016.godine, evidentirani iznos od 630,8 miliona KM DSI za devet mjeseci 2017.godine je veći od iznosa za isti period u svakoj pojedinačnoj godini navedenog perioda.
- DSI u izvještajnom periodu su veća za 27,8% u odnosu na sedmogodišnji prosjek za prva tri kvartala (period 2010-2016. zbir Q1, Q2 i Q3)
- Prema privremenim podacima za period januar – septembar 2017.g. DSI su u ovom periodu veće i od prosjeka **godišnjih** iznosa DSI u periodu 2010-2016.(za 3,4%).

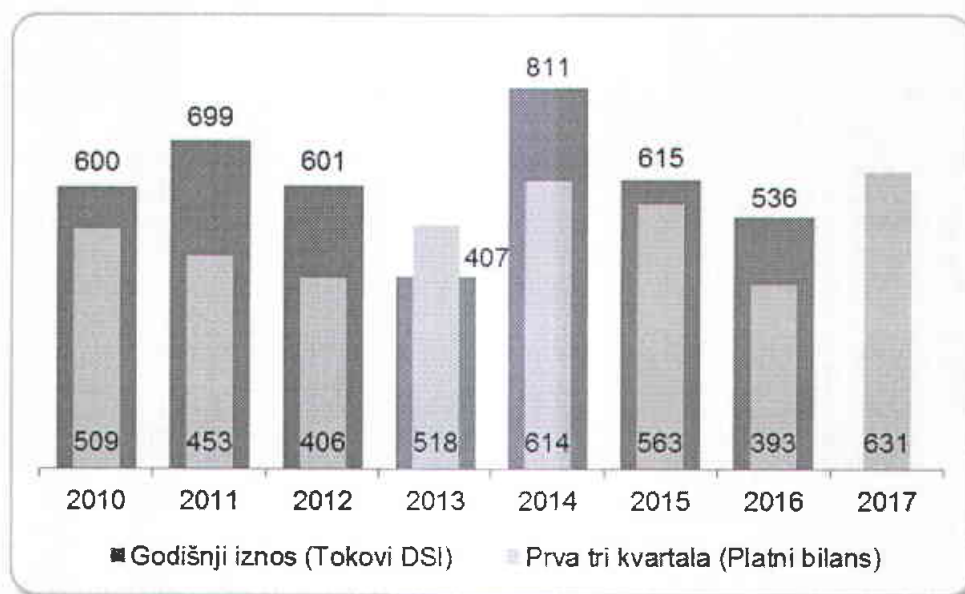
Neto stvorena finansijska pasiva ili
neto stvorene finansijske obaveze (sa procijenjenim zadržanim zaradama)
po kvartalima su iznosile (miliona KM):

Godina	Q1	Q2	Q3	UKUPNO Q1 – Q3	Q4	UKUPNO Q1 – Q4
2012	97.1	168.7	140.0	405.6	191.2	596.9
2013	333.2	182.7	2.1	518.1	-50.5	467.6
2014	263.5	215.4	134.6	613.5	185.0	798.5
2015	159.3	257.1	146.0	562.5	91.4	653.8
2016	178.7	53.2	160.9	392.8	89.5	482.2
2017	303.4	120.9	206.5	630.8		

Izvor: Centralna banka BiH, Platni bilans, decembar 2017. godine

Za očekivati je da godišnji iznos DSI bude veći u odnosu na devetomjesečni iznos. Vidljivo je da su u svim ovim godinama godišnji iznosi DSI bili, u većem ili manjem iznosu, veći od devetomjesečnih iznosa (u 2011.g. je veći za 54%, a u 2015.g. za 9%). Ovaj trend je narušen jedino u 2013.godini, kada je objavljeni godišnji iznos DSI bio manji od ranije objavljenog preliminarnog podatka za devet mjesec, radi negativne vrijednosti zadržanih zarada.

Godišnji iznosi DSI 2010 – 2016. i DSI za prva tri kvartala 2010-2017, milioni KM

Procjenjene reinvestirane zarade, za prva tri kvartala 2017. su iznosile 383.6 miliona KM i veće su u odnosu na procjene za prva tri kvartala prethodnih godina (Q1-Q3 2016. bile 249 miliona KM, Q1-Q3 2015. godine 253 miliona KM i Q1-Q3 2014. su bile 135 miliona KM).

Generalno prilivom stranih investicija nismo bili zadovoljni u posljednjim godinama, ali prema prvim podacima za prva tri kvartala 2017. godine nadamo se da će i godišnji iznosi DSI odražavati pozitivan trend.

Uz objavu podataka za kompletnu 2017. godinu, u skladu sa dosadašnjom praksom, očekuju se i revidirani iznosi za prethodne godine¹, te kod prvih pokazatelja o povećanju/smanjenju stranih investicija treba uzeti u obzir i mogućnost takvih promjena.

Direktne strane investicije za period I - IX 2017. u okviru Tokova DSI

Kako je već navedeno, zbog različitih metodologija godišnji iznosi u okviru Tokova DSI i Platnog bilansa nisu identični, a obzirom da iznosi iz platnog bilansa nisu dostupni po zemljama ili djelatnostima, kao izvor za godišnje i periodične iznose DSI, uobičajeno koristimo podatke u okviru Tokova direktnih stranih investicija.

¹ Može se navesti da je prema prvim objavljenim podacima iz marta 2016, neto finansijska pasiva za 2015. godinu iznosila 473.1 miliona KM, a kasnije je korigovana na 516.2 i sadašnjih 653.8 miliona KM. Neto finansijska pasiva za 2016. je prema podacima iz jula 2017. iznosila 460.6 miliona KM, da bi prema zadnjim dostupnim podacima bila revidirana i iznosi 482.2 miliona KM.

Prema preliminarnim podacima Centralne banke BiH u okviru Tokova DSI, bez iznosa zadržanih zarada, za period od januara do septembra 2017.godine, direktne strane investicije su iznosile 233,5 miliona KM ili 119,4 miliona eura. Uz napomenu da su preliminarni podaci podložni naknadnim revizijama, strana ulaganja u periodu I – IX 2017. su, iako skromna, bila veća za **53,6% u odnosu na isti period prethodne godine.**

Iako je registrovano povećanje u odnosu na isti period 2016.godine, strane investicije za period januar – septembar 2017. su ispod petogodišnjeg prosjeka (isti period za godine 2012-2016). Također je potrebno napomenuti i da preliminarni podaci za određeni period godine ne moraju nužno biti i pokazatelj godišnjeg trenda, ali se svakako nadamo pozitivnim rezultatima i za kompletnu 2017. godinu.

Ne treba zanemariti činjenicu da su **periodični iznosi tokova DSI izraženi bez iznosa zadržanih zarada**, koje se uvrštavaju samo na godišnjem nivou, a prema prvim podacima za devet mjeseci 2017.g procjenjuju se na 384 miliona KM.

Iznosi Tokova DSI za prvih devet mjeseci po godinama:

DSI	I – IX 2010	I – IX 2011	I – IX 2012	I – IX 2013	I – IX 2014	I – IX 2015	I – IX 2016	I – IX 2017
Miliona KM	582.8	427.5	388.0	461.1	484.4	261.7	152.0	233.5
Indeks (u odnosu na prethodnu godinu)	72.7	73.4	90.8	118.8	105.1	54.0	58.1	153.6

Izvor: Centralna banka BiH, Tokovi DSI bez iznosa zadržanih zarada (decembar 2017)

Za razliku od podataka o DSI iz Platnog bilansa, podaci u okviru Tokova DSI, omogućavaju prikaze stranih investicija u više segmenata:

Prema komponentama, strane investicije za prvih devet mjeseci su iznosile u segmentu vlasničkih udjela 177,1 miliona KM i 56,4 miliona KM kao ostali kapital. Podaci o zadržanim zaradama za periode po kvartalima nisu dostupni (uvrštavaju se u godišnje podatke - osam mjeseci po isteku izvještajne godine).

Napomena: Direktne strane investicije (DSI) po komponentama obuhvaćaju: **vlasničke udjele** (u opremu i drugu robu i usluge, gotovinu i ostale vlasničke udjele), **zadržane zarade** (iznos preostalih profita, nakon umanjenja za iznos poreza na dobit i plaćanja dividendi ili drugih doznaka profita od strane preduzeća s direktnim ulaganjem u BiH svom direktnom stranom ulagaču) i **ostali kapital** (ulaganja sestrinskih preduzeća, obveznice, instrumenti tržišta novca i ostala dugovanja).

Prema području pripadnosti - prema privremenim podacima za devet mjeseci 2017. godine, od ukupnih direktnih stranih investicija u BiH (233,5 miliona KM), u **Federaciji BiH** je registrovano 207,9 miliona KM, u **Republici Srpskoj** 33,4 miliona KM, a u **Brčko distriktu** je registrovan negativan iznos – 7,8 miliona KM (zbog negativnog iznosa u okviru „ostalog kapitala“).

Prema državama ulagačima - u prvih devet mjeseci 2017. godine u BiH su registrovana ulaganja preko 10 miliona KM iz: Švajcarske (67,1 miliona KM), Slovenije (35,5), Saudijske Arabije (30,9), Srbije (30,3), Ujedinjenih Arapskih Emirata (26,8), Kuvajta (25,1), Bugarske (13,8 miliona KM), Italije (11,8 miliona KM) i Njemačke (10,5 miliona KM).

U istom periodu negativni iznosi kapitala (preko 10 miliona KM) su registrovani iz: Hrvatske (-19,9 miliona KM), Turske (-12,9) i Austrije (-11,9 miliona KM). Negativni iznosi se u najvećoj mjeri odnose na ostali kapital ili obaveze kompanija po osnovu zaduženja.

Ako posmatramo samu komponentu vlasničkih udjela, najveće povećanje od 44,9 miliona KM je registrovano za Ujedinjene Arapske Emirate (obzirom da je ostali kapital bio -23,1 miliona KM, ukupne investicije iz UAE su iznosile 26,8 miliona KM). Najveće smanjenje vlasničkih udjela od -13 miliona KM je registrovano za Veliku Britaniju.

Podaci CBBH o pojedinačnim investicijama/kompanijama nisu dostupni.

U Federaciji BiH u prvih devet mjeseci 2017. zemlje najznačajniji investitori bile su: Švajcarska, Saudijska Arabija, UAE, Kuvajt i Slovenija. U Republici Srpskoj, u istom periodu, zemlje sa najviše investiranog kapitala bile su: Srbija, Bugarska, Austrija i Slovenija.

Prema djelatnostima ulaganja - djelatnosti (prema NACE Rev.2 statističkoj klasifikaciji ekonomskih djelatnosti) u okviru kojih je registrovano najviše DSI (preko 20 miliona KM) u prvih devet mjeseci 2017. su: Proizvodnja baznih metala (43,6 miliona KM), Poslovanje nekretninama (37,3 miliona KM), Trgovina na veliko (osim trgovine motornim vozilima i motociklima, 35,4 miliona KM) i Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (27,9 miliona KM). Značajan negativan iznos je registrovan u okviru sljedećih djelatnosti: Proizvodnja prehrambenih proizvoda (-16,2 miliona KM), Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda (-9,4) i Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda (-5 miliona KM).

Vlasnički udjeli su na osnovu iznosa najviše povećani u okviru djelatnosti Poslovanje nekretninama 67 miliona KM (obzirom da je ostali kapital bio -29,7 miliona KM, ukupne investicije su bile 37,3 miliona KM). Najveći negativan iznos u okviru vlasničkih udjela je registrovan za Upravljačke djelatnosti; savjetovanje u vezi s upravljanjem (-5,5 miliona KM).

Prema preliminarnim i nekompletnim podacima u Federaciji BiH najveći iznosi DSI u prva tri kvartala 2017. su registrovani u okviru djelatnosti: Proizvodnja baznih metala, Trgovina na veliko, Smještaj i Poslovanje nekretninama. U prvih devet mjeseci 2017. najveći iznosi DSI u Republici Srpskoj su registrovani u okviru djelatnosti: Poslovanje nekretninama i Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija.

Obzirom da su dostupni i pregledi po zemljama i djelatnostima, za detaljnije analize stranih investicija svakako preporučujemo podatke o tokovima i stanju DSI, međutim kvartalni podaci u okviru platnog bilansa koji sadrže i podatke o procijenjenim

zadržanim zaradama u pojedinim periodima su pogodniji za usporedbe budući da su sveobuhvatniji.

Evidentan nepovoljan trend kretanja nivoa direktnih stranih investicija u Bosni i Hercegovini posljednjih nekoliko godina posljedica je niza faktora koji utiču na smanjen i nedovoljan nivo stranih investicija (politička nestabilnost, korupcija, komplikovana i neefikasna administracija, netransparentnost u primjeni propisa, pravna nesigurnost itd). BiH ima prirodne prednosti za ostvarenje osnovnog motiva investiranja, tj sticanja profita, ali, uređen poslovni ambijent i pravno-politička sigurnost su, ipak, osnovni preduslovi za donošenje odluke o investiranju. U tom pogledu je Bosna i Hercegovina veoma loše rangirana u Evropi i svijetu, prema svim indikatorima i kriterijima po kojima se danas mjeri napredak i uslovi života i poslovanja u nekoj državi. BiH je nekonkurentna i u odnosu na zemlje regiona².

Upravo zato, osnovna zadaća je nastavak konstantnog i intenzivnog zajedničkog rada na unapređenju političkih i privrednih uslova u zemlji, na poboljšanju poslovnog ambijenta, sprovođenju potrebnih reformi, koje će ukloniti postojeće prepreke stranim i domaćim investitorima za pokretanje i širenje poslovanja, a sve to, automatski doprinosi i poboljšanju imidža i konkurentnosti zemlje.

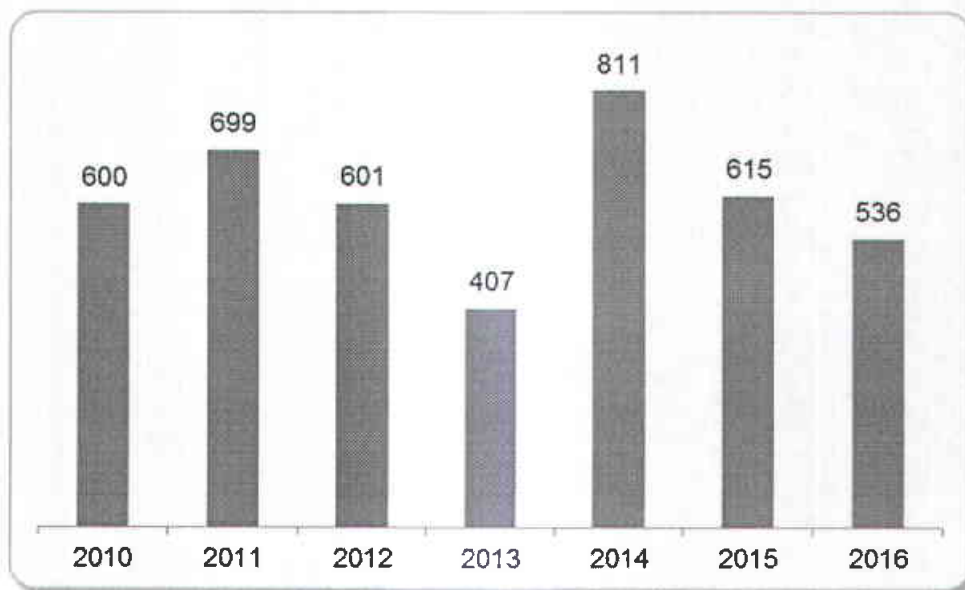
DSI U PERIODU MAJ 1994 - DECEMBAR 2016. GODINE

Prema podacima Centralne banke BiH (CBBH), kumulativno **Stanje direktnih stranih investicija (DSI) u Bosni i Hercegovini, na dan 31.12.2016.godine, iznosi 12 964,4 miliona KM ili 13 milijardi KM (6 629 miliona EUR ili 6,6 milijardi eura).**

Napomena: u avgustu svake godine Centralna banka BiH objavljuje zvanične podatke o direktnim stranim investicijama za prethodnu poslovnu godinu u okviru Tokova, kao i ukupno Stanje DSI za period od maja 1994, zaključno sa decembrom prethodne godine. Dostupni su podaci sa pregledom ulaganja po zemljama, po djelatnostima ulaganja, po vremenskim periodima, po strukturi stranih ulaganja. Uz objavu novih, revidiraju se podaci za prethodne dvije godine.

² FIPA redovno, priprema godišnju Usporednu analizu BiH i država regiona u izvještajima međunarodnih organizacija koju razmatra i usvaja Vijeće ministara BiH. Deset do petnaest svjetskih izvještaja, koliko ih godišnje analiziramo daju detaljan profil svake ekonomije sa podacima globalnog rangiranja sa veoma mnogo indikatora. (Doing Business, Indeks ekonomskih sloboda, Globalni izvještaj konkurentnosti, Indeks percepcije korupcije, Barometar slobode samo su neki od izvještaja koji se redovno prate). Analiza daje uvid u položaj BiH u odnosu na svjetske ekonomije, a prvenstveno na države regije. BiH je na začelju većine svjetskih lista i po ekonomskoj konkurentnosti zaostaje za zemljama regije.

Tokovi DSI, milioni KM

Izvor: Centralna banka BiH, Tokovi DSI, august 2017.

U periodu maj 1994. - decembar 2016.godine najviše stranog kapitala je uloženo u okviru proizvodnje, 34%, bankarskog sektora 24% i telekomunikacija 13%.

Proizvodne djelatnosti u kojima je zabilježeno najviše stranih investicija u proteklom periodu su: proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda, proizvodnja prehrambenih proizvoda, proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda, proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda, vađenje ugljena i lignita.

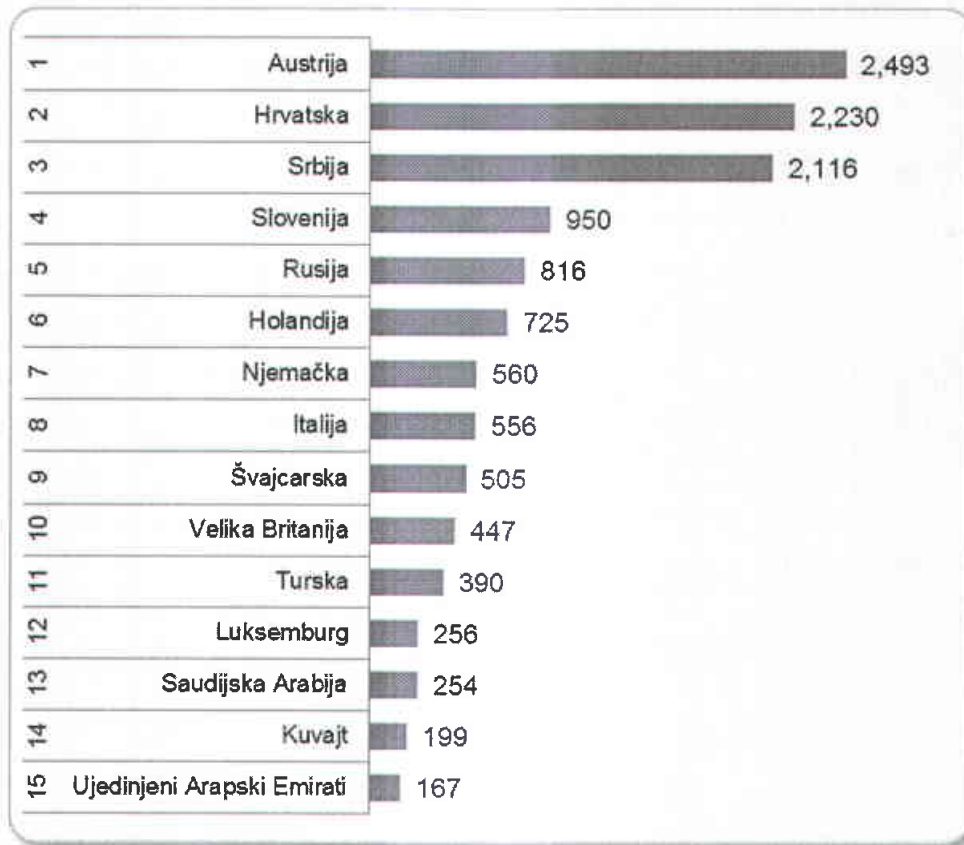
U bankarski sektor, tačnije u djelatnost klasificiranu kao finansijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i penzionih fondova, zabilježeno je preko tri milijarde KM. Bankarski sistem u Bosni i Hercegovini je u većinskom privatnom vlasništvu sa dominantnim učešćem stranog kapitala. U vlasničkoj strukturi prednjači učešće austrijskog kapitala. Pored evropskih, u BiH uspješno posluju banke i finansijske institucije iz Turske, Saudijske Arabije, Ujedinjenih Arapskih Emirata, Rusije. Bankarski sistem u BiH je stabilan i likvidan i gotovo sve banke pozitivno posluju.

Strane investicije u sektor telekomunikacija čine 13% ukupnih stranih investicija u BiH u periodu 1994-2016.godine. Najveći dio ovih investicija se odnosi na privatizaciju državnog telekomunikacijskog operatera.

Sektor trgovine je u poslijeratnom periodu bio jedan od najatraktivnijih za strane investitore u Bosni i Hercegovini, bilo da su na naše tržište dolazili putem otvaranja svojih tržišnih centara po "greenfield principu" ili preuzimanjem već postojećih domaćih maloprodajnih lanaca. Danas na domaćem tržištu posluju Konzum, Mercator, Tropic, Jysk, OBI, dm.

U oblasti poslovanja nekretninama evidentirano je ukupno 500 miliona KM.

**Najznačajnije zemlje investitori u BiH, TOP 15,
maj 1994 - decembar 2016, milioni KM**

Izvor: Centralna banka BiH, Stanje DSI, august 2017.

Tradicionalno najveći investitori u Bosni i Hercegovini su Austrija, Hrvatska i Srbija. Ove tri države su ukupno uložile 6,8 milijardi KM, što čini 53% ukupnih stranih investicija u BiH u periodu 1994-2016.godine. I pored evidentiranog povećanja investicija sa Bliskog istoka u prethodnim godinama, najznačajniji investitori u BiH su evropske zemlje.

Iako nedovoljan, ukupni iznos DSI od 13 milijardi KM (6,6 milijardi eura), svrstava Bosnu i Hercegovinu na drugo mjesto zemalja u užem regionu, iza Srbije (ne uzimajući u obzir Hrvatsku i Sloveniju).

Ipak, treba spomenuti Hrvatsku koja je primila pet puta više stranih investicija, a po broju stanovnika i teritoriji je neznatno veća od Bosne i Hercegovine. U Sloveniju je ušao duplo veći iznos stranih investicija nego u BiH.

I u Sloveniji je Austrija najveći investitor i uložila je tri puta više u Sloveniju nego u BiH. Austrija je u Hrvatskoj drugi po veličini investitor sa uložene nepune 4 milijarde eura.

U Srbiji je samo u četvorogodišnjem periodu od 2013. do 2016.godine nadmašen iznos od 6 milijardi eura stranih investicija.

Zajedničko svim državama naše uže regije je da su evropske države najveći ulagači, što je sasvim prirodno, zbog blizine ovih država.

Susjedne države Hrvatska i Srbija su, uz Austriju, top investitori u Bosni i Hercegovini, što je uveliko olakšano poznavanjem lokalnih prilika, jezika i zbog same blizine tržišta. Najveća pojedinačna strana investicija je upravo akvizicija BH telekomunikacijskog operatera od strane Telekom Srbije. Te 2007.g. je zabilježen rekordni godišnji priliv stranih investicija u BiH (1,3 milijarde eura).

Ruske investicije, prije svega u naftnu industriju RS (Rafinerija nafte, Rafinerija ulja, Petrol) smjestile su ovu državu na peto mjesto država najvećih ulagača u BiH.

Posljednjih godina evidentno je interesovanje investitora, kao i ulazak kapitala iz Narodne Republike Kine u BiH. Značajni projekti realizuju se kroz saradnju partnera iz NR Kine sa javnim ili privatnim kompanijama u BiH (ugovori o izgradnji i finansiranju energetskih i infrastrukturnih projekata). Takođe, uobičajeno je i da velike kineske kompanije svoje firme u BiH, u cilju širenja poslovanja, registruju preko svojih kompanija iz Evrope. Tako je značaj investicija iz NR Kine svakako mnogo veći od zvanično registrovanih iznosa kapitala.

Bosna i Hercegovina je u posljednjih nekoliko godina postala primamljiva destinacija investitorima iz arapskih zemalja. Već su izgrađeni poslovni prostori, stambene zgrade, vile i kompleksi za odmor i rekreaciju namijenjeni domaćim i stanovnicima zemalja iz kojih dolaze investitori. Trenutno se u našoj zemlji priprema izgradnja nekoliko rezidencijalnih naselja. Pored ulaganja u nekretnine (stambeno-poslovni i sportsko-turistički kompleksi) Investitori iz arapskih zemalja do sada su investirali i u bankarstvo, proizvodnju, oblast medija i komunikacija.

**IZVJEŠTAJ O AFTERCARE AKTIVNOSTIMA AGENCIJE ZA
UNAPREĐENJE STRANIH INVESTICIJA U BOSNI I
HERCEGOVINI – FIPA ZA 2016.GODINU**

I

**PRIJEDLOG PREPORUKA ZA POBOLJŠANJE POSLOVNOG
OKRUŽENJA U BOSNI I HERCEGOVINI**

SADRŽAJ

I - OSNOVNE KARAKTERISTIKE PROGRAMA	3
Iskustva Aftercare programa	4
Saradnička mreža u 2016. godini.....	5
II - ANALIZA AFTERCARE POSJETA ZA 2016. GODINU	6
Realizovane i planirane investicije	7
Nova zapošljavanja.....	6
Kompanije sa stranim kapitalom o poslovnom okruženju u BiH.....	7
Korištenje inputa iz BiH	12
Osnovne ocjene poslovanja.....	14
III - REZULTATI AFTERCARE POSJETA ZA 2015. i 2016. godinu.....	17
Realizovane asistencije u okviru Aftercare posjeta za 2015. i 2016. godinu.....	18
Primjeri uspješnih projekata stranih investitora u okviru Aftercare programa za 2016. godinu.	18
IV - PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE POSLOVNOG OKRUŽENJA I UVJETA ZA INVESTIRANJE.....	19
NIVO BOSNE I HERCEGOVINE.....	22
1. OBLAST CARINA i CARINSKA POLITIKA (I PRATEĆI SPORAZUMI)	
1.1. Provedba zakona i podzakonskih akata	
1.2. Suspenzije carinskih stopa	
1.2. Pitanja kod privremenog uvoza alata i mašina	
1.3. Provedba međunarodnih i bilateralnih sporazuma	
1.4. Granički prelazi	
2. OBLAST POSLOVANJA U SLOBODNIM ZONAMA	
2.1. Propisi koji se odnose na PDV i poslovanje u slobodnim zonama	
3. OBLAST AKCIZNE POLITIKE	
4. OBLAST JAVNIH NABAVKI I SEKTOR PRIVREDE	
5. OBLAST KRETANJA RADNE SNAGE, BORAVAK I ZAPOŠLJAVANJE STRANACA	
6. ELEKTRONSKO POSLOVANJE I ELEKTRONSKI POTPIS	
6.1. Koordinirajuće tijelo	
6.2. Cyber sigurnost	
7. TRŽIŠTE RADNE SNAGE I OBRAZOVANJE	
8. OBLAST ENERGETIKE	
9. OBLAST MEĐUNARODNIH I BILATERALNIH SPORAZUMA	
9.1. Inicijativa za nove sporazume	
9.2. Implementacija sporazuma	
NIVO - FEDERACIJA BIH.....	29
1. OBLAST HARMONIZACIJE PROPISA	
1.1. Zakon o slobodnim zonama Federacija BiH	
1.2. Zakoni o koncesijama	
1.3. Oblast radnog prava i poreznog sistema	
a) Zakon o radu FBiH i Zakon o porezu na dohodak FBiH	
2. OBLAST PODSTICANJA PRIVREDE I MJERE ZA RASTEREĆENJE PRIVREDE	
2.1. Podsticaji privredi	
2.2. Mjere za rasterećenje privrede	
3. POJEDNOSTAVLJENJE REGISTRACIJE POSLOVNIH SUBJEKATA	
4. OBLAST PRIVREDNIH SPOROVA	

5.	OBLAST OBRAZOVANJA I TRŽIŠTE RADNE SNAGE	
6.	OBLAST OKOLIŠA I UPRAVLJANJE OTPADOM	
7.	OBLAST TURIZMA	
	7.1. Strateški okvir za turizam	
	7.2. Zakonski propis	
8.	OBLAST STVARNIH PRAVA	
9.	OBLAST PROSTORNOG UREĐENJA I GRAĐENJA	
	9.1. Prostorni planovi	
	9.2. Neusklađenost propisa	
	9.2. Dugotrajan proces izdavanja građevinskih dozvola	
10.	OBLAST ENERGETIKE	
11.	OBLAST INSPEKCIJSKIH POSLOVA	
NIVO REPUBLIKA SRPSKA.....		39
1.	OBLAST DOZVOLA	
	1.1. Građevinske dozvole	
2.	PARAFISKALNI NAMETI- REGISTAR NAMETA	
3.	TROŠKOVI RADNE SNAGE I STIMULATIVNI SISTEM OPOREZIVANJA	
	3.1. Porez na dohodak i doprinosi	
	3.2. Podsticaji privrednicima – doprinosi	
4.	PRETVARANJE ZAJMA U DODATNI ULOG TJ. KAPITALNE REZERVE	
5.	OBLAST OBRAZOVANJA I TRŽIŠTE RADA	
	5.1. Kvalifikovana radna snaga	
	5.2. Visoko obrazovanje	
6.	OBLAST IZVRŠNI POSTUPAK	
	6.1. Medijacija i arbitraža	
7.	GARANTOVANJE POTREBNIH KOLIČINA I KONTINUITET ISPORUKE SIROVINE IZ ŠUMA RS	
ZAJEDNIČKA NERJEŠENA PITANJA - FEDERACIJA BIH I REPUBLIKA SRPSKA.....		43
1.	OBLAST NEPERSPEKTIVNE VOJNE IMOVINE	
2.	OBLAST HARMONIZACIJE PROPISA	
	2.1. Zakoni iz sektora trgovine	
	2.2. Zakon o hemikalijama i zakon o biocidima - nemogućnost plasmana proizvoda iz FBiH na tržište RS	
3.	SUDSKI SPOROVI I ROK IZDATIH GRAĐEVINSKIH DOZVOLA	
4.	OBLAST RADNO PRAVNIH ODNOSA - ANGAŽMAN DIREKTORA STRANCA BEZ ZASNIVANJA RADNOG ODNOSA	
	4.1. Kolizija propisa u odnosu na primjenu menadžerskog ugovora FBiH I RS	
5.	KRITERIJI ZA DEFINISANJE STRATEŠKIH PROJEKATA	
6.	OBLAST PARAFISKALNIH NAMETA	
7.	NEJEDNAKA PRAKSA OPOREZIVANJA POSLOVNIH JEDINICA KOJE IMAJU SJEDIŠTE U DRUGOM ENTITETU I BRČKO DISTRIKTU	
LOKALNI NIVOI VLASTI.....		48
	1.1. Osnivanje centara podrške investitorima	
	1.2. Taksa za istaknutu firmu i forma istaknutog naziva	
	1.3. Inicijative za zajedničko djelovanje	
ZAKLJUČNE NAPOMENE.....		50
Reference.....		51

I - OSNOVNE KARAKTERISTIKE PROGRAMA

Aftercare program (Program postinvesticione podrške investitorima) je iniciran 2006. godine, a planski, po utvrđenim standardima, se provodi od 2007. godine.

Program postinvesticione podrške investitorima od 2013. se provodi sa saradničkom mrežom i predstavlja prvi sveobuhvatni program s ciljem motivacije postojećih investitora u BiH na reinvestiranje, kao i poboljšanja veza s lokalnom privredom i svim nivoima vlasti u BiH. Imajući u vidu neophodnost saradnje institucija, na raznim nivoima vlasti, prilikom rješavanja prepreka s kojima se u svom poslovanju susreću investitori, kao i na stvaranju uslova za nova ulaganja, saradnička mreža i zajedničke posjete investitorima su potvrdile svoju opravdanost. Zajedničkim nastupom se unaprijedila mogućnost asistencija postojećim investitorima tako da se povećava i broj riješenih asistencija koje se pokreću na zahtjev investitora.

Postinvesticiona podrška investitoru je prepoznata kao ključna komponenta promocije investicija i jedan od načina da se unaprijede nastojanja svih nivoa vlasti na privlačenju investicija. Na osnovu dosadašnjeg iskustva, potvrđeno je da postinvesticiona podrška predstavlja najefikasniju i najrentabilniju aktivnost na unapređenju i privlačenju investicija. Formiranjem saradničke mreže za postinvesticionu podršku investitorima u BiH postojeći investitori dobivaju integrisan mehanizam za podršku poslovanju, na dugoročnom osnovu i na sistematski način.

Predstavnici FIPA-e (iz sve tri kancelarije - Sarajevo, Banja Luka i Mostar) su do sada obavili 520 posjeta kompanijama u okviru Programa postinvesticione podrške ili Aftercare programa. Planirane i realizovane posjete po godinama su: u 2007. godini je bilo 80 aftercare posjeta, u 2008. – 45, 2009. – 35, 2010. – 30, 2011. – 35, 2012. – 35, 2013. – 65, u 2014. – 70, u 2015. – 70 i u 2016. godini 55 posjeta.

Od navedenih posjeta, od 2013. godine, u saradnji sa saradničkom mrežom je obavljena 131 posjeta, odnosno sastanci sa predstavnicima kompanija u većinskom stranom vlasništvu (30 posjeta u 2013. godini, 42 u 2014, 32 u 2015. i 27 posjeta u 2016. godini).

Realizacijom planiranih aktivnosti u okviru Aftercare programa za 2016. godinu, posjećeno je 55 kompanija. Obzirom na dostupnost informacija u okviru Aftercare upitnika, analiza posjeta se odnositi na ukupno 53 dostavljena upitnika, a po pojedinim temama (u skladu sa dostavljenim odgovorima u okviru upitnika) i na manji broj. Analiza programa se odnosi na: 27 kompanija posjećenih sa partnerskom mrežom i 26 kompanija sa područja općina/opština u oba entiteta i Brčko Distrikta koje je FIPA posjetila samostalno.

Od 2007. do januara 2017. godine, predstavnici FIPA-e, su obavili 520 posjeta kompanijama. Analiza podataka za ukupno posjećene kompanije, od 2007. - 2016. godine, odnosi se na podatke 444 aftercare upitnika, iz kojih evidencija je vidljivo da 75.2% kompanija planira nove reinvesticije. U navedenim kompanijama je zaposleno 64,023 radnika i do sada investirano 4.5 milijardi eura). Broj upitnika dostupnih za analizu je manji obzirom da neke kompanije nisu dostavile upitnik ili su pojedine kompanije posjećene više puta. Tokom deset godina programa i sam aftercare upitnik je doživio svoje promjene i unapređenja, tako da se zbirna analiza podataka može odnositi samo na osnovne podatke.

Iskustva Aftercare programa

U okviru realizacije projekta u prvim godinama, uočeno je da su kompanije veoma zainteresirane za razgovor i da sa pohvalom ističu činjenicu da je Agencija iskazala interes za njihove probleme i uslove u kojima posluju. Veoma često FIPA je bila i jedina institucija koja ih je posjetila.

Postignuta je tješnja saradnja sa stranim kompanijama, a Agencija je detaljnije upoznata sa uslovima poslovanja i konkretnim preprekama u toku registracije, ali i kasnije u toku poslovanja kompanija. Na osnovu konkretnih problema ili na zahtjev investitora pružala se podrška stranim investitorima u rješavanju problema. FIPA je u okviru svojih nadležnosti, upućivala na rješavanje problema i pomagala kompanijama, uz kontakte sa nadležnim institucijama u prevazilaženju navedenih problema. Na osnovu Aftercare analize, pripremani su, „Prijedlozi za unapređenje poslovnog okruženja i uslova za investiranje u Bosni i Hercegovini“, sa prijedlozima za izmjene postojećih zakonskih rješenja i preporukama za rješavanje poteškoća u poslovanju.

S obzirom na prvobitna iskustvo, moglo se zaključiti da je Aftercare program ispunio očekivanja i potvrdio korisnost u okviru FIPA aktivnosti. Godine iskustva u realizaciji programa vode do novih unapređenja u 2013. godini.

U 2013. godini, FIPA je uz pomoć Međunarodne finansijske korporacije (IFC), članice Grupacije Svjetske banke, pokrenula unaprijeđen Program postinvesticione podrške investitorima uspostavljajući institucionalnu saradnju u BiH, kroz saradničku mrežu koja uključuje vlasti na državnom, entitetskom, kantonalnom i općinskom nivou. Aftercare posjete sa saradničkom ili partnerskom mrežom, kao inoviran model posjeta u 2013. godini, se odnosi na dio FIPA Aftercare programa, odnosno na 30 od ukupno 65 posjeta za 2013. godinu.

Aftercare program i aktivnosti u okviru saradničke mreže su nastavljene i u 2014. godini. U odnosu na 2013. godinu, saradnička mreža je proširena, tako da je u 2014. godini čine predstavnici: 12 općina (Tešanj, Srebrenik, Bosanska Krupa, Živinice, Vitez, Posušje, Visoko, Travnik, Žepče, Ilidža, Goražde i Kiseljak), 5 kantona (Unsko-sanski kanton, Tuzlanski kanton, Zeničko-dobojski kanton, Hercegovačko-neretvanski kanton i Livanjski kanton), 2 grada (Mostar i Tuzla), Distrikta Brčko, Ureda Premijera Feredacije BiH i 8 nadležnih ministarstava i institucija, Agencije za promociju stranih investicija BiH (FIPA) i Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO).

U 2015. godini je saradnička mreža proširena na Srednjobosanski kanton i Općinu Usora, te je saradničku mrežu činilo 13 općina (Bosanska Krupa, Goražde, Ilidža, Kiseljak, Posušje, Srebrenik, Tešanj, Travnik, Usora, Visoko, Vitez, Žepče i Živinice), 6 kantona (Hercegovačko-neretvanski kanton, Kanton 10. ili Hercegbosanska županija, Srednjobosanski kanton, Tuzlanski kanton, Unsko-sanski kanton i Zeničko-dobojski kanton), 2 grada (Mostar i Tuzla), Distrikta Brčko i predstavnici nadležnih ministarstava na nivou Općina, Kantona ili FBiH. Pojedinin aftercare posjetama je prisustvovao i predstavnik GOLD projekta (USAID Sida), a saradnja je nastavljena i sa predstavnicima IFC-a. Uz FIPA-u, članovi saradničke mreže su i predstavnici MVTEO-a. Za 2015. godinu je planirano 70 posjeta u okviru Aftercare programa, a prioritet je dat zajedničkim posjetama sa predstavnicima saradničke mreže sa kojima je realizovano 50% od planiranih posjeta. Ostale posjete FIPA je obavila samostalno. Kao i u prethodnim godinama, sve posjećene kompanije nisu odgovorile na pitanja u okviru Aftercare upitnika ili dostavile popunjen Aftercare upitnik. Analiza posjete se odnosila na dostavljena 63 upitnika.

Saradnička mreža u 2016. godini

U 2016. godini saradnička mreža je proširena na Kanton Sarajevo i Općine u okviru Kantona Sarajevo: Centar Sarajevo, Hadžići, Ilijaš i Vogošća. Saradničku mrežu u 2016. godinu je činilo: **17 općina** (Bosanska Krupa, Centar Sarajevo, Goražde, Hadžići, Ilidža, Ilijaš, Kiseljak, Posušje, Srebrenik, Tešanj, Travnik, Usora, Visoko, Vitez, Vogošća, Žepče i Živinice), **7 kantona** (Hercegovačko-neretvanski kanton, Kanton 10. ili Hercegbosanska županija, Kanton Sarajevo, Srednjobosanski kanton, Tuzlanski kanton, Unsko-sanski kanton i Zeničko-dobojski kanton), **2 grada** (Mostar i Tuzla), **Distrikta Brčko** i predstavnici nadležnih ministarstava na nivou Općina, Kantona ili FBiH, a uz FIPA-a predstavnike, članovi saradničke mreže su i predstavnici MVTEO-a.

Podršku Aftercare programu, kao i u prethodnim godinama, su pružile i općine/opštine koje nisu članovi saradničke mreže, a na prostoru kojih se nalaze lokacije posjećениh kompanija.

U 2016. godini je planirano 50, a obavljeno 55 posjeta. Od toga je 50% (ili 27 posjeta) bilo zajedničkih posjeta sa predstavnicima saradničke mreže. Za razliku od prethodnih godina, u 2016. je većina kompanija bar djelomično odgovorila na pitanja u okviru Aftercare upitnika, te se analiza posjeta odnosi na 53 upitnika. U skladu sa podacima u dostavljenim upitnicima analiza odgovora za pojedina pitanja se odnosi na manji uzorak firmi (u zavisnosti od broja ponuđenih odgovora).

U okviru Aftercare programa sa saradničkom mrežom obavljena je 131 posjeta (30 u 2013. godini, 42. u 2014, 32. u 2015. i 27 u 2016. godini).

II - ANALIZA AFTERCARE POSJETA ZA 2016. GODINU

Analiza Aftercare programa ili Programa postinvesticione podrške u 2016. godini se odnosi na 50 planiranih i 55 realizovanih posjeta kompanijama sa područja oba entiteta i Brčko Distrikta (27 sa partnerskom mrežom i 28 samostalnih FIPA posjeta izvan saradničke mreže). Obzirom na osnovni princip dobrovoljnosti učešća u Aftercare programu, **analiza se odnosi na 53 dostavljena upitnika**, a analiza odgovora za pojedina pitanja se odnosi na manji broj kompanija (od 27 do 53), a u zavisnosti od ponuđenih odgovora.

Na osnovu dostavljenih podataka u okviru Aftercare programa za 2016. godinu, osnovni podaci za 53 kompanije su:

- ✦ Kompanije su investirale ukupno 432.4 miliona eura;
- ✦ Zapošljavaju 4,963 radnika, od čega su 3,299 novozaposleni, dok je 1,664 radnika preuzeto kroz privatizaciju ili akviziciju;
- ✦ Od analiziranih kompanija 37 ili 70% su proizvodne djelatnosti:

metalska (8)	tekstil i koža (5)
prehrambena (5)	elektroindustrija (4)
hemijska (4)	drvena industrija (3)
energetika (3)	autoindustrija (1)
ostale proizvodne djelatnosti (4)	
- ✦ Od ostalih djelatnosti u okviru posjećenih kompanija su zastupljene:

uslužne djelatnosti (9)	trgovina (3)
nekretnine (2)	telekomunikacije (1)
turizam (1)	

- ✦ Prema vrsti investicija bilo je: 30 novoosnovanih kompanija (ili 56.6%), 8 privatizacija ili akvizicija (ili 15.1%) i 15 zajedničkih ulaganja (ili 28.3%).

Kao i u prethodnim godinama najveća ulaganja registrovana su u okviru privatizacija ili akvizicija, u okviru kojih je u 8 kompanija investirano 177.3 miliona eura i zapošljavaju 1,902 radnika (911 preuzeti i 991 nova radna mjesta).

U okviru 15 kompanija zajedničkih ulaganja do sada je investirano 164.8 miliona eura, a zapošljavaju 1,062 radnika (620 preuzeti i 442 nova radna mjesta).

Za 30 novoosnovanih kompanija registrovano je 90.3 miliona eura investicija do sada i zaposleno je 1,999 radnika (133 preuzeti i 1,866 novih radnih mjesta).

Osnovni pokazatelji o poslovanju posjećenih kompanija (u zavisnosti od pitanja odgovori se odnose na uzorak od 27 do 53 kompanije):

- ✦ 52.8% (ili 28 kompanija) je odgovorilo da planira proširenje, unapređenje poslovanja i reinvesticije. Planirane reinvesticije su 407.3 miliona eura;
- ✦ 69.8% (ili 37 kompanija) planira povećanje zaposlenosti u naredne tri godine, a broj planiranih novih radnih mjesta je 1,795;
- ✦ 74.5% kompanija posluje u skladu sa vlastitim očekivanjima, 14.9% kompanija posluje ispod očekivanja, dok samo 10.6% kompanija posluje iznad svojih očekivanja (znatno iznad svojih očekivanja se nije izjasnila ni jedna kompanija);
- ✦ 38% kompanija ocjenjuje poslovno okruženje u BiH kao zadovoljavajuće, 34% kao dobro, dok se 26% odgovora odnosilo na lošu ocjenu poslovnog okruženja, a 2% je ocijenio poslovno okruženje u BiH kao vrlo dobro;

Generalne ocjene predstavnika stranih investitora o stručnosti i pouzdanosti radne snage, dobavljačima i kooperantima, kao i uslugama transporta u BiH su pozitivne.

Prilikom planiranja investicija, kompanije obično istražuju mogućnosti u više zemalja i procjenjuju koja lokacija može biti najpovoljnija za njihove poslovne aktivnosti. Uslovi poslovanja u BiH se najčešće poredе sa zemljama regiona.

Od posjećenih kompanija u 2016. godini šest je podataka o mogućnostima ulaganja u BiH dobilo od FIPA-e. Inicijalne informacije o mogućnostima ulaganja u BiH posjećene kompanije su, između ostalog, dobile i pomoću investicionih konferencija, savjetnika/posrednika ili drugih izvora kao što je internet, pa su u tom smislu i promotivne aktivnosti FIPA-e potvrdile posrednu korist. Međutim najveći broj posjećenih kompanija je inicijalno saznao o mogućnostima investiranja u BiH kroz razne poslovne kontakte (partnere, dobavljače, klijente).

Kao prednost za BiH, mogu se istaći i zasluge dijaspore (lične inicijative privrednika koji su porijeklom iz BiH) ili podsticaji drugih vlada koji su imali programe za širenje poslovanja u BiH. U okviru posjećenih kompanija u 2016. godini, 18 kompanija (ili 35.3%) je povezano sa dijasporom. Od 18 kompanija u 95% (17 kompanija) privrednici porijeklom iz BiH su vlasnici ili suvlasnici, a u 5% (1 kompanija) oni su uposlenici ili savjetnici.

U okviru Aftercare programa za 2016, od 35 kompanija, koje su odgovorile na pitanje „da li su poticali i druge da investiraju u BiH“, njih 57.1% (20) je do sada poticalo i druge da investiraju u BiH, a negativno je odgovorilo 42.9% (15) kompanija. Obzirom da su zadovoljni strani investitori, među kojima su i investitori kojima smo uspjeli pomoći u sklopu Aftercare posjeta, najbolji promotori investicionih potencijala u BiH, potvrđuje se važnost programa i u promotivne svrhe.

Realizovane i planirane investicije

Većina stranih investitora koji posluju u BiH, uz pozitivne poslovne rezultate, realizuju ili najavljuju širenje aktivnosti i nove investicije. Uz sve poznate poteškoće poslovanja u BiH, realizovane i planirane reinvesticije stranih kompanija u BiH su pozitivan pokazatelj.

Ukupno realizovane investicije za kompanije posjećene u 2016. godini su 432.4 miliona eura. Na osnovu dostavljenih odgovora o odnosu početnog i do sada reinvestiranog kapitala u ukupnim investicijama, do sada realizovane reinvesticije su 48% od iznosa početnog kapitala (početni investirani kapital 292.5 miliona eura i do sada reinvestirani kapital 139.9 miliona eura). Za kompanije posjećene u 2016. godine, pozitivan je podatak da planiraju značajne reinvesticije u naredne tri godine.

Analizirajući odgovore u okviru Aftercare upitnika, značajan podatak jeste da **52.8% kompanija planira nova ulaganja** (procent se odnosi na 28 od 53 kompanije), a **planirane su reinvesticije od 407.3 miliona eura.** Najviše reinvesticija je planirano u okviru proizvodnih djelatnosti. U okviru proizvodnih djelatnosti (37 kompanija), do sada je investirano 376 miliona eura i planirano je 357.3 miliona eura novih investicija za naredne tri godine.

Nova zapošljavanja

53 kompanije zapošljavaju ukupno 4,963 radnika, od čega su 3,299 novozaposleni, dok je 1,664 radnika preuzeto kroz privatizaciju ili akviziciju.

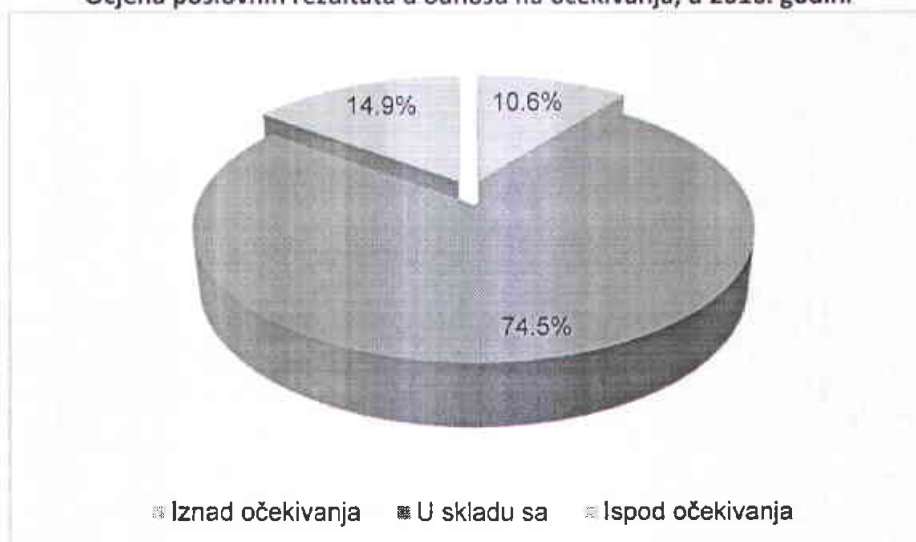
Na osnovu odgovora u okviru Aftercare upitnika, evidentirano je da 69.8% ili 37 kompanija planira povećanje zaposlenosti u naredne tri godine. **Planirano je 1,795 novih radnih mjesta u naredne tri godine.** Očekivano, najviše novozaposlenih planirano je u proizvodnim djelatnostima (1,610) od kojih je veći dio novih radnih mjesta planiran u okviru djelatnosti tekstil i koža.

Osim direktnog zapošljavanja ili korištenja usluga drugih kompanija iz BiH, kompanije sa stranim kapitalom su često i pokretači razvoja lokalnih zajednica, a njihove aktivnosti pozitivne su i u segmentu obrazovanja i usavršavanja mladih u BiH.

Kompanije sa stranim kapitalom o poslovnom okruženju u BiH

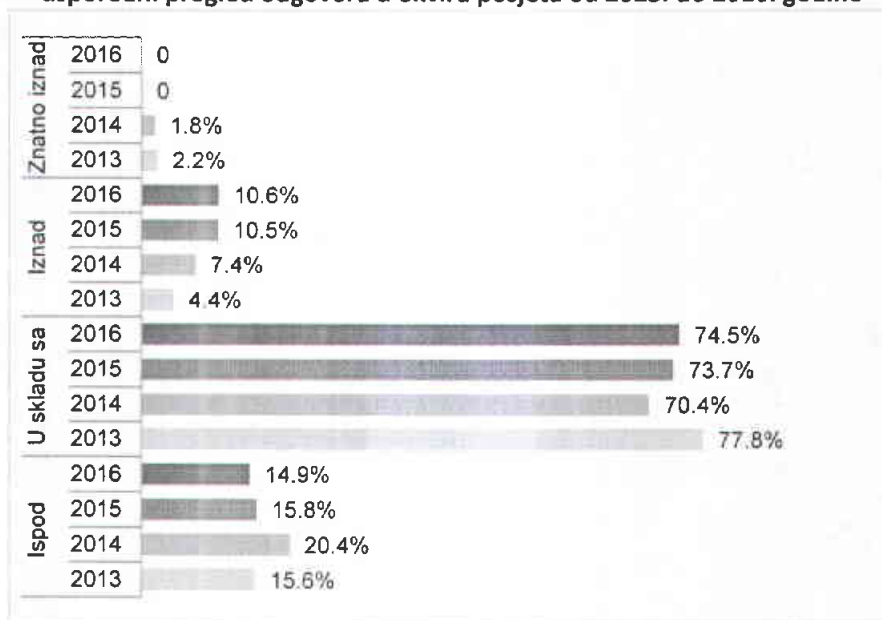
Na osnovu odgovora u okviru upitnika za 2016. godinu (za 47 kompanija), 74.5% kompanija posluje u skladu sa vlastitim očekivanjima, 14.9% kompanija posluje ispod svojih očekivanja, dok 10.6% kompanija posluje iznad očekivanja (znatno iznad svojih očekivanja se nije izjasnila ni jedna kompanija).

Ocjena poslovnih rezultata u odnosu na očekivanja, u 2016. godini

Izvor: Aftercare program 2016, FIPA februar 2017.

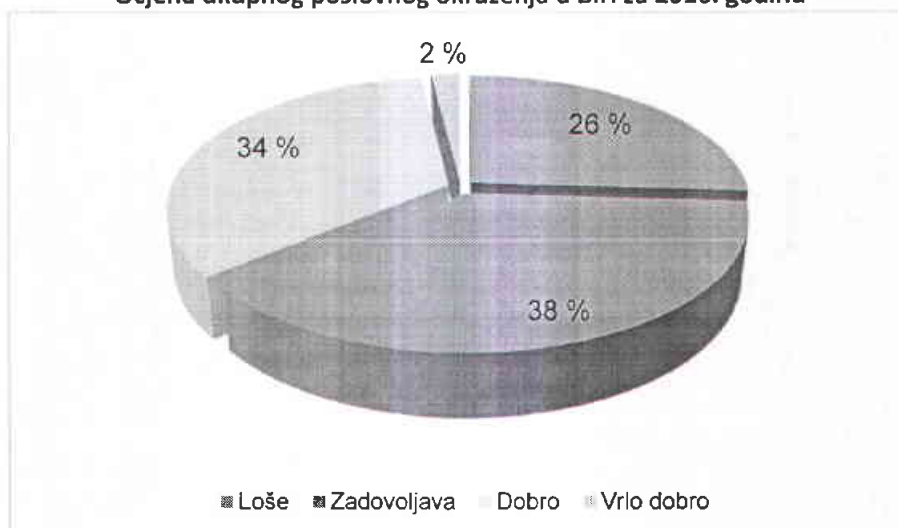
Ocjena poslovnih rezultata u odnosu na očekivanja, usporedni pregled odgovora u okviru posjeta od 2013. do 2016. godine

Izvor: Aftercare program 2013. - 2016, FIPA februar 2017.

Prema usporednom pregledu evidentno je da najveći broj kompanija posluje u skladu sa svojim očekivanjima. Međutim, također je evidentno da se veći procent odgovora odnosi na poslovanje ispod očekivanog u odnosu na ostvarene poslovne rezultate koji su iznad očekivanih. Kao pozitivnim može se ocijeniti blagi pad broja odgovora koja se odnose na realizovano poslovanje ispod očekivanog u odgovorima iz 2016. u odnosu na 2014. i 2015. godinu.

Ocjena ukupnog poslovnog okruženja u BiH za 2016. godinu

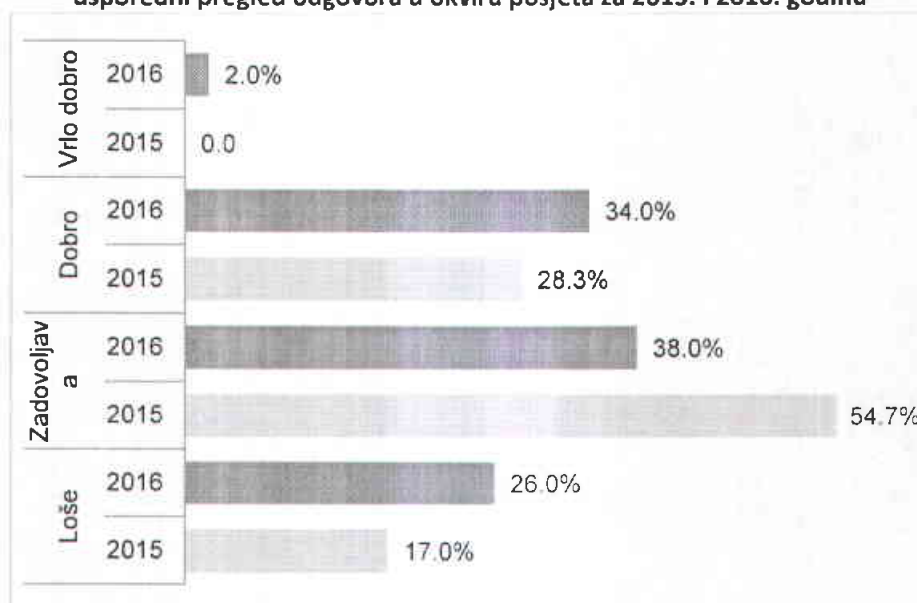

Izvor: Aftercare program 2016, FIPA januar 2017.

Na pitanje o ocjeni **ukupnog poslovnog okruženja u BiH** odgovorilo je 50 kompanija. Na osnovu odgovora 26% kompanija je ocijenilo poslovno okruženje u BiH kao loše (13 kompanija), najviše ili 38% se izjasnilo da poslovno okruženje zadovoljava (19 kompanija), 34% odgovora je ocijenilo poslovno okruženje kao dobro, dok je jedna kompanija ili 2% ocijenio poslovno okruženje u BiH kao vrlo dobro.

Obzirom na izmjenu u okviru upitnika (drugačija formulacija pitanja) usporedna analiza sa odgovorima iz 2013. i 2014. godine se ne bi mogla smatrati relevantnom, te slijedi usporedni pregled sa odgovorima iz prethodne godine.

Ocjena ukupnog poslovnog okruženja u BiH, usporedni pregled odgovora u okviru posjeta za 2015. i 2016. godinu

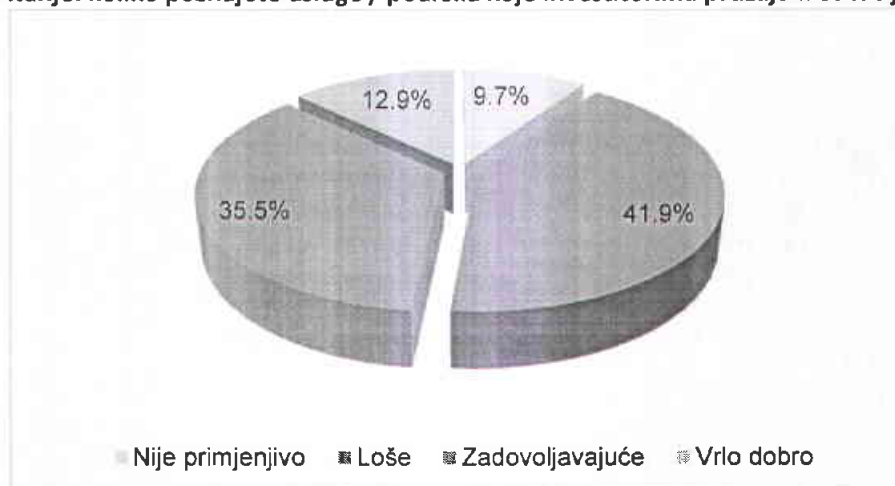
Izvor: Aftercare program 2015. i 2016, FIPA februar 2017.

U odnosu na 2015. godinu u 2016. je povećan procentualni iznos odgovora koji ocjenjuju poslovno okruženje u BiH kao dobro ili vrlo dobro. Međutim, u isto vrijeme je povećan i broj odgovora koji su poslovno okruženje ocijenili kao loše. To je svakako znak, svim nivoima vlasti, da bi trebali učiniti dodatne

napore, kako bi se poboljšao poslovni ambijent i osigurali uslovi za nova ulaganja, kako stranih tako i domaćih investitora.

Na osnovu pitanja u okviru Aftercare upitnika „koliko kompanije poznaju usluge / podršku koje investitorima pružaju institucije na raznim nivoima vlasti“, analiziran je 31 ponuđeni odgovor.

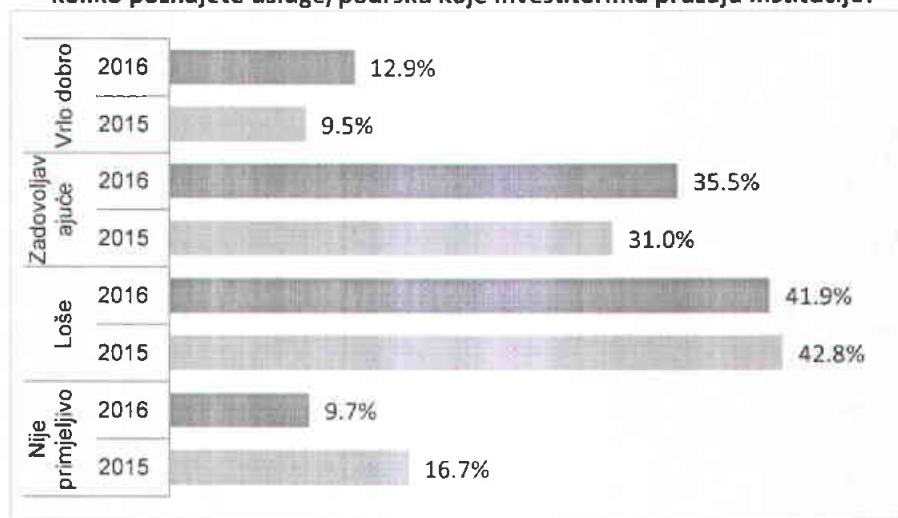
Pitanje: koliko poznajete usluge / podršku koje investitorima pružaju institucije?

Izvor: Aftercare program 2015, FIPA januar 2016.

Najveći broj odgovora ili 41.9% potvrđuje da su kompanije loše upoznate sa uslugama i podrškom koju investitorima pružaju institucije na svim nivoima vlasti u BiH.

**Usporedni pregled odgovora za 2015. i 2016. godinu:
koliko poznajete usluge/podršku koje investitorima pružaju institucije?**

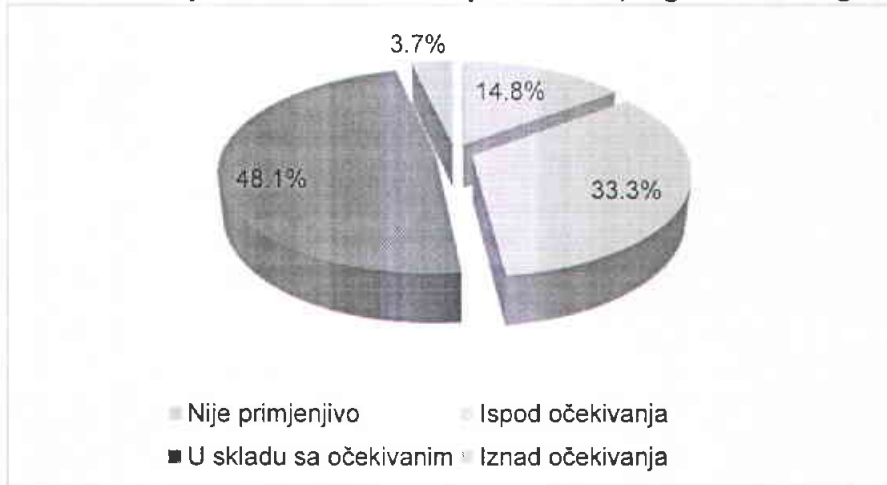

Izvor: Aftercare program 2015. i 2016, FIPA februar 2017.

Obzirom na izmjene upitnika usporedni pregled se odnosi na dvije prethodne godine. U 2016. u odnosu na 2015. godinu je evidentirano povećanje odgovora koji potvrđuju da su kompanije dobro ili zadovoljavajuće upoznate sa podrškom institucija. Međutim i dalje se najveći broj odgovora odnosi na ocjenu da su kompanije loše upoznate sa podrškom koju investitorima pružaju institucije. Nameće se preporuka da je neophodno dodatno informisati investitore o uslugama i podršci koje pružaju institucije na svim nivoima vlasti u BiH.

Na pitanje „da li je podrška institucija u skladu sa vašim očekivanjima“ odgovorilo je 27 kompanija, a najveći procent ili 48.1% se odnosi na odgovor da je podrška institucija u skladu sa očekivanjima. Prema odgovorima 33.3% predstavnika investitora smatra da je podrška institucija ispod očekivanja, 3.7% da je podrška u bila iznad očekivane, a obzirom da nisu tražili ili očekivali podršku 14.8% odgovora se odnosilo na „nije primjenjivo“.

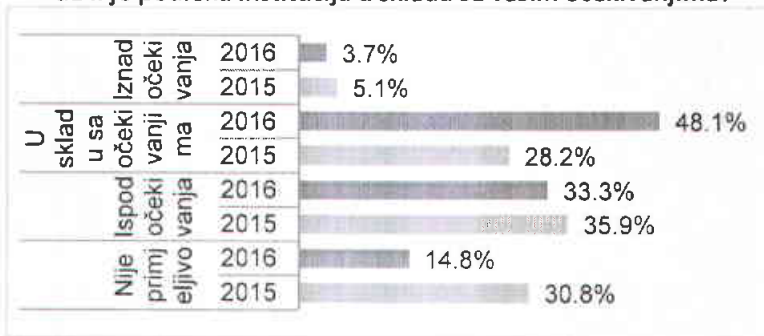
Podrška institucija u odnosu na očekivanja investitora, odgovori u 2016. godini

Izvor: Aftercare program 2016, FIPA januar 2017.

Analizirajući i odgovore u prethodnim godinama, očekivano najveći procent potvrđuje da su investitori nezadovoljni podrškom od institucija u posljednje tri godine.

**Usporedni pregled odgovora za 2015. i 2016. godinu:
da li je podrška institucija u skladu sa vašim očekivanjima?**

Izvor: Aftercare program 2015. i 2016, FIPA februar 2017.

U 2016. godini je povećan procentualni iznos odgovora da je podrška institucija u skladu sa očekivanjima, a smanjen je broj odgovora da je podrška ispod očekivanja. Iako su u prethodnim godinama odgovori na pitanje bili drugačije formulisani, može se primijetiti blago smanjenje odgovora kako je podrška institucija ispod očekivanja, ali uz napomenu da je taj odgovor bio dominantan i u prethodnim godinama. U odnosu na 33.3% odgovora iz 2016:

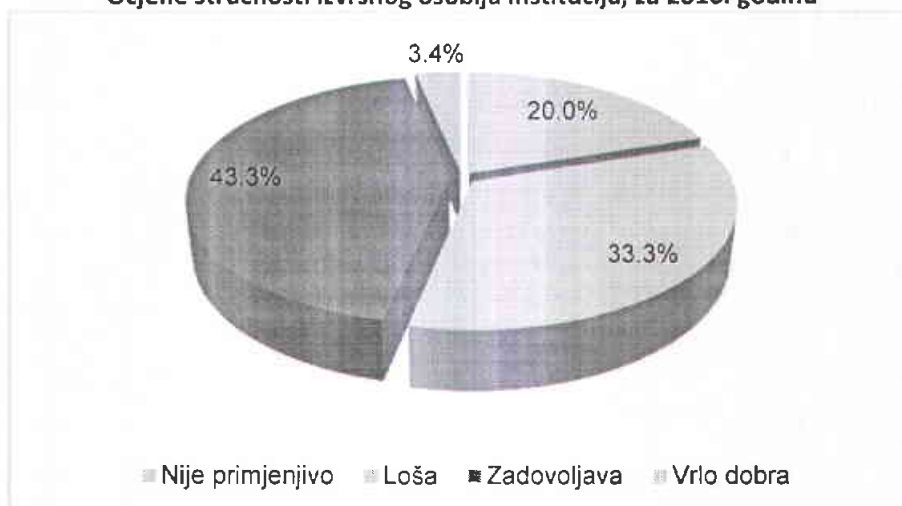
- ✦ U 2015. je bilo 35.9% odgovora da je podrška investitorima ispod očekivanja;
- ✦ U 2014. godini je bilo 38% odgovora kako je podrška ispod ili znatno ispod očekivanja (od čega je 7% smatralo da je podrška znatno ispod očekivanja);
- ✦ U 2013. podrška investitorima za posljednje tri godine je ocjenjena sa 48.6% odgovora kao ispod ili znatno ispod očekivanja (od čega je 5.7% kompanija smatralo da je podrška znatno ispod očekivanja).

Ocjena stručnosti izvršnog osoblja institucija na raznim nivoima vlasti potvrđuje da 46.7% predstavnika kompanija ima pozitivno mišljenje o stručnosti osoblja institucija. 43.3% odgovora je ocijenilo stručnost izvršnog osoblja institucija kao zadovoljavajuću, dok je 3.4% ocjena bilo „vrlo dobra stručnost“. Negativne ocjene stručnosti za uposlenike institucija dalo je 33.3% ispitanika, a 20.0% je odgovorilo „nije primjenjivo“ (nemaju mišljenje o stručnosti osoblja obzirom da nisu tražili savjet od predstavnika institucija te nisu ocjenjivali njihovu stručnost). Napominjemo da se analiza odnosi na ograničen broj odgovora (30 kompanija je ponudio odgovor).

Negativne ocjene stručnosti za uposlenike institucija u odnosu na 33.3% odgovora iz 2016, možemo usporediti sa prethodnim godinama:

- ✦ U 2015. godini je bilo 25% odgovora koji su negativno ocijenili stručnost uposlenika institucija (svi nivoi vlasti / institucija);
- ✦ U 2014. godini negativne ocjene stručnosti za uposlenike institucija dalo je 23% ispitanika, od čega je 8% ocjena bilo vrlo loša i 15% loša stručnost osoblja;
- ✦ U 2013. godini 33.3% ispitanika je dalo odgovore da je stručnost izvršnog osoblja institucija loša ili vrlo loša.

Ocjene stručnosti izvršnog osoblja institucija, za 2016. godinu

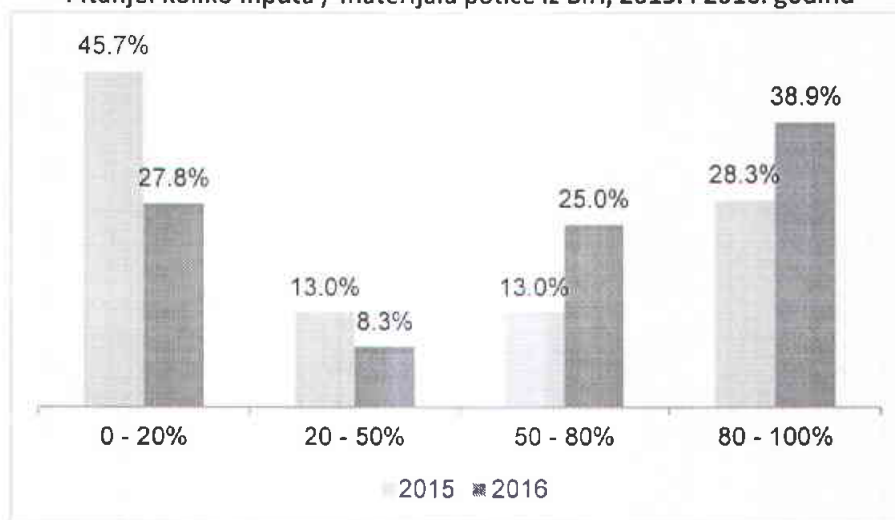
Izvor: Aftercare program 2016, FIPA februar 2017.

Iako se u 2016. kao i u prethodnim godinama veći procent odgovora odnosi na pozitivno mišljenje o stručnosti uposlenika institucija, još uvijek je i visok procent negativnih ocjena sa kojim svakako ne možemo biti zadovoljni. Također je zabrinjavajući podatak da je procentualni iznos sa lošim ocjenama u 2016. godini veći u odnosu na 2014. i 2015. godinu.

Korištenje inputa iz BiH

Većina posjećenih kompanija je izvozno orijentisana, a dio inputa / materijala, u okviru poslovanja koriste iz BiH. U 2016. godini od 42 kompanije (koliko je odgovorilo na postavljeno pitanje) njih 25 ili 59.5% izvozi 80-100% proizvoda/usluga. U 71.4% kompanija izvoze više od 50% proizvoda/usluga, dok 28.6% kompanija izvozi manje od 50% proizvoda/usluga.

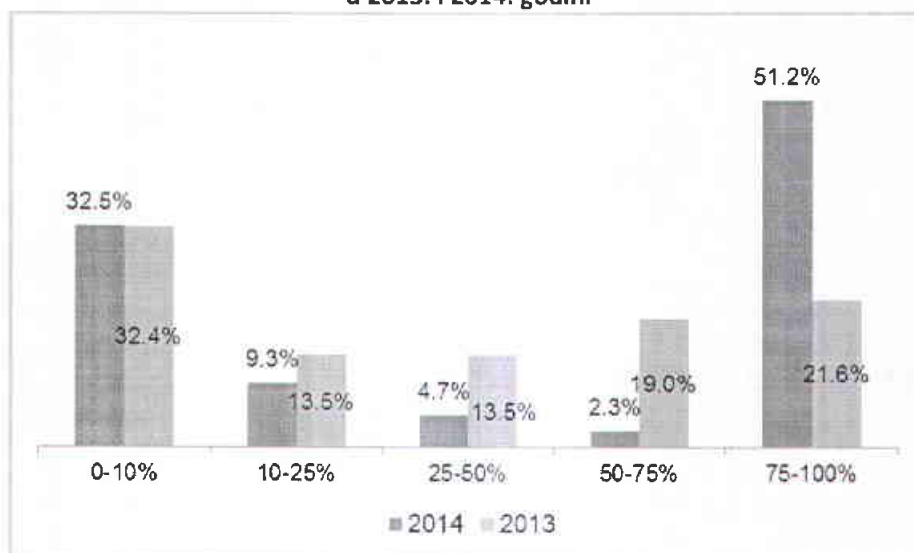
Pitanje: koliko inputa / materijala potiče iz BiH, 2015. i 2016. godinu

Izvor: Aftercare program 2015. i 2016, FIPA februar 2017.

U 2016. godini prema ponuđenim odgovorima (36 kompanija dalo odgovor na postavljeno pitanje): najviše kompanija (14 od ukupno 36) ili 38.9% koristi od 80-100% inputa iz BiH, 27.8% (ili 10 od 36) koristi od 0-20% inputa iz BiH, 25.0% (ili 9 od 36) koristi od 50-80%, dok najmanji broj kompanija (3 od 36, odnosno 8.3%) koristi 20-50% inputa iz BiH.

Pregled odgovora na pitanje „koliko inputa / materijala potiče iz BiH“ u 2013. i 2014. godini

Izvor: Aftercare program 2013. i 2014, FIPA februar 2016.

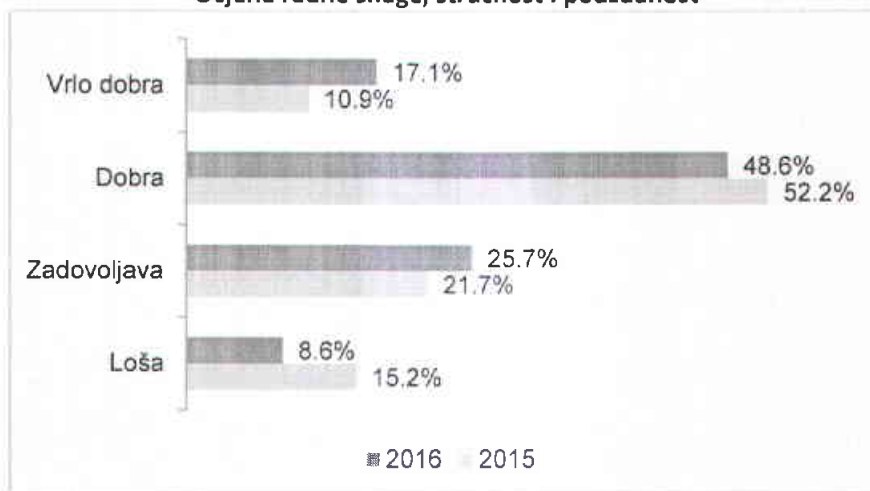
Radi boljeg uvida u korištenje inputa predstavljen je i grafikon koji prikazuje odgovore u okviru Aftercare upitnika u 2013. i 2014. godini. Ne predlaže se usporedni pregled u smislu povećanja / smanjenja obzirom da je korištenje inputa usko vezano sa specifičnim djelatnostima kompanija. Kompanije koje koriste minimalno učešće inputa iz BiH, većinom se bave doradom proizvoda za poznatog kupca ili preradom sirovina kojih u BiH nema dovoljno.

Osnovne ocjene poslovanja

Osnovne ocjene poslovanja odnose se na stručnost i pouzdanost radne snage, ocjene dobavljača, kooperanata i saradnika iz BiH, dostupnost finansijskih usluga i kvalitetu transporta. Slijede grafički prikazi na osnovu ponuđenih odgovora za 2016. uz uporedni pregled sa rezultatima iz 2015. godine.

Možemo napomenuti da se u odnosu na postavljena pitanja o uslovima poslovanja nisu očekivale značajnije promjene u uporedbi sa prethodnom godinom. Promjene je svakako značajnije pratiti u dužem vremenskom intervalu za što će se stvoriti uslovi u narednim godinama. Obzirom na promjenjivost uslova poslovanja, Analiza će svakako biti značajnija sa usporodbom odgovora većeg broja kompanija i u dužem vremenskom intervalu.

Ocjena radne snage, stručnost i pouzdanost

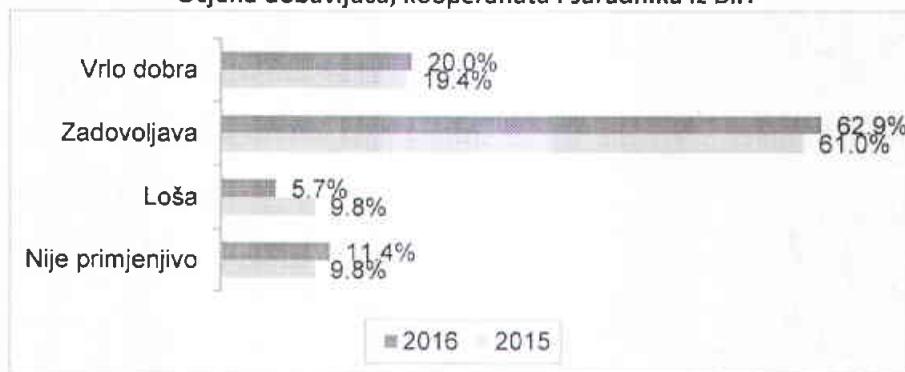

Izvor: Aftercare program 2015. i 2016, FIPA februar 2017.

Stručnost i pouzdanost radne snage je ocjenjena kao „dobra“ u 48.6% odgovora (17 od 35 kompanija). Ocjene „zadovoljava“ iznose 25.7% (ili 9 od 36) i „vrlo dobra“ 17.1% (ili 6 od 35) odgovora. Lošu ocjenu za radnu snagu dalo je 8.6% (ili 3 kompanije od 35) predstavnika investitora. Mada je generalno i u 2016, kao i u prethodnim godinama ocjena radne snage pozitivna, može se primjetiti i veći procent odgovora koji radnu snagu ocjenjuju kao „veoma dobru“ i niži procent odgovora za ocjenu „loša“ stručnost i pouzdanost radne snage u BiH.

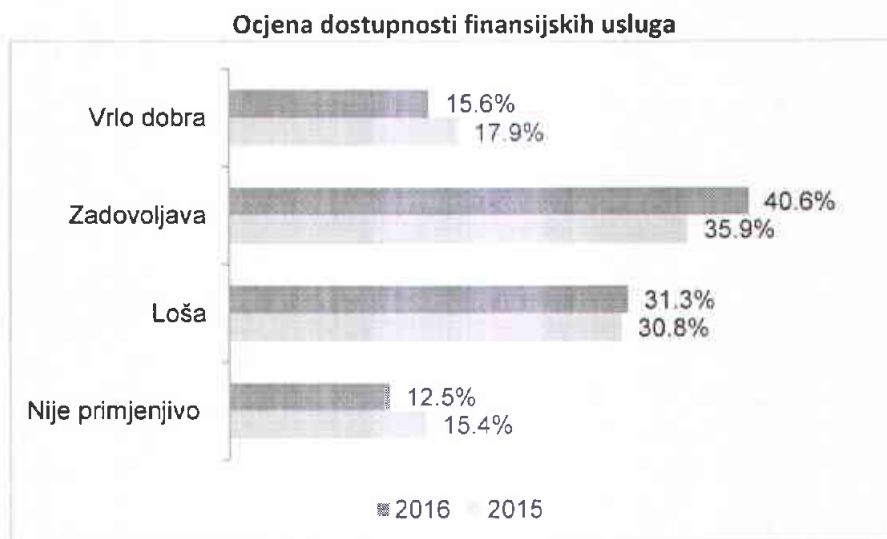
Prepoznata je potreba i više pažnje je usmjereno usklađivanju obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada, što je neophodno razvijati i u narednim godinama. Pozitivna ocjena za radnu snagu je jedna od prednosti za investiranje u BiH, a unapređenje stručnosti je svakako zahtjev i za povećanje konkurentnosti naših kompanija.

Ocjena dobavljača, kooperanata i saradnika iz BiH

Izvor: Aftercare program 2015. i 2016, FIPA februar 2017.

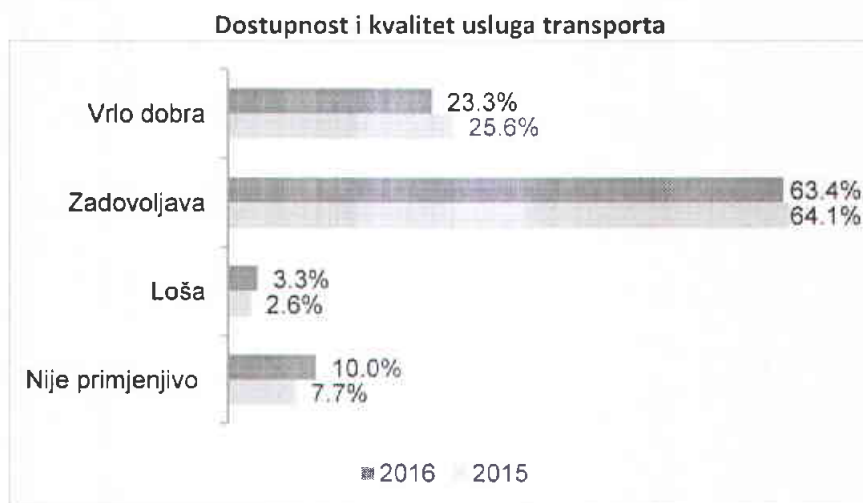
Ocjena dobavljača, kooperanata i saradnika iz BiH je također pozitivna sa 20.0% (ili 7 od 35) odgovora kao „vrlo dobra“ i 62.9% (22 od 35) „zadovoljava“. Loša ocjena se odnosi na 5.7% (ili 2 od 35) odgovora, a u 11.4% slučajeva (ili 4 od 35) odgovor je „nije primjenjivo“ obzirom da ne koriste usluge saradnika u BiH. Ocjene dobavljača, kooperanata i saradnika su bile pozitivne i u 2015. godini, a može se istaći i podatak da je u 2016. godini bio još manji procent sa ocjenom „loša“ za kooperante i saradnike sa kojima strane kompanije posluju u BiH.

Izvor: Aftercare program 2015. i 2016, FIPA februar 2017.

Dostupnost finansijskih usluga je u 15.6% odgovora u 2016. godini (ili 5 od ukupno 32 kompanije) ocijenjena kao „vrlo dobra“, a u 40.6% (13 od 32) da „zadovoljava“ potrebe investitora. Značajan procent od 31.3% (ili 10 od 32) je odgovorio da je dostupnost finansijskih usluga „loša“ ili ispod očekivanja. U 12.5% (4 od 32) slučajeva odgovor je „nije primjenjivo“, obzirom da nisu tražene značajnije finansijske usluge u BiH.

Ocjene date u 2016. su u skladu sa odgovorima iz prethodne 2015. godine. Očekivano značajan procent ili preko 30% kompanija je ocijenilo da je dostupnost finansijskih usluga u BiH loša ili ispod očekivanja. Iz razgovora sa predstavnicima kompanija može se navesti da je od same dostupnosti veći problem cijena kapitala u BiH, a što je uticalo i na odgovor o dostupnosti finansijskih usluga.

Izvor: Aftercare program 2015. i 2016, FIPA februar 2017.

Dostupnost i kvaliteta usluga transporta je u 2016. ocijenjena sa 23.3% (ili 7 od ukupno 30 kompanija) kao „vrlo dobra“, a u 63.4% (19 od 30) da „zadovoljava“ potrebe investitora. Samo 3.3% (ili 1 od 30) smatra da su usluge transporta „loše“. U 10.0% (ili 3 od 30) slučajeva odgovor je „nije primjenjivo“, obzirom da ne koriste usluge transporta. Ocjene o uslugama transporta su u skladu sa odgovorima koji su dati u 2015. godini.

Unapređenje transportne infrastrukture je svakako jedan od značajnijih razvojnih projekata koji se implementira u BiH. Privrednici u ranijem periodu nisu bili zadovoljni dinamikom realizacije i često su navodili probleme transportne infrastrukture kao nedostatak poslovnog okruženja u BiH. Aktivnosti koje se provode (drumska infrastruktura, željeznice, riječni i avio transport) trebaju rezultirati kontinuiranom i bržem unapređenju u tom segmentu.

Ocjena dobavljača, kooperanata i saradnika iz BiH, kao i dostupnost i kvaliteta usluga transporta, su u najvećoj mjeri ocijenjene pozitivno (u odnosu na sva postavljena pitanja u okviru upitnika). Pozitivne ocjene su svakako značajne za uspješno poslovanje stranih investitora. Međutim i uz pozitivne ocjene, generalni i stalni imperativ za kompanije u BiH jeste povećanje konkurentnosti i praćenje najnovijih trendova u poslovanju.

III - REZULTATI AFTERCARE POSJETA ZA 2016. GODINU

U okviru svih Aftercare posjeta, uz upoznavanje sa poslovanjem kompanije i uspostavljanje saradnje, strani investitori se upoznaju sa uslugama institucija, mogućim podsticajima ili dobavljačima i potencijalima u okviru sektora poslovanja. Kompanije također navode i probleme sa kojima se susreću u poslovanju u BiH, kao i prijedloge za unapređenje poslovnog ambijenta.

Aftercare posjete su značajne kao osnova za analiziranje realizovanih i planiranih investicija, kredibilna su baza za pripremu prijedloga za unapređenje poslovne klime u BiH i uslova za investiranje, ali su od značaja i zbog nastojanja rješavanja konkretnih problema sa kojima se kompanije susreću.

Asistirajući kompanijama u rješavanju konkretnih problema, FIPA u saradnji sa saradničkom mrežom i sa predstavnicima opština/općina doprinosi građenju povjerenja u institucije BiH i direktno otvara mogućnosti za nove investicije i zapošljavanje.

Kako je navedeno i u osnovnim karakteristikama programa: Aftercare program je prepoznat kao jedan od načina da se unaprijede nastojanja svih nivoa vlasti na privlačenju investicija, ali i kao komponenta promocije investicija. Program predstavlja najefikasniju i najrentabilniju aktivnost na privlačenju investicija, obzirom da je zadovoljan strani investitor i najbolji promotor investicionih potencijala BiH.

Realizovane asistencije u okviru Aftercare posjeta za 2016. godinu

U skladu sa vođenim evidencijama FIPA je aktivno učestvovala u rješavanju 42 otvorena pitanja (za 2016.), od kojih su neka još uvijek u fazi rješavanja problema. U zavisnosti od konkretnih problema, asistencija može podrazumijevati više dopisa nadležnim institucijama, organizacije sastanaka sa relevantnim učesnicima različitih nivoa vlasti, te pripreme konkretnih prijedloga za rješavanje.

Napominjemo da primjeri nisu navedeni obzirom da nisu namijenjeni za objavljivanje izvan FIPA-e, bez saglasnosti predstavnika kompanija.

Dio otvorenih pitanja, koja se odnose na regulativu ili generalne ocjene (o uslovima poslovanja ili infrastrukture) za čije rješavanje je potreban duži period su sastavni dio ovog Izvještaja.

Primjeri uspješnih projekata stranih investitora u okviru Aftercare programa za 2016. godinu

Od kompanija koje su posjećene u 2016. godini, prema visini ukupne investicije (preko 100 miliona eura) izdvajaju se Fabrika cementa Lukavac d.d. (privatizacija 2001.godine od strane Asamer grupacija, Austrija) i Sisecam Soda d.o.o. Lukavac (investitor Sisecam -Turkiye Sise ve CAM Fabrikalari A.S. iz Turske).

MANN+HUMMEL BA dd Tešanj je danas moderna i dinamična kompanija. Deset godina nakon uspješno provedenog postupka privatizacije preduzeća Unico filter dd Tešanj 2005.godine, koncern Mann Hummel

Group iz Njemačke je u tešanjsku fabriku investirao 24 miliona maraka i primio novih oko 150 radnika tako da broj uposlenih sada premašuje 550.

Samo u prošloj godini u fabrici su proizveli više od deset miliona filtera i ostalih komponenti zadržavši raniji prodajni brend "Unico filter" i ostvarili prihod od blizu 60 miliona KM.

Uz fabriku uspješno posluju brojne prateće kompanije, dobavljači i kooperanti. Posebno je značajna činjenica da tešanjaska fabrika posjeduje sve certifikate od standarda kvalitete, do zaštite okoliša. Izvozi 90 posto proizvodnje od čega čak 70 posto na zahtjevno tržište EU.

Firma Authority partners, društvo za konsultantske usluge i izradu software-a Sarajevo je prisutna na tržištu BiH od 2005. godine, kao predstavništvo, a zadnjih pet godina posluje kao društvo sa ograničenom odgovornošću i zapošljava preko 200 radnika. Osnivači ove respektabilne firme su američki državljani bosansko-hercegovačkog porijekla. Riječ je o izuzetno perspektivnoj firmi sa mladim i kvalitetnim kadrom, STANDARD FURNITURE FACTORY DD Ilijaš, proizvođač trpezarijskog namještaja od punog drveta, prepoznat je kao kvalitetan brend na našem ali i evropskom tržištu, gdje plasira najveći dio proizvodnje. U proizvodnom programu nalazi se preko 6 000 različitih artikala, a broj zaposlenih je oko 700. Firma se iz godine u godinu razvija i širi, kako u kapacitetima tako i u proizvodnom asortimanu.

TOP ONE doo Sarajevo je mlada firma osnovana kapitalom iz Ujedinjenih Arapskih Emirata. Nakon dvije godine poslovanja bilježi značajne rezultate u realizaciji projekata u dosadašnjoj vrijednosti od 30 milona KM. U najavi je reinvesticija u još većem iznosu koju će proporcionalno pratiti otvaranje novih radnih mjesta.

Otvaranje zabavnog parka Sunnyland na Zlatištu je jedan u nizu brojnih projekata koje je investitor već započeo, odnosno planira realizovati u oblasti sportskog i zdravstveno-lječilišnog turizma, usluga i u segmentu nekretnina.

Ponovo napominjemo: za svako objavljivanje podataka o navedenim kompanijama neophodna je i suglasnost predstavnika kompanija.

**IV - PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE POSLOVNOG OKRUŽENJA
U BIH ZA 2016. GODINU**

UVODNE NAPOMENE

U nastavku je dat pregled FIPA preporuka koje se kao sastavni dio dokumenta „Izveštaj o aftercare aktivnostima Agencije za unapređenje stranih investicija u Bosni i Hercegovini – FIPA za 2016 godinu i prijedlog preporuka za poboljšanje poslovnog okruženja u Bosni i Hercegovini“ – dostavljaju Vijeću ministara BiH na usvajanje, te se dalje prati realizacija istih u utvrđenim aktivnostima i aktivnostima koje će se unaprijediti.

Pitanja su izdvojena iz evidencija za aftercare posjete investitorima i drugih evidentiranih sastanaka sa investitorima, te analiziranih godišnjih izvještaja međunarodnih organizacija, izvještaja vladinih i nevladinih organizacija u BiH, koje se bave poslovanjem u BiH, kako je navedeno u nastavku. No, osnova za izradu preporuka su informacije koje su dobivene direktno u razgovorima sa stranim investitorima u BiH tokom 2016. godine.

Dakle, za potrebe izrade ovog dokumenta podrazumijevana je i urađena analiza, sljedećih dokumenata:

- ✦ FIPA Aftercare evidencija otvorenih pitanja za 2016. godinu (sa Saradničkom mrežom)
- ✦ FIPA aftercare izvještaji sa preporukama (2006-2007.)
- ✦ Akcijski plan za provedbu Reformske agende na razini Vijeća ministara Bosne i Hercegovine
- ✦ Akcioni plan Federacije Bosne i Hercegovine za realizaciju reformske agende za BiH za period 2015 – 2018.
- ✦ Ažurirani akcioni plan za realizaciju reformske agende Federacije Bosne i Hercegovine za period 2015. – 2018. godina , Sarajevo, decembar 2015. godine
- ✦ FIC Bijela knjiga 2015/2016.
- ✦ Izveštaj Svjetske banke Doing Business 2017
- ✦ Izveštaj o napretku za BiH za 2016.
- ✦ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (poglavlje 5. I Politike suradnje, Promovisanje i zaštita investicija)
- ✦ Informacija od Ministarstva za ekonomske odnose i regionalnu saradnju RS
- ✦ Dostupni Izvještaji udruženja poslodavaca i asocijacija (npr. Analiza opterećenja privrede BiH)
- ✦ Propisi vezani za indirektno poreze Hrvatske i Srbije i propisi vezani za podsticaje
- ✦ Stanje nacije, Izveštaj broj 2 Nezavisni monitoring provedbe i efektivnosti Reformske agende za BiH za period 2015-2018.
- ✦ Nacrt studije izvodljivosti: Poboljšanje postupka za privredne predmete u Federaciji Bosne i Hercegovine: Analiza poslovanja privrednih subjekata u Federaciji BiH 2015.
- ✦ Aftercare a Core Function in Investment Promotion United Nations New York, UNCTAD (2008)
- ✦ Sporazum EFTA-e vezano za oslobađanja plaćanja carina na farmaceutske proizvode
- ✦ Regionalna konvencija o Pan-Euro-Mediteranskim povlaštenim pravilima podrijetla,
- ✦ UNCTAD Investment Policy Review of Bosnia and Herzegovina
- ✦ Propisi kako je navedeno u dijelu: Reference

Ukratko, s ciljem izrade dokumenta i pripreme preporuka u Izveštaju su izdvojena otvorena pitanja, analizirani propisi iz zadanih oblasti, urađena poređenja sa izvještajima međunarodnih organizacija, komparacija (u granicama mogućnosti s obzirom na broj uključenih službenika u izradu preporuka) sa propisima drugih zemalja i najboljim praksama te su isti obrađeni po nivoima vlasti i cjelinama/oblastima, kako je prikazano u nastavku.

REALIZACIJA PREPORUKA – ANALIZA STANJA

Agencija za unapređenje stranih investicija u BiH provodi aktivnosti koje treba da vode poboljšanju uslova poslovanja u BiH, od 2006. godine. Uz podršku Međunarodne finansijske korporacije (IFC), članice Grupacije Svjetske banke, aktivnosti su dodatno unaprijeđene i intenzivirane kroz Saradničku mrežu za postinvesticionu podršku koju čine institucije na svim nivoima vlasti u BiH, a čiji rad koordinira FIPA.

Za 2017. godinu preporuka je da se partneri iz Saradničke mreže aktivnije uključe u projekat realizacije preporuka za zajedničke posjete, odnosno aktivnosti koje treba da poluče efikasnije rezultate u predloženim reformama. Tokom 2016. godine održano je **80 sastanaka sa predstavnicima različitih institucija**, u vezi analiziranja mogućnosti za realizaciju preporuka. Kako je navedeno, aktivnosti će se nastaviti i intenzivirati s tim da je potrebno inicirati održavanje radnih sastanaka-okruglih stolova sa predstavnicima vlada entiteta i nadležnih institucija iz čijih nadležnosti su rađene preporuke, a da bi efekti preporuka bili veći, odnosno da bi djelovalnije bilo sinhronizovano i da bi se izbjegli propusti, odnosno sveli na najmanju moguću mjeru.

U odnosu na sve izvještajne dokumente koji su do sada dostavljeni Vijeću ministara BiH, vršena je procjena provedenosti traženih preporuka, te s tim u vezi utvrđen je broj realizovanih preporuka, broj onih koje su u toku, te broj onih čija implementacija još nije započeta, kako je prikazano u donjoj tabeli.

Tabelarni prikaz realizacije preporuka

Period 2014-2015.					
Ukupno preporuka	Realizirane preporuke	Djelomično realizirane preporuke	U proceduri	Preporuke koje nisu realizirane	Preporuke za koje čekamo odgovor
93	9	5	26	10	43
Period 2006-2013.					
42	9	18	15	Nema	Nema

Iz tabele je vidljivo da je zaista potrebno intenzivirati aktivnosti vezane za implementaciju predloženih preporuka, kako je pojašnjeno. U ovom segmentu, važno je istaći da je FIPA, u dosadašnjem periodu, asistirala u rješavanju **150 otvorenih pitanja investitora koja nisu zahtijevala reformske izmjene**.

U odnosu na realizovane preporuke ili djelomično realizovane (dakle, područja gdje su napravljeni određeni pomaci), istraživanjima je utvrđeno, da je pravni okvir za ulazak i izlazak proizvoda sa tržišta dijelom poboljšan (s tim da je potrebno provesti dodatna unapređenja), cijene registracije firme su smanjene kroz odredbe novih propisa, procedure neznatno pojednostavljene (korporativno upravljanje je unaprijeđeno), stečaj olakšan (za RS), certificirano je 20 općina sa povoljnim poslovnim okruženjem, državne subvencije i garancije nisu u svim segmentima zanemarljive (potrebno je da budu transparentnije i usmjerenije), radno zakonodavstvo je poboljšano, proces javnih nabavki je većim dijelom unaprijeđen, pojednostavljenja su urađena i u vezi poreskih pitanja, carinskih tarifa, procedura, dijelom ulaska stranaca (ali ne boravka važnih investitora). Napredak je ostvaren i u oblastima nekretnina i izgradnje te dijelom u oblasti zaštite konkurencije i potrošača, državne pomoći, zatim notarskih usluga i osiguranja. Ono što je upečatljivo jeste da je svijest kod predstavnika vlasti ali i civilnog društva općenito značajno porasla kada govorimo o važnosti poboljšanja poslovnog okruženja i jačanju konkurentskih prednosti države za investicije, a što je gledano sa aspekta promotora investicija jako bitno.

Za određena unapređenja koja su urađena (kao primjer navodimo uvođenje menadžerskog ugovora) **pojavo se dodatni problem**, jer u praksi nije moguće sprovesti odredbu zbog neharmonizovanosti zakona, što i dalje stavlja fokus na potrebu pažljivog usvajanja propisa i uključivanje svih aktera za datu oblast. Ovakvih primjera je mnogo.

Nesporno je da su preostale mnoge aktivnosti za provedbu (što je jasno kako po evidencijama sa sastanaka sa investitorima tako i iz izvještaja međunarodnih organizacija).

U programu kreiranja boljeg poslovnog okruženja i s ciljem davanja doprinosa stvaranju pravne sigurnosti, preporuka je institucijama predlažaćima propisa, da se prilikom pripreme propisa izvrši detaljna analiza stanja na terenu, kako bi se izbjeglo usvajanje neprovodivih propisa, te propisa koji zahtijevaju izmjene već nakon samog usvajanja. Nažalost, mnogi propisi se i dalje usvajaju bez detaljnih analiza i uključivanja aktera na koje se propis odnosi, **te se usvajaju neprovodivi propisi (najčešće zbog kolizije ili zbog nepostojanja tehničkih mogućnosti), te propisi koji trebaju stalne izmjene i dopune, a što otvara i dalje prostor za isticanu pravnu nesigurnost, kao jednu od osnovnih smetnji za ulazak investitora, uz od investitora naglašavanu političku nestabilnost¹.**

Nadalje, kada govorimo o pomacima koji su urađeni, utvrđeno je da su najmanji pomaci zabilježeni u oblastima; deviznog poslovanja (napominjemo da i FIPA preporuke od 2015. godine: *Zakon o deviznom poslovanju FBiH i Zakon o politici SDU BiH* i dalje nisu usaglašeni); stečaja (FBiH); oblasti hrane i poljoprivrede (*nerealizovane FIPA preporuke od 2015. godine vezane za npr. usvajanje Zakon o sigurnosti hrane, Zakon o veterinarstvu BiH – i iako opravdano nerealizovane, ipak prouzrokovale su da respektabilni investitori čekaju sa poslovanjem do usvajanja ovih propisa*) itd. Velika unapređenja i reforme su potrebni i u sektoru obrazovanja (srednje, visoko obrazovanje i master studiji), zatim uopćeno počinjanje poslovanja i daljeg pojednostavljenja procesa (pre)registracije preduzeća, te nužnosti poštivanja zakonom utvrđenih rokova za registraciju tj. rješavanje zahtijevanih tehničkih pitanja (za FBiH), i jasnijih zakonskih rješenja (sužavanje prostora pojedinačnim službenicima na procjenu i time onemogućavanje neujednačenog postupanja za sve oblasti). Zabrinjavajuće je stanje u oblasti šumarstva i drvne industrije koje zbog **nepostojanje Zakona o šumama na teritoriji Federacije BiH trpi nepredvidive posljedice².** U skladu sa navedenim potrebno je provesti kvalitetan pregled stanja uz potrebne analize te ubrzati aktivnosti vezane za usvajanje Zakona o šumama, odnosno najboljih zakonskih mogućnosti za privredu FBiH. U Republici Srpskoj, bez obzira na postojanje propisa, privrednici se susreću s velikim poteškoćama kada je riječ o nabavci sirovine (crno tržište), kao i u FBiH.

Također, potrebno je jačanje finansijskog sektora poboljšanjem nadzora bankarskog sektora i izrade novog okvira za sanaciju banaka; u skladu sa preporukama iz Reformske agende i kako bi se podržao dugoročni rast. Primjetan je i znatan broj primjedbi vezano za pružanje i kvalitet pravovremenih i iscrpnih statističkih podataka, zatim pitanje regulacije za outsourcing poslove i sl., uz primjenu evropskih i međunarodnih standarda. Nadalje, preporuka je intenzivirati aktivnosti vezane za donošenje strateških okvira ili jasnih smjernica (ovisno od nivoa vlasti i nadležnosti) za oblasti koje su od interesa investitorima (kao npr. strateški okvir vezan za okoliš, poljoprivredu, turizam, smjernice za sektor obrazovanja itd.), jer promjene propisa bez postojanja strateških okvira nije preporučeno, a postoje kako je gore navedeno respektabilni investitori koji čekaju sa odlukom o (re)investiranju dok se promjene ne dese. Ovo pitanje je važno ubrzano rješavati kao i pitanje strateških investitora na nivou entiteta, uz izbjegavanje kolizije sa propisima na državnom nivou. Također, potrebno je staviti potreban fokus na pitanje dijaspor, strateškog i zakonskog okvira, te davanja značaja ovom segmentu koji i zaslužuje (znatan broj investicija je direktno ili indirektno povezan sa dijasporom).

¹ U ovom dokumentu termin politička nestabilnost podrazumijeva: učestale promjene vlada općenito te promjene pojedinih rukovodilaca institucija, paljenje zgrade Predsjedništva 2014., odnos vlada prema privredi kada su poplave iz 2014. u pitanju (*obećano—urađeno*), dešavanja oko referenduma u 2016. godini isl.— odnosno ono što su investitori navodili pod ovim pojmom.

² Preporuka je investitora i ukidanje naknada/parafiskalnih nameta vezanih za šume, sem za subjekte iz ovog sektora

U ranijim FIPA izvještajima, saglasnosti koje prethode upotrebnoj dozvoli su obrađivane i date su konkretne preporuke, ali malo je učinjeno od strane nadležnih institucija na provedbi. Ovom prilikom bismo potencirali dodatno ovo pitanje te urgirali na formiranju radnih grupa na nivou lokalnih zajednica zajedno sa višim nivoima vlasti i javnim preduzećima (po nadležnostima) kako bi se definisao način i procedure za efikasnije rješavanje pitanja izdavanja svih potrebnih dozvola koje prethode upotrebnoj, rokovi, naknade i pitanje nadležnosti, te dali konkretni prijedlozi za izmjene propisa.

Informirani smo i da trenutno Grupacija Svjetske banke podržava općinske i kantonalne vlade u implementaciji reformi na poboljšanje poslovnog okruženja na lokalnom nivou koje za rezultat imaju efikasnije rješavanje pitanja izdavanja svih potrebnih dozvola i saglasnosti koje prethode upotrebnoj dozvoli uključujući skraćenje rokova, sniženje troškova, definisanje nadležnosti i povećanje transparentosti.

NIVO DRŽAVE BOSNE I HERCEGOVINE

Za državni nivo obrađena su, u ovom izvještajnom periodu, nova otvorena pitanja odnosno pitanja iz propisa usvojenih 2015/2016., a pitanja iz ranijih godina dijelom su obrađena ukoliko su potencirana od strane investitora i tokom 2016. godine.

1. OBLAST CARINA I CARINSKA POLITIKA (I PRATEĆI SPORAZUMI)

U oblasti carinske politike i procedura urađena su određena unapređenja, ali kako je ova oblast jedna od najznačajnijih investitorima prilikom ulaska u zemlju, time joj se uvijek poklanja i znatna pažnja, a posebno jer postoje oblasti koje dodatno treba unaprijediti, shodno dobrim praksama i očekivanjima investitora-nosilaca ekonomije.

U dosadašnjem periodu upućen je znatan broj preporuka koje se odnose na poboljšanje carinskog sistema, carinskih stopa, te efikasnije carinjenje, i druga pitanja koja su istakli sami investitori, s čim u vezi su nadležni i poduzeli korake za rješavanje.

1.1. Provedba zakona i podzakonskih akata

U ovom dokumentu važnim smatramo naglasiti da je potrebno usvojiti provedbena akta kako bi se omogućilo provođenje novog Zakona o carinskoj politici BiH (prvenstveno članovi 207 i 208 Zakona o carinskoj politici BiH, vezano za podzakonska akta koja se odnose na oslobađanja), zatim da se unaprijedi saradnja sa entitetskim poreskim upravama, razmotri mogućnost zajedničkih revizija (inspekcijskih posjeta, kako bi se smanjilo vrijeme posjeta u kompanijama), tj. da se provode i unaprijede aktivnosti kojim su se uprave obavezale potpisanim sporazumima³

U ovom segmentu potrebno je prepoznati i važnost proizvodnog sektora te uzeti u prioritet carinske postupke koji se odnose na industrije vezane rokovima (npr. proizvodnja mlijeka itd.) ali isto tako i omogućiti nesmetan rad svih proizvodnih firmi u smislu efikasnijih pregleda, provođenja carinskih postupaka i uvođenja što većeg broja e-carinskih usluga – i produžiti vrijeme carinjenja bar do 22:00 sata uvečer, čime bi se investitorima olakšao i uvoz i izvoz.

³ Poreske uprave u Bosni i Hercegovini (Uprava za indirektno oporezivanje BiH, Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine, Poreska uprava Republike Srpske i Poreska uprava Brčko distrikta) potpisali su Memorandum o razumijevanju o razmjeni podataka i koordinaciji u junu 2016. s ciljem da se poboljša naplata direktnih i indirektnih poreza, uključujući razmjenu podataka i zajedničke revizije, ali bi cilj trebao biti prvenstveno olakšane inspekcije zdravim firmama i ubrzaniji nadzor istih te savjetovanje

1.2. Suspenzije carinskih stopa⁴

Visoke carinske stope za uvoz dijelova za mašinsku, elektro i obučarsku industriju su isticane kao velika prepreka, uz navod da su određene stope veće nego u EU za proizvode sa Dalekog istoka npr. Kine ili Indonezije. Odluka o privremenoj suspenziji i smanjenju carinskih stopa je trenutno privremenog karaktera i vrijedi godinu dana. Predlažemo da se Odluka o privremenoj suspenziji i smanjenju carinskih stopa za svaku narednu godinu donosi po hitnoj proceduri, i da se u proceduri pribavljanja mišljenja potrebnih za Vijeće Ministara BiH, davanje mišljenja smatra hitnim. Ovo zbog toga što je dosadašnja praksa pokazala da se na mišljenje Upravnog odbora UINO čeka mjesecima.

1.3. Pitanja kod privremenog uvoza alata i mašina

U proizvodnom procesu kompanije koriste alate dobijene od kupaca iz inostranstva te iste uvoze prema carinskoj proceduri privremenog uvoza (potpuno oslobođanje od plaćanja uvoznih dadžbina, član 137 Zakona o carinskoj politici i član 369 stav 1 Odluke o provedbenim propisima Zakona o carinskoj politici), koja zahtjeva obezbjeđenje eventualnog carinskog duga polaganjem bankovne garancije, koja predstavlja veliki trošak za kompaniju i od čega jedinu korist imaju banke. Obzirom na navedeno, predlažemo da se razmotri mogućnost da se pokriće carinskog duga prilikom privremenog uvoza vrši pomoću bjanko trasirane mjenice kao instrumenta za osiguranje plaćanja indirektnih poreza i kamata, na način kako je to regulirano Uputstvom o polaganju bjanko vlastite trasirane mjenice u carinskom postupku unutrašnje obrade po osnovu Lohn poslova (Službeni glasnik BiH broj 16/14). **Prema informacijama Uprave za indirektno oporezivanje BiH Uprava je zahtjeve dostavila Upravnom odboru UINO na daljnje postupanje.**

1.4. Provedba međunarodnih i bilateralnih sporazuma

Uz druge aktivnosti koje UINO već provodi (informisanje službenika putem službenih dopisa) potrebno je i dodatno, za sve sporazume koje BiH potpiše a koji se odnose na ulazak proizvoda u BiH ili bilo koji oblik saradnje sa carinskim službenicima, blagovremeno i hitno educiranje službenika omogućavanjem prisustva adekvatnim stručnim-specijalizovanim obukama, s ciljem jekoobraznosti postupanja carinskih službenika u skladu sa odredbama sporazuma.

Važnim za istaknuti smatramo i da je Carinska tarifa 2017, ažurirana u skladu s verzijom Kombinovane nomenklature EU. Regionalna konvencija o Pan-Euro-mediteranskim preferencijalnim pravilima je provedena, potpisivanjem Odluke br 1/2016 Vijeća za stabilizaciju i pridruživanje EU-BIH od 09.12.2016 godine o zamjeni Protokola 2 uz Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske zajednice, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine s druge strane o definiciji pojma proizvodi s porijeklom i načinima administrativne suradnje.

1.5. Granički prelazi⁵

Potrebno je riješiti poteškoće vezane za granične prelaze u smislu da se uvede veći broj prelaza za teretni saobraćaj – npr. u Novom Gradu.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast carina i carinske politike

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Zakon o carinskoj politici (Službeni glasnik BiH broj 58/15)	Usvojiti provedbena akta kako bi se omogućilo provođenje Zakona o carinskoj politici BiH (član 207 i 208)	Uprava za indirektno oporezivanje
Suspenzije carinskih stopa	Potrebno je da se Odluka o privremenoj suspenziji i smanjenju carinskih stopa za svaku narednu godinu donosi po hitnoj proceduri, i da se u proceduri pribavljanja mišljenja potrebnih za Vijeće Ministara BiH, davanje mišljenja smatra hitnim	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH Vijeće ministara BiH

⁴ Preporuka Ministarstva za ekonomske odnose i regionalnu saradnju RS/Aftercare program

⁵ Preporuka Ministarstva za ekonomske odnose i regionalnu saradnju RS/Aftercare program

Problematika kod privremenog uvoza alata i mašina	Razmotriti mogućnost da se pokriće carinskog duga prilikom privremenog uvoza vrši pomoću bjanko trasirane mjenice kao instrumenta za osiguranje plaćanja indirektnih poreza i kamata, na način kako je to regulirano Uputstvom o polaganju bjanko trasirane mjenice u carinskom postupku unutrašnje obrade po osnovu Lohn poslova (Službeni glasnik BiH broj 16/14)	Uprava za indirektno oporezivanje
Otvaranje novih tržišta za bh robe	Izrada strategije odnosno analize sklapanja ugovora o slobodnoj trgovini sa ugovornim stranama Regionalne konvencija o Pan-Euro-mediteranskim preferencijalnim pravilima	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH
Implementacija međunarodnih i bilateralnih sporazuma	Provesti detaljnu analizu (ispitivanje) obučenosti carinskih službenika u vezi poznavanja propisa te primjene istih na terenu –uvesti specijalizovane obuke i produžiti radno vrijeme	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH Uprava za indirektno oporezivanje
Granički prelazi	Riješiti poteškoće vezane za granične prelaze uvođenjem većeg broj prelaza za teretni saobraćaj	Vijeće ministara BiH

2. OBLAST POSLOVANJA U SLOBODNIM ZONAMA

Slobodne zone mogu biti jedan od jako efikasnih alata u privlačenju stranih investitora. Makedonija je iskoristila ove prednosti i osigurala ulazak značajnih, strateški važnih investitora kroz povlastice date za poslovanje u slobodnim zonama. U BiH jedan broj investitora tokom 2016. godine je iskazao veliku zainteresovanost za osnivanje slobodnih zona, a i za poslovanje u postojećima. Međutim, s obzirom na prepreke sa kojima se zone i operatori susreću u praksi mnoge planirane aktivnosti nisu implementirane. Investitori predlažu i pokretanje inicijative za formiranje one stop shop servisa na nivou države za registraciju slobodnih zona i poslovanje operatora ili podržati, u okviru aktivnosti koje se pokreću za osnivanje one stop shops na drugim nivoima, i ovo pitanje.

2.1. Propisi koji se odnose na PDV i poslovanje u slobodnim zonama

Potrebno je Zakon o PDV-u i podzakonske akte vezano za slobodne zone izmijeniti ili konkretno član 60 i 61 Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dodanu vrijednost, vezano za poslovanje u slobodnim zonama.

U izvještajnom periodu prvi put smo od investitora dobili pohvale kada je riječ o povratu PDV-a (s tim što još uvijek ima i veliki broj primjedbi za isto pitanje). Isto vrijedi i za izdavanje PDV broja. **Prema službenim informacijama Uprave za indirektno oporezivanje BiH u toku je izrada nacrta Zakona o porezu na dodatnu vrijednost i nacrta Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dodatnu vrijednost, usklađenih sa zakonodavstvom EU (acquis). U pripremljenom nacrtu Zakona o porezu na dodatnu vrijednost pored izmjena na području oporezivanja po posebnoj šemi – prijenosu obveze i niza drugih izmjena, predložene su izmjene i u sferi oslobađanja uključujući i promete prema slobodnim zonama.**

Tabelarni prikaz preporuka za oblast slobodnih zona

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Zakon o PDV-u i Pravilnik o primjeni zakona o PDV-a	Izmijeniti Zakon o PDV-u i Pravilnik o primjeni zakona o PDV a vezano za slobodne zone - konkretno član 60 i 61 Pravilnika o primjeni zakona o PDV	Uprava za indirektno oporezivanje

Za pitanja poslovanja u slobodnim zonama investitori sugerišu i usaglašavanja entitetskih propisa, te jasnije, opširnije/detaljnije odredbe u samim zakonima o slobodnim zonama entiteta i poslovanju u istima, te bi trebalo pokrenuti inicijativu sa nivoa države za ove aktivnosti.

3. OBLAST AKCIZNE POLITIKE

Zakon o akcizama je i dalje potrebno uskladiti sa *acquis-em*.

Održano je više sastanaka sa predstavnicima investitora te je utvrđeno; Određen broj investitora je odustao od planiranih ulaganja (reinvesticija) u 2016. godine, zbog tad najavljenog značajnog povećanja akciza na pivo. Za proizvodnju rakije predviđana su dešavanja identična onima sa duhanom⁶. Za tad najavljene promjene vezane za sektor naftnih derivata, investitori su istakli da zbog aktuelnog stanja na svjetskom tržištu nafte i najavljene izmjene propisa, očekuju pojavu proizvoda nekontroliranog kvaliteta. S obzirom da je nacrt izmjene ovog Zakona odbijen, i očekuju se nove aktivnosti po ovom pitanju, u ovoj fazi neće se ulaziti u detaljnu obradu pitanja, sem gore navedenog, ali će FIPA u daljim aktivnostima pratiti ovo pitanje. Prema službenim informacijama Uprave za indirektno oporezivanje BiH, Uprava je s ciljem rješavanja pitanja unapređenja zakonodavnog okvira iz oblasti akciza i njegovog usklađivanja s *acquis-em*, formirala Radnu grupu za zakonodavstvo iz oblasti akciza. Zadatak ovog radnog tijela je da do 31.12.2017. godine izradi nacrt Zakona o akcizama u BiH i nacrt provedbenog propisa za isti, usklađenih sa zakonodavstvom EU (*acquis*).

- Nadležne institucije: Vijeće ministara BiH, Uprava za indirektno oporezivanje BiH

4. OBLAST JAVNIH NABAVKI I SEKTOR PRIVREDE

TRANSPARENTNIJE AKTIVNOSTI
I OTVORENOST PREMA
STRANKAMA

Unaprijeđen je sistem javnih nabavki usvajanjem novog osnovnog propisa, usvojeni si i provedbeni akti tj. Pravilnik o uslovima i korištenju e-aukcije, zatim Pravilnik o praćenju postupaka javnih nabavki, a također je donesena nova strategija i akcioni plan za razvoj sistema javnih nabavki u Bosni i Hercegovini 2016-2020. Međutim, potrebna su dodatna unapređenja da bi se osigurala veća transparentnost (sistem e-nabavki) te zakonodavstvo uskladilo sa *acquis-em* generalno, posebno u području javno-privatnog partnerstva i koncesija, te jačanja nadzorne uloge Agencije za javne nabavke ali i veće otvorenosti za upite službenika iz Agencije (povećati broj sati rada sa strankama). Ovaj segment je posebno senzitivan na korupciju i potrebni su dodatni napor da se ona spriječi i postupci budu transparentniji. Dodatni problemi su predstavljeni u donjoj tabeli.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast javnih nabavki

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Uvjerena za dokazivanje preferencijalnog tretmana za domaće proizvode u postupcima javnih nabavki, a koju izdaje VTK i Privredne komore entiteta su preskupe, cijene se razlikuju i često se dugo čeka; za svaki novi tender treba nova potvrda	Proceduru za dobivanje ove potvrde bi trebalo skratiti i sniziti cijenu, te prilagoditi propise da investitor ima mogućnost da bira od koga će dobiti uvjerenje, bez da se ostavlja mogućnost instituciji da vrši preferenciju od koje privredne komore će se dobiti potvrda ili da se Standardnom tenderskom dokumentacijom predvidi anex Izjava o ispunjenosti uslova iz člana 67 (Preferencijalni tretman domaćeg) Zakona o javnim nabavkama (Službeni glasnik BiH broj 39/14) – slično ima za neke druge odredbe Zakona o javnim nabavkama	Agencija za javne nabavke

⁶ Poslovati u duhanskoj industriji u BiH vrlo je zahtjevno s obzirom na visok nivo akciza u poređenju sa nivoom dohotka (preporuka iz ranijeg izvještaja), što proizvodi visok udio ilegalne prodaje. Investitori navode da u BiH na crno tržište otpada više od 30 posto ukupne potrošnje duhanskih proizvoda zbog čega državni budžet godišnje gubi više od 210 miliona konvertibilnih maraka. Privrednici su spremni na saradnju sa državom da se pitanje riješi.

	– i dokazivanje istog samo od firme/firmi koje dobiju tender	
Radno vrijeme	Produžiti radno vrijeme sa strankama i veća transparentnost	Agencija za javne nabavke

5. OBLAST KRETANJA RADNE SNAGE, BORAVAK I ZAPOSŁJAVANJE STRANACA⁷

U skladu sa odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruŹivanju ,sloboda kretanja radnika je jedna od četiri temeljne slobode, koja je zajedno sa slobodom kretanja roba, usluga i kapitala, ključna u stvaranju zajedničkoga tržišta Europske zajednice.

Zahvaljujući potpisanoj SSP-u sa EU, investitori nastoje u BiH vidjeti vjerodostojnog partnera – što je jedan od faktora koji ulijevaju (poljuljano) povjerenje stranim i domaćim investitorima.

Imajući na umu činjenicu da je novi Zakon o strancima usvojen u zadnjem kvartalu 2015. te da je u većem opsegu harmonizovan sa zahtjevima koji proizlaze iz aqua ali vodeći brigu o poslovnom okruženju i interesu investitora, te najboljim praksama u svijetu kada je riječ o ovom pitanju i privlačenju investitora a ne zanemarujući ni propise koji se apliciraju u regiji, ipak moramo istaći važnost pristupanja pažljivim izmjenama ovog propisa u navedenim segmentima:

- ✦ Pojednostaviti procedure za izdavanje boravišne dozvole, smanjiti rokove
- ✦ Pojednostaviti procedure za boravak porodice zaposlenih stranaca (prije svega menadžera i uprave u firmama i privatnim ustanovama)
- ✦ Izmijeniti član 77 stav tačka a) Zakona o strancima (boravak u svrhu rada bez radne dozvole), te definisati oslobađanja na način da je korištenje oslobađanja moguće u praksi za osnivače menadžere firmi (npr. pooštriti kriterije vezane za vrstu djelatnosti, broj zaposlenih i sl., ali ne vezivati za pojedinačne bruto plaće i sl.), te uvesti mogućnosti za duži boravak stranaca kada se definišu kriteriji za ovu kategoriju stranaca.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast kretanja radne snage i zapošljavanja

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Pojednostaviti procedure za izdavanje boravišne dozvole	Smanjiti rokove izdavanja dozvola član 4 Zakona o strancima BiH (Službeni glasnik BiH broj 88/15)	Ministarstvo sigurnosti BiH (u saradnji sa entitetskim vladama)
Privremeni boravak po osnovu spajanja obitelji - pojednostaviti procedure za boravak porodice zaposlenih stranaca	Omogućiti spajanje porodice strancu koji boravi u BiH kraće od jedne godine na osnovu privremenog odobrenja, član 50 Zakona o strancima BiH (Službeni glasnik BiH broj 88/15)	Ministarstvo sigurnosti BiH u saradnji sa entitetskim vladama (zbog izbjegavanja kolizije propisa)
Boravak stranaca osnivača bez radne dozvole	Uvesti mogućnosti za duži boravak stranaca koji rade bez radne dozvole a na rukovodećim su pozicijama Omogućiti izdavanje privremenog boravka strancima po osnovu zaposlenja na period duži od jedne godine, a pooštriti zahtijevane kriterije za izdavanje. Izmijeniti član 77 stav tačka a) Zakona o strancima BiH (Službeni glasnik BiH broj 88/15) kako je naprijed obrazloženo	Ministarstvo sigurnosti BiH u saradnji sa entitetskim vladama (zbog izbjegavanja kolizije propisa)

⁷ Aktivnost je preporučeno provesti sa entitetskim vladama, zbog potrebe za harmonizacijom propisa o čemu će biti riječi i u oblasti koja se odnosi na zajednička pitanja FBIH-RS

6. ELEKTRONSKO POSLOVANJE I ELEKTORONSKI POTPIS

6.1. Koordinirajuće tijelo

Ubrzani razvoj kompjuterskih i informacionih tehnologija, telekomunikacija, mreža a posebno globalne mreže Interneta, zahtjeva stalnu pažnju zakonodavca i neprestano praćenje promjena u ovoj oblasti, kako bi se pozitivno zakonodavstvo prilagodilo novim izazovima. Potrebno je na državnom nivou ubrzati, nakon urađenih analiza, aktivnosti formiranja tijela za implementaciju Zakona o elektronskom potpisu te uraditi ostale tehničke pripreme (obuke) službenika svih uključenih institucija (preporuka iz ranijih FIPA izvještaja, od 2006. te se neće detaljnije obrađivati). U skladu sa raspoloživim informacijama Ministarstva prometa i komunikacija BiH očekuju se poboljšanja u ovoj oblasti budući da se intenzivno radi na poslovima koji će omogućiti potpunu implementaciju Zakona o elektronskom potpisu. Uspostavljena je Kancelarija za akreditaciju i nadzor, čije je kadrovsko popunjavanje u toku.

6.2. Cyber sigurnost

U skladu s Konvencijom o cyber kriminalu i Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju BiH je preuzela obavezu izrade pravnih propisa u domeni cyber sigurnosti. Međutim nisu provedene dalje aktivnosti. Moramo istaći da će svako dalje odlaganje aktivnosti po ovom pitanju prouzrokovati nepredvidive posljedice zbog uvođenja elektronskog bankarstva, zatim svih drugih aktivnosti u ovom segmentu, a i IT sektor jača (interes investitora je veliki, broj stranih firmi u ovom sektoru raste) i sl. **Prema informacijama Ministarstva prometa i komunikacija sve aktivnosti koje su tražene od investitora su u toku.**

Tabelarni prikaz preporuka za oblast elektronsko poslovanje i elektronski potpis

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Nepostojanje propisa u oblasti cyber sigurnosti	Preporuka je da se prošire aktivnosti vezane za donošenje propisa u domeni cyber sigurnosti u skladu s Konvencijom o cyber kriminalu i Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju BiH	Ministarstvo sigurnosti BiH Ministarstvo komunikacija i prometa BiH

7. TRŽIŠTE RADNE SNAGE I OBRAZOVANJE

Jačanje kapaciteta obrazovanja treba da bude jedna od važnijih inicijativa državnih organa vlasti. Uspostavljanje jasne koordinacije u državi je dalji korak i preduslov a kako bi se poboljšala saradnja između tijela nadležnih za osiguranje kvaliteta u cijeloj obrazovnoj strukturi te zadovoljile potrebe industrije i privrede općenito, i predložio adekvatan budžetski okvir za ovo pitanje.

Sa nivoa države potrebno je također pokrenuti više inicijativa za uvezivanje nadležnih ministarstava sa privrednim komorama i zavodima za zapošljavanje s ciljem definisanja potreba i mogućnosti svih uključenih, i nalaženja zajedničkih rješenja za budžetske potrebe po ovom pitanju, te da se ubrzaju naponi kako bi ojačali kapacitete za istraživanje i inovacije i pitanje donatora. Ovo pitanje će dodatno biti obrađeno u entitetskim preporukama, te se ovdje neće detaljnije ulaziti u detalje

Nadalje, na državnom nivou potrebno je inicirati veću i efikasniju saradnju Ministarstva sigurnosti BiH - Službe za strance, Ministarstva vanjskih poslova BiH (zbog problema prilikom izdavanja viza u ambasadama kada je jedna ambasada pokriva više zemalja) sa ministarstvima za obrazovanje (zbog pritužbi iz ustanova za obrazovanje) te privrednim komorama s ciljem pojednostavljivanja procedura za izdavanje viza, odnosno nalaženja adekvatnog rješenja za sve strane. U izjašnjenju na izvještaj iz Ministarstva ekonomskih odnosa i regionalne saradnje RS smatraju da inicijative ne trebaju biti sa nivoa države, nego sa nivoa entiteta, ali preporuka ostaje jer je riječ o inicijativi i preporuka kao takva može se odnositi na sve nivoe (kao inicijativa)

8. OBLAST ENERGETIKE

Za energetska sektor u BiH se smatra da ima najznačajniji razvojni potencijal. Međutim još uvijek postoje brojne prepreke koje treba riješiti, na državnom nivou, uz one koje treba provesti iz direktne nadležnosti entiteta, da bi investitori brže donosili odluku o investiranju. U narednom periodu preporuka je da se:

- ✦ usvoji energetska strategija i ojača koordinacija na svim nivoima vlasti u zemlji
- ✦ usvoji Zakon o gasu na državnom nivou
- ✦ usvoji pravni okvir za električnu energiju u skladu sa Trećim energetska paketom i usvoji pravni okvir za plin u skladu sa Trećim energetska paketom, kako bi se otvorio put za ukidanje sankcija zbog ozbiljnog i upornog kršenja Ugovora o Energetska zajednici
- ✦ u potpunosti preuzme i provede acquis EU o energetska efikasnosti
- ✦ usvoji zakonska regulativa za dobivanje licence/dozvole za rad za uvoz i distribuciju UNP-a na tržištu BiH
- ✦ usvoji zakonska regulativa za dobivanje licence/dozvole za rad za uvoz i distribuciju UNP-a na tržištu BiH u suradnji sa vladama entiteta - čime bi se doprinijelo sigurnosti u području distribucije UNP-a, urednom plaćanje obaveza prema državi i omogućavanje realnog tržišnog natjecanja

Prema informacijama (izjašnjenje na izvještaj) Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH aktivnosti na ostvarivanju gore navedenih prijedloga su u toku. Po izjašnjenju Ministarstva za ekonomske odnose i regionalnu saradnju RS potrebno je uključiti i nivo entiteta (dodano u tabeli).

Tabelarni prikaz preporuka za oblast energetike

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Ne postoji Strategija razvoja energetska sektora na nivou BiH	(nakon provođenja potrebnih priprema radnji) ubrzati aktivnosti izrade i usvajanja strategije razvoja energetska sektora BiH	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH Vlade entiteta
Nije usklađen zakonodavni okvir za plin i električnu energiju sa Trećim energetska paketom	Usvajati pravni okvir za električnu energiju te pravni okvir za plin u skladu sa Trećim energetska paketom	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH Federalno ministarstvo energetike, rudarstva i industrije Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva RS
Ne postoji nacionalni akcioni plan za energetska efikasnost u skladu sa zahtjevima Energetska zajednice	Ubrzati aktivnosti skeniranja stanja, prevazilaženja prepreka i usvojiti nacionalni akcioni plan o energetska efikasnosti	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH Vlade entiteta
Ne postoji Zakon o gasu na državnom nivou	Usvajati zakon o gasu na državnom nivou	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH Vlade entiteta

9. OBLAST MEĐUNARODNIH I BILATERALNIH SPORAZUMA

9.1. Pokrenuti inicijativu za nove sporazume

BiH je u skladu sa odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, u obavezi sklopiti sve potrebne bilateralne sporazume s državama članicama u skladu s posljednjim ažuriranim Modelom ugovora OECD-a o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja porezima na dohodak i na imovinu, kao i na osnovu Modela sporazuma OECD-a o razmjeni informacija o pitanjima koja se tiču poreza, ukoliko je država članica, podnosilac zahtjeva, njegov potpisnik.

U odnosu na navedeno dat je prijedlog (2015.) za potpisivanje sporazuma sa sljedećim državama: Mađarska, Malta, Bjelorusija, Litvanija, Sirija, Estonija, Bruneji, Singapur, Bugarska, Libija, Latvija, Maroko, Saudijska Arabija, Jordan, Rusija, Oman, Švicarska, Italija. Tokom 2016. godine, a budući da su značajna izvozna područja sa određen broj posjećenih firmi, predlažemo (nakon što se završe aktivnosti vezane za analizu efekata sporazuma) ubrzavanje aktivnosti neophodnih za potpisivanje bilateralnih sporazuma sa državama: Tunis, Alžir, Maroko i Rusija. Zbog nepostojanja sporazuma sa ovim državama izvozne firme plaćaju dodatnih 10% poreza (s izuzetkom Rusije), što ih čini manje konkurentnim na tržištu.

9.2. Implementacija sporazuma

Nakon što se provedu analize efekata potpisanih sporazuma koje su u toku po zaključku Vijeća ministara i predlože se mjere za prevazilaženje poteškoća, potrebno je da se utvrde i usvoje procedure međuinstitucionalne komunikacije da bi se izbjegli problemi, a zatim potreban je i znatno veći broj konferencija vezanih za implementaciju ovih ali i svih drugih sporazuma koji se odnose na privredu i veću komunikaciju između institucija različitih nivoa vlasti za ovo pitanje, a da bi se unapređenje osjetilo u praksi. Prema informacijama Ministarstva financija i trezora BiH u prethodnom periodu postignut je određeni napredak. Naime, u cilju unapređenja primjene sporazuma u praksi, Ministarstvo je usvojilo i objavilo na svojoj službenoj web stranici Uputstvo o načinu pokretanja postupka zajedničkog dogovaranja u skladu s ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja koji su na snazi u Bosni i Hercegovini i Uputstvo o podnošenju zahtjeva za tumačenje međunarodnog sporazuma o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Ministarstvo za ekonomske odnose i regionalnu saradnju RS je tražilo da se uvrste i nadležna ministarstva entiteta u tabele.

Tabelarni prikaz preporuka vezanih za oblast sporazuma

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Nepostojanje sporazuma o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze i dohodak sa određenim zemljama	Nakon analize efekata potpisanih sporazuma i usvajanja mjera, ubrzati postupak zaključivanja iniciranih sporazuma o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja	Ministarstvo financija i trezora BiH Ministarstvo financija FBiH Ministarstvo finansija RS
Implementacija postojećih sporazuma	Utvrđivanje jasnih procedura međuinstitucionalne komunikacije da bi se izbjegli problemi i organiziranje konferencija/radionica vezanih za implementaciju sporazuma	Vijeće ministara BiH Ministarstvo financija i trezora BiH Ministarstvo financija FBiH Ministarstvo finansija RS Porezna uprava FBiH Poreska uprava RS

PREPORUKE ZA NIVO ENTITETA

U ovom poglavlju dat je pregled stanja i preporuka za one oblasti koje su za 2016. godinu izdvojene kao najvažnije, sistematizovano po entitetima kao i one koje se odnose na harmonizaciju ili zajednička pitanja RS-FBiH, a prije svega iz sljedećih oblasti: harmonizacija propisa, podsticanje privrede i mjere za rasterećenje privrede, registracija poslovnih subjekata, obrazovanje i tržište radne snage, oblast okoliša, upravljanje otpadom, stvarna prava, inspekcije, oblasti dozvola, sudski sporovi, dozvole i sl.

U skladu sa izjavama postojećih investitora, te analizi već navedenih izvještaja, otvorena pitanja koja su detaljno obrađena sa preporukama, a koja bi trebala u narednom periodu biti u fokusu djelovanja nadležnih institucija u entitetima prezentirana su u nastavku.

NIVO - FEDERACIJA BIH

1. HARMONIZACIJA PROPISA

Primjedbe koje investitori navode kao osnovnu smetnju i kočnicu svom poslovanju su i nepostojanje jedinstvenog pravnog prostora. Generaliziran problem iznijet u pet jednostavnih riječi implicira čitav niz perzistentnih prepreka u svakodnevnom poslovanju: neusuglašenost zakonodavstva, nedostatak podzakonskih akata, različita tumačenja i nedosljedna primjena propisa.

U tekstu ispod navodimo zakone za koje postoji potreba usaglašavanja:

1.1. Zakon o slobodnim zonama Federacija BiH

Investitori usmjereni ka izvozu, koji se izlažu međunarodnoj konkurentnosti, u pokušaju da unaprijede tu konkurentnost opredijelili su se za poslovanje u slobodnim zonama, poznavajući svjetsku praksu slobodnih zona. Međutim postoje mnogi problemi s kojima se investitori susreću u slobodnim zonama u BiH i a zbog kojih slobodne zone predstavljaju izvor regionalne nekonkurentnosti BiH. Naime, sve proklamirane prednosti zbog oslobađanja od carina i poreza u slobodnoj zoni ne provode se u praksi. Poseban je slučaj sa onemogućavanjem uvoza opreme za rad u slobodnoj zoni bez carine. Nužno je i usklađivanje sa državnim propisom.

1.2. Zakoni o koncesijama

Zakonodavni okvir koji uređuje pitanje koncesija u FBiH, a koji uključuje Zakon o koncesijama FBiH i 10 kantonalnih zakona o koncesijama, nije usklađen i često su sami zakoni proturječni. Postoji potreba da se izvrši usklađivanje kantonalnih zakona o koncesijama (i drugih zakona koji uređuju oblasti koje mogu biti predmet koncesija) sa Zakonom o koncesijama FBiH, kao i sa direktivama EU koje se odnose na koncesije.

Sagledavanjem procesa dodijele koncesija konstatovano je da ti postupci dugo traju i dosta koštaju. Koncesionari prilikom podnošenja zahtjeva za koncesije, u većini slučajeva, nemaju saznanja koliko je dozvola i saglasnosti potrebno obezbijediti za realizaciju koncesije, od kojih organa, koliko to traje i koliko košta. Duge i teške procedure za davanje saglasnosti na koncesije čine ozbiljnu prepreku za strane investitore. Prema FIPA saznanjima, investitoru treba oko dvije godine (ili znatno više) da obezbijedi potrebnu dokumentaciju za realizaciju koncesije, a u zavisnosti od vrste i visina troškova je različita, a ometanja investitora (bez obzira na proglašeni javni interes) su svakodnevna.

Stoga, da bi se olakšao sistem dodijele koncesija glavni prioritet bi trebao biti uklanjanje nedostataka i preklapanja između različitih nivoa vlasti i usklađivanje zakonodavstva u svim oblastima od značaja za postupak ishođenja koncesija.

1.3. Radno pravo i porezni sistem

Usvajanje novih zakona i pravilnika u Federaciji BiH često se kosi sa već postojećim zakonima, što već pravi probleme investitorima, ali i zaposlenicima. Stoga su sve češće pritužbe u pogledu neusklađenosti zakonske regulative, zbog čega se investitori susreću sa velikim nedoumicama. I mada nadležne institucije poduzimaju mnoge aktivnosti (Ministarstvo finansija FBiH i poreske uprave), preporuka je ubrzati aktivnosti za sljedeće:

- a) Zakon o radu FBiH neusklađen sa Zakonom o porezu na dohodak FBiH

Naime, novi Zakon o radu dozvoljava obavljanje direktorske funkcije bez zasnivanja radnog odnosa, pa funkciju može obavljati preko menadžerskih ugovora. Problem je što postojeći Zakon o porezu na dohodak, Pravilnik o primjeni Zakona o

porezu na dohodak i Zakon o doprinosima ovakav vid angažmana ne prepoznaju. U praksi je ovo kao razrađeno, jer postoji privremeni stav Federalnog ministarstva finansija da direktor može obavljati svoju funkciju putem menadžerskog ugovora bez zasnivanja radnog odnosa i plaćati tzv. „male“ doprinose, slično angažmanu ugovora o djelu. Međutim, u praksi se dešava da nadležna lica koja vrše kontrolu ispred Porezne uprave FBiH ne smatraju mišljenje Federalnog ministarstva finansija validnim, jer mišljenje nije zakon, stoga to otvara prostor za kažnjavanje i sl.

Prema službenim informacijama Ministarstva financija u parlamentarnu proceduru upućeni su nacrti Zakona o porezu na dohodak FBiH i nacrt Zakona o doprinosima koji su se harmonizirali s članom 27. Zakona o radu FBiH („Službene novine Federacije BiH“ broj: 26/16) koji se odnosi na tzv. menadžerske ugovore.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast harmonizacije propisa

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Zakon o slobodnim zonama FBiH (Službene novine FBiH broj 2/95, 37/04 i 43/04)	Potrebno usklađivanje Zakona o slobodnim zonama FBiH sa državnim zakonom i uvođenje jasnijih kao detaljnijih odredbi Izmjene Zakona o slobodnim zonama FBiH; uvođenje proizvodnje kao slobodne	Federalno ministarstvo trgovine
Zakoni o koncesijama	Izvršiti usklađivanje kantonalnih zakona o koncesijama (i drugih zakona koji uređuju oblasti koje mogu biti predmet koncesija) sa Zakonom o koncesijama FBiH, kao i sa direktivama EU koje se odnose na koncesije Ukloniti preklapanja između različitih nivoa vlasti Razmotriti mogućnost uvođenja posebne odredbe da se od procenta koncesione naknade izdvaja određeni iznos mjesnim zajednicama, budući da iste kao pravne osobe često nastupaju protiv stranih investitora (sporovi)	Federalno ministarstvo prostornog uređenja Vlade kantona
Zakon o radu FBiH (Službene novine FBiH broj 26/16) neusklađen sa Zakonom o porezu na dohodak FBiH (Službene novine Federacije BiH broj 10/08, 9/10, 44/11, 7/13 i 65/13)	Potrebno izvršiti neophodna prilagođavanja zakona o porezu na dohodak i zakona o doprinosima ili naći načina da se u okviru postojećih propisa riješi pitanje plaćanja poreza i doprinosa na isplate izvršene ovim licima, ali jednoobrazno za cijelo područje FBiH	Vlada FBiH Federalno ministarstvo financija

2. OBLAST PODSTICANJA PRIVREDE I MJERE ZA RASTEREĆENJE PRIVREDE

2.1. Podsticaji privredi

U poređenju sa zemljama okruženja i dobrim praksama, BiH bilježi znatno manja budžetska izdvajanja za privredu. U Federaciji BiH, preporuka je sistemsko rješenje pitanja podsticaja donošenjem Zakona o podsticajima (kako je najavljivano) kojim će se definisati vrste i obim podsticaja, uslovi za dobivanje ove vrste podrške, subjekti koji ostvaruju pravo na podsticaje i automatizovati postupak raspodjele shodno ispunjenim uslovima.

2.2. Mjere za rasterećenje privrede

Opterećenje/nameti investitora u BiH je najveće, kada se poredi sa zemljama Evropske unije, ali i sa zemljama okruženja. To u velikoj mjeri utječe na stvaranje nepovoljnog ambijenta za investitore iz BiH, jer su potpuno nekonkurentni u odnosu na investitore iz zemalja EU. I umjesto da se privreda rasterećuje, u FBiH se uvode nova opterećenja. Uvažavajući sve aktivnosti koje su pokrenute u cilju uklanjanja barijera u segmentu poreza, doprinosa i parafiskalnih nameta, te činjenicu da su poreske stope niske, ipak mora se istaknuti da je ukupan ambijent destimulirajući za privlačenje stranih investicija u privredi.

Naime, zbog već postojećih nameta kao i drugih nameta koji su u najavi, poslodavci su došli do trenutka kada je upitno daljnje poslovanje. Sve to utječe na i onako narušenu privrednu klimu i investicijsku sigurnost. Poreznom politikom u ovom slučaju najavljenim izmjenama Zakona o porezu na dohodak, i Zakona o doprinosima trebalo bi poticati (uz socijalne aspekte) i investiranje i otvaranje novih radnih mjesta te zapošljavanje. U nastavku tabelarno su istaknuti akti (6 propisa) kojima su uvedena opterećenja ili čija usvajanja se očekuju. **Prema izjašnjenju na izvještaj Federalnog ministarstva financija u toku su aktivnosti na donošenju novog zakona o doprinosima kojim se ukidaju doprinosi na teret poslodavca i smanjuje se zbirna stopa što će dovesti do rasterećenja poslodavaca. Također, Ministarstvo je navelo da u suradnji s USAID-ovim projektom radi na uspostavi Registra svih naknada i taksu na nivou Federacije BiH, koji je u završnoj fazi kao i na izradi detaljnije studije taksu i naknada koja ima za cilj eliminaciju pojedinih taksu i naknada i smanjenje troškova poslovanja privrednih društava.**

Tabelarni prikaz preporuka za oblast podsticanja privrede i mjere za rasterećenja privrede

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Neadekvatni podsticaji privredi	Razmotriti mogućnost donošenja Zakona o podsticajima kojim će se definisati vrste i obim podsticaja, uslovi za dobivanje ove vrste podrške, subjekti koji ostvaruju pravo na podsticaje i automatizovati postupak raspodjele shodno ispunjenim uslovima	Vlada FBiH
Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak (Službene novine FBiH broj 52/16) <i>Neoporezivi dio toplog obroka smanjen je sa 2% na 1% od prosječne neto plaće u FBiH; Smanjen neoporezivi dio regresa za godišnji admor u visini od 50% prosječne plaće</i>	Iznaći rješenje u suradnji sa privrednicima da se premosti pitanje dodatnih poreskih opterećenja na topli obrok, regres i putne troškove	Vlada FBiH Federalno ministarstvo finansija Privredne komore
Zakon o porezu na dobit (Službene novine FBiH broj 15/16); ukidanje podsticaja za izvoznike, ukidanje podsticaja za zapošljavanje invalidnih osoba i smanjen podsticaj za investiranje sa 100 % na 50 %	Iznaći rješenje da se premosti pitanje ukidanja povlastica bilo kroz postojeći propis, njegovim izmjenama i dopunama, bilo da se usvoji poseban propis koji bi se odnosio na sistem većeg podsticanja realnog sektora u FBiH	Vlada FBiH Federalno ministarstvo finansija
Zakon o finansijskom poslovanju (Službene novine Federacije BiH broj 48/16), uvedena posebna naknada za troškove koji su prouzrokovani povjerioci zbog dužnikovog kašnjenja	Član 14 Zakon o finansijskom poslovanju razmotriti mogućnost izmjene i ukinuti naknadu koja do sada nije postojala	Federalno ministarstvo finansija
Izmjene Uredbe o uslovima i načinu plaćanja gotovim novcem (Službene novine FBiH broj 72/15 i 82/15) Saglasnost na Tarifu revizorski usluga - Povećana cijena obavezne revizije poslovanja (novi namet)	Nameće se obaveza pologa pazara i uvođenje naknada za polog pazara; Iznaći rješenje kako bi se uklonila opterećenja u radu i novi nameti Smanjiti cijene obavezne revizije poslovanja	Federalno ministarstvo finansija Federalno ministarstvo finansija Revizorska komora FBiH
Prijedlozi vezani za Zakon o porezu na dohodak-povećava se stopa poreza na plaću; sa 10% na 12%. Porezni opseg proširen je i na prihode po osnovu dividende, oporezuju se i kamate na štednju. Uvodi se oporezivanje ispate dividendi, fizičkim osobama	Iznaći rješenje da se premosti pitanje ukidanja povlastica Razmotriti mogućnost neuvođenja poreza na dividendu fizičkim licima	Vlada FBiH Federalno ministarstvo finansija

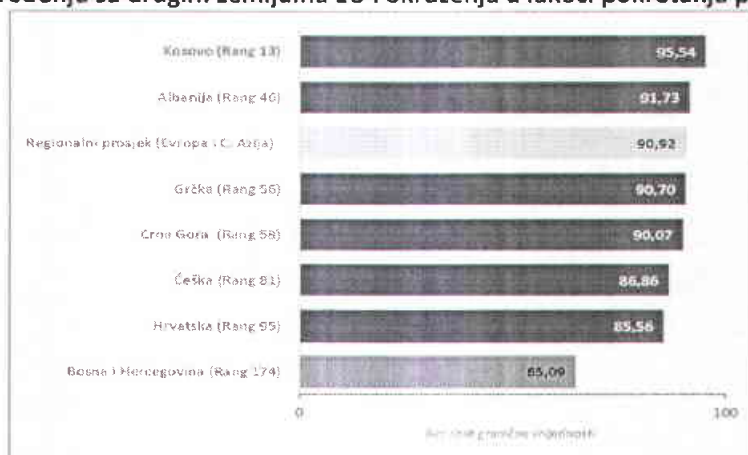
3. POJEDNOSTAVLJENJE REGISTRACIJE POSLOVNIH SUBJEKATA

FIPA je i u prethodnim izvještajnim periodima isticala ovo pitanje kao jedno od važnijih i prijedlog je upućivan više puta. Urađena unapređenja još uvijek nisu dovoljna, jer generalno gledano registracija još uvijek traje predugo, ali se očekuje da će reforme koje su toku dati rezultete čiji efekti će biti jasno vidljivi u praksi. Dakle, planirano **uvođenje jednošalterskog sistema** za registraciju u FBiH bi u mnogo čemu doprinijelo napretku u lakšem i bržem počinjanju poslovanja kao što bi i unaprijedila efikasnost u radu nadležnih organa. Prema dostupnim informacijama vlade Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta BiH u suradnji sa Grupacijom Svjetske banke provode aktivnosti na implementaciji pojednostavljenja registracije poslovnih subjekata u FBiH i uvođenju jednošalterskog sistema za registraciju. U ovom izvještaju nećemo detaljnije obrazložiti ovo pitanje.

- ✓ **Nadležna institucija:** Vlada FBH i Ministarstvo pravde F BiH

U svrhu boljeg razumijevanja predložene reforme dobar način je poređenje sa drugim zemljama u regiji.

BiH u poređenju sa drugim zemljama EU i okruženja u lakoći pokretanja poslovanja⁸

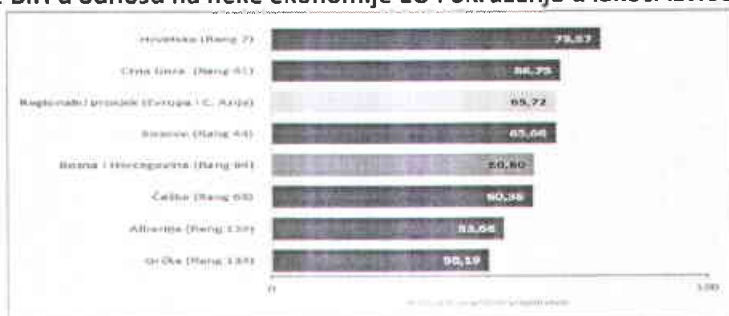
Izvor: Doing Business BiH 2017, Svjetska banka

4. OBLAST PRIVREDNIH SPOROVA

Izazovi za efikasne poslovne aktivnosti također su uvećani uslijed neefikasnosti u okviru sudova. Preduzeća se suočavaju sa dugotrajnim odugovlačenjima prilikom obrade predmeta. Ova odugovlačenja su također prezentirana u Izvještaju Doing Business 2017, gdje je BiH rangirana na 64. mjestu od 190 ekonomija u pogledu lakoće provedbe ugovora.

⁸ Bosna i Hercegovina je rangirana na 174 mjestu od 190 zemalja po pitanju lakoće pokretanja poslovanja, Doing Business BiH 2017, Svjetska banka

Rangiranje BiH u odnosu na neke ekonomije EU i okruženja u lakoći izvršenja ugovora

Izvor: Doing Business BiH 2017, Svjetska banka

Postupak za privredne predmete je ključni element koji koči poslovno okruženje. Efikasni i transparentni sudovi stimuliraju nove poslovne aktivnosti jer se investitori mogu osloniti na sudove (pravna sigurnost) u slučaju da kupac ne izmiri svoja dugovanja. Brza suđenja su naročito neophodna za male i srednje firme koje imaju problem sa nelikvidnošću i ostankom u poslu dok čekaju ishod dugog sudskog spora.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast privrednih sporova

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Dugotrajni postupak privrednih sporova	Reorganiziranje i jačanje postojećih odjela za predmete	Vlada FBiH Federalno ministarstvo pravde Sudovi

5. OBLAST OBRAZOVANJA I TRŽIŠTE RADNE SNAGE

Analizom povezanosti potrebnih kadrova za privrednim rastom i raspoloživih ljudskih resursa može se identificirati jasan nedostatak traženih obrazovnih profila. Osim nedostatka kadrova, u firmama je prisutan i nedostatak potrebnih vještina. Dakle, prvi problem je vezan za trenutno stanje te za kadar koji je kroz obrazovni sistem već stekao određene vještine i kvalifikacije i nalazi se na tržištu rada i taj kadar posjeduje kvalifikacije i vještine koje ne odgovaraju potrebama tržišta rada te ostaje nezaposlen. Drugi problem se odnosi na jaz koji postoji između obrazovnih politika i potreba tržišta rada jer obrazovne politike ne regulišu broj kvalifikacija i vrste vještina budućih generacija učenika u skladu s potrebama tržišta rada već se vode drugim parametrima kreirajući tako dugoročni problem za razvoj Bosne i Hercegovine.

Najvažniji uočeni nedostaci koji doprinose pojavi navedenih problema se ogledaju kroz nedostatak strategija za obrazovanje odraslih, nepriznavanje neformalnog obrazovanja, neadekvatnu upisnu politiku, neefikasno finansiranje obrazovnog sistema, neprovođenje propisa, zastarjele nastavne planove i programe te nedostatak saradnje između obrazovnih institucija i tržišta rada.

U FBiH svaki od 10 kantona ima svoj zakon o predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju, a kantoni u kojima postoje univerziteti imaju i svoje zakone o visokom obrazovanju. Upisnu politiku karakteriše nedostatak saradnje između ključnih aktera kantonalnih/entitetskih agencija za zapošljavanje, privrednih komora. Upisna politika u srednjim školama u Federaciji BiH se najvećim dijelom rukovodi kadrovskim i materijalnim uslovima u datom kantonu, a manje potrebama tržišta rada i politikom privrednog razvoja sredine u kojoj djeluju.

Nedovoljno primjenjivanje postojeće regulative prisutno je kroz cijeli obrazovni sektor. Tako, na primjer, nisu u potpunosti zaživjeli zakoni o srednjem stručnom obrazovanju prema kojima bi se u školama trebali uspostaviti odbori/savjeti u kojima će obavezno biti savjetnik za pitanja tržišta rada. Nepostojanje ovih odbora onemogućava da škole budu bolje povezane sa tržištem rada te da mogu posredno uticati na kreiranje nastavnog plana i programa.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast obrazovanja i tržišta radne snage

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Nedovoljna uvezanost obrazovnog sistema i tržišta rada	<p>Uspostaviti efikasan mehanizam koordinacije u Federaciji kako bi se poboljšala saradnja između tijela nadležnih za obrazovanja u cijeloj zemlji i tržište radne snage, odnosno veće uključivanje investitora</p> <p>Online pristup podacima, efikasna razmjena podataka i veća saradnja između zavoda za zapošljavanje, agencije za statistiku i ministarstva obrazovanja te privrednih komora</p> <p>Izmjene planova i programa raditi u saradnji sa privredom za srednje škole i VSS i uvođenja obavezne prakse u srednje škole (uraditi potrebne analize i napraviti korjenitu reformu)</p>	<p>Vlada FBiH Vlade kantona i ministarstva obrazovanja Zavodi za zapošljavanje Privredne komore</p>
Nepostojanje Zakona o obrazovanju odraslih u određenim kantonima (<i>zakon o obrazovanju odraslih još uvijek nisu donijeli, Hercegovačko-neretvanski kanton, Srednjobosanski kanton i Kanton 10</i>)	Donošenje zakona o obrazovanju odraslih	<p>Vlada FBiH Vlade Županije Posavske Vlada Hercegovačko-neretvanski kantona Vlada Srednjobosanskog kantona Vlada Kantona 10</p>
Nepostojanje Strategije za obrazovanje odraslih (<i>9 kantona u FBiH nema usvojene strategije za obrazovanje odraslih</i>)	Sto hitnije da entitet i svi kantoni usvoje strategije za obrazovanje odraslih	<p>Vlada FBiH Vlade kantona i ministarstva obrazovanja</p>
Prekvalifikacije	Da se kroz obrazovni sistem, uz programe cjeloživotnog učenja, omogući prekvalifikacija za 12.000 IT inženjera i specijalista do 2025. godine	Vlada Kantona Sarajevo

6. OBLAST OKOLIŠA I UPRAVLJANJE OTPADOM

U oblasti horizontalnog zakonodavstva, na nivou države još uvijek ne postoji politika ni strategija za okoliš. U cilju unapređenja pravnog i institucionalnog okvira kroz približavanje standardima okoliša Evropske unije, te ratificiranim okolišnim konvencijama i protokolima potrebno je usvojiti, kako je navedeno u uvodnom dijelu, strategiju usklađivanja propisa u oblasti okoliša i u skladu s tim unaprijediti zakonski okvir. Inicirati veću saradnju institucija različitih nivoa (pitanje je u djelokrugu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH – državni nivo). No da bi se pitanja u entitetima sistemski riješila i dugoročno usmjerila u pravom pravcu, potrebno je definisati pomenute okvire.

U pogledu upravljanja otpadom u FBiH još nije izrađena strategija. Započele su aktivnosti na izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom u FBiH a koje trebaju biti u svrhu približavanja zakonodavstvu EU. Kako je navođeno u prethodnim izvještajima potrebno je raditi i na usvajanju propisa o posebnim

kategorijama otpada (elektronički, animalni, medicinski i sl.). Kako je navedeno, izmjene Zakona o upravljanju otpadom su u toku i FIPA će se nastojati uključiti tokom javne rasprave te dostaviti prijedloge i sugestije na tekst Nacrta, a uvažavajući zahtjeve investitora, s tim u vezi ovdje nećemo ulaziti u detalje. Nadalje, u ovom segmentu mnogo je neriješenih pitanja, od kojih neka trenutno ne zahtijevaju izmjene propisa, i s tim u vezi poduzimaju se različite aktivnosti.

- ✓ **Nadležna institucija:** Federalno ministarstvo okoliša i turizma (i Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH)

7. OBLAST TURIZMA

7.1. Strateški okvir za turizam

U oblasti turizma aktivnosti bi trebale biti usmjerene na brže donošenje strateškog dokumenta, čime bi se definisali prioriteti, ali također i usaglasile aktivnosti sa ostalim administrativnim jednicima.

7.2. Zakonski propis

Predlažemo intenziviranje aktivnosti na usvajanja novog Zakona o turizmu u FBiH kojim će se ukinuti članarina kao parafiskalni namet, u cilju zaštite privrednih subjekata, odnosno rasterećenja privrede. Do sada je postojao parafiskalni namet u vidu turističke članarine, ali s obzirom da se prihvatanjem Reformske agende Federalna vlada obvezala na smanjivanje parafiskalnih nameta, preporuka je ispoštovati planirano. Također smo informirani i da Grupacija Svjetske banke trenutno podržava Vladu Federacije BiH u izradi novog Zakona o turizmu FBiH što uključuje i ukidanje turističke takse.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast turizma

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Nepostojanje Strategije razvoja turizma	Odrediti prioritete i ubrzanije usvojiti strategiju jer je ovo jedan od investitorima važnijih sektora za ulaganja	Federalno ministarstvo okoliša i turizma
Nacr Zakona o turizmu u FBiH	Predvidjeti odredbe u zakonu kojim će se ukinuti članarina kao parafiskalni namet, u cilju zaštite privrednih subjekata, odnosno rasterećenja privrede, sem subjekata za ovu oblast	Federalno ministarstvo okoliša i turizma

8. OBLAST STVARNIH PRAVA

Stupanjem na snagu Zakona o stvarnim pravima u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH broj 66/13, 100/13) u martu 2014. godine, u Federaciji BiH učinjen je veliki napredak u oblasti imovinsko-pravnih odnosa. Bez sumnje, radi se o reformskom zakonu, budući da je navedeni zakon po prvi put u više od stotinu godina na jedinstven način propisao norme te u cijelosti regulirao na jednom mjestu stvarna prava, a prvenstveno pravo vlasništva, kao osnovno stvarno pravo, zatim pitanje ograničenja stvarnih prava, posjeda.

Međutim, u praksi su se pokazali određeni problemi koji su se pojavili u njegovoj dosadašnjoj primjeni, kao i podzakonskih propisa drugih zakonskih propisa čija je primjena uvjetovana Zakonom o stvarnim pravima.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast stvarnih prava

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Zakon o stvarnim pravim FBiH	Član 61 peti red – stoji „na može“	Federalno ministarstvo pravde

(Službene novine FBiH broj 66/13, 100/13)	- a treba „ne može“	
Pravilnik o postupku javnog konkursa za raspolaganje nekretninama u vlasništvu FBiH (Službene novine FBiH broj 17/14)	<p>Član 7 poziva se na organ iz člana 5, a u članu 5 se ne spominje organ</p> <p>Član 13, ispuštena je riječ „manja“</p> <p>Član 3, nema službe na koju se pozivaju u članu 9</p> <p>Članovi 6 i 7, navodi se član 18(1)a, a treba da se navedu članovi 5 i 6</p> <p>Član 9, nema teksta sadržaja oglasa kako se poziva član 18(1)b</p>	Federalno ministarstvo pravde

9. OBLAST PROSTORNOG UREĐENJA I GRAĐENJA

9.1. Prostorni planovi

Prostorni plan predstavlja najvažniji strateški razvojni dokument, koji određuje dugoročne ciljeve i mjere prostornog razvitka. Federacija BiH nema prostorni plan. Do donošenja Prostornog plana FBiH, važeći planski dokument je Prostorni plan Socijalističke Republike BiH (SRBiH) za period od 1981.-2000. godine u dijelu koji nije u suprotnosti sa Ustavom FBiH. Pored toga postoje i lokalni prostorni planovi koji su usvajani na nižim nivoima vlasti. Neki od 10 kantona u FBiH su usvojili prostorne planove, dok drugi kantoni nemaju prostorne planove. Neke općine u FBiH imaju prostorne planove, a neke ne.

Usvajanje i usklađivanje prostornih planova na svim nivoima vlasti u BiH je od ključne važnosti za izgradnju, pošto urbanističku saglasnost, kao jednu od ključnih dozvola u postupku ishoda dozvola, nije moguće pribaviti ako neko postrojenje nije uvršteno u postojeće prostorno-planske dokumente.

9.2. Neusklađenost propisa

Kao stalno istican, poseban problem u FBiH predstavlja, neusklađenost zakona između pojedinih nivoa vlasti. Tako, na primjer postoji neusklađenost između Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou FBiH (Službene novine FBiH, broj 02/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10) sa kantonalnim zakonima o prostornom planiranju i građenju, uključujući i podzakonske akte, a u pogledu nadležnosti izdavanja urbanističke saglasnosti i odobrenja za građenje.

9.3. Dugotrajan proces izdavanja građevinskih dozvola

Potrebno je raditi na skraćivanju postupka izdavanja građevinskih dozvola, te omogućiti elektronsku komunikaciju investitor-institucije. Obezbjediti sve informacije vezane za izdavanje dozvola i licenci na jednom mjestu (na lokalnom i engleskom jeziku). Izraditi jasne, javne e-registre za procedure izdavanja licenci i dozvola, te time ubrzati postupak za pribavljanje građevinskih (urbanističkih i upotrebnih) dozvola, s ciljem privlačenja investicija. Procedure po tužbi koje su zahtjevane prilikom izdavanja građevinske ne dozvoliti prilikom izdavanja urbanističke, jer usporavaju postupke, omogućavaju sporove (dodatna zatranost sudstva) i znatno usporavaju investiciju.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast prostornog uređenja i građenja

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Prostorni plan FBiH	Uvažiti urađene analize i usvojiti novi Prostorni plan FBiH	Federalno ministarstvo prostornog uređenja
Neusklađenost Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH s kantonalnim uključujući i podzakonske akte	Usaglasiti propise	Federalno ministarstvo prostornog uređenja (i vlade kantona)

Dugotrajan proces izdavanja građevinskih dozvola	Omogućiti elektronsku komunikaciju investitor-institucije. Izraditi jasne, javne e-registre za procedure izdavanja licenci i dozvola, te time ubrzati postupak za pribavljanje građevinskih (urbanističkih i upotrebnih) dozvola, s ciljem privlačenja investicija.	Federalno ministarstvo prostornog uređenja (i vlade kantona)
--	---	--

10. OBLAST ENERGETIKE

Ovdje je prije svega veoma bitno da se po hitnom postupku na Vladi FBiH provede procedura i usvajanje zakonske regulative za dobivanja dozvola - licenci za rad po „Pravilniku o izdavanju dozvola za rad za obavljanje energetskih djelatnosti (članak 27)“, koja će regulirati slijedeće najnužnije stavke na način da dozvole za rad – licence za trgovanje UNP-om mogu dobiti:

- samo pravna lica koja u vlasništvu imaju minimum skladišnih kapaciteta od 300 m³.
- ukoliko obavlja djelatnost razvoza/distribucije LPG-a u spremnike mora posjedovati najmanje 2 (dvije) autocisterne,
- ukoliko ima punionicu da ima minimalno 5.000 boca u vlasništvu i uređaj za ispitivanje, tlačenje boca,
- Da ispunjava sve zakonom propisane uvjete za bavljenje ovom djelatnošću

Ovom regulativom će se zasigurno postići sljedeće:

- sigurnost i pouzdanost u području distribucije UNP-a
- Uredno plaćanje poreza (obaveza) prema državi.
- Maximalno poštivanje propisa iz zakonske regulative
- Omogućavanje relnog tržišnog natjecanja iz ove oblasti

Tabelarni prikaz preporuka za oblast energetike

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Pravilnik ⁹ o izdavanju dozvola za rad za obavljanje energetskih djelatnosti	Po hitnom postupku provesti proceduru i usvajanje zakonske regulative za dobivanja dozvola - licenci za rad po Pravilniku o izdavanju dozvola za rad za obavljanje energetskih djelatnosti – (član 27), koja će regulirati slijedeće najnužnije stavke na način da dozvole za rad – licence za trgovanje UNP-om mogu dobiti: samo pravna lica koja u vlasništvu imaju minimum skladišnih kapaciteta od 300 m ³ ; obavljaju djelatnost razvoza/distribucije LPG-a u spremnike mora posjedovati najmanje 2 (dvije) autocisterne, ukoliko imaju punionicu ista treba imati minimalno 5.000 boca u vlasništvu i uređaj za ispitivanje, tlačenje boca - minimalna visina osnivačkog kapitala treba da bude 500.000 KM	Vlada FBiH

⁹ Pošto se u ovom izvještajnom periodu ne obrađuje segment energetike u poglavlju za entitete (obrađena u prethodnim izvještajnim periodima), isto je zbog velikog broja zahtjeva uvršteno u ovaj segment

11. OBLAST INSPEKCIJSKIH POSLOVA

Zbog višeslojnog sistema organizacije države u vršenju inspeksijskih poslova postoji niz preklapanja nadležnosti. Sistem inspeksijske aktivnosti privatnog sektora je glomazan, nema potrebnog nivoa koordinacije. Prisutan je veliki broj inspekcija, s nedovoljnom transparentnosti njihovog rada.

Na osnovu iskustva stranih investitora anketiranih u sklopu FIPA aftercare programa jako velik broj poslodavaca smatra da inspeksijske službe u BiH primjenjuju neujednačene standarde prilikom tumačenja legislative. Investitori su uglavnom komentarisali rad inspektora ukazujući na nedostatak profesionalizma i čestu upotrebu dvostrukih standarda, te prečeste inspekcije različitih nivoa.

Preporuka je razmotriti mogućnost objedinjavanja inspeksijskih posjeta (predstavnicima više inspeksijskih tijela u dogovorenoj jednoj posjeti), ili uvesti neko zasebno tijelo koje bi na zahtjev same kompanije izašlo na teren i ukazalo na eventualne propuste s obzirom na labirint propisa koje regulišu različite oblasti. **Prema raspoloživim informacijama upoznati smo da Grupacija Svjetske banke trenutno podržava vlade u BiH u implementaciji reformi u oblasti inspeksijskih poslova uključujući razmjenu podataka, usklađivanje kontrole na granici između entiteta i Brčko distrikta BiH i e-najave pošiljki.**

Tabelarni prikaz preporuka za oblast inspekcija

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Prisutan je veliki broj inspekcija; nedovoljna transparentnosti njihovog rada	Napraviti analizu svih inspeksijskih poslova razmotriti mogućnost objedinjavanja inspeksijskih posjeta	Vlada BiH Federalne i kantonalne inspekcije

NIVO REPUBLIKA SRPSKA

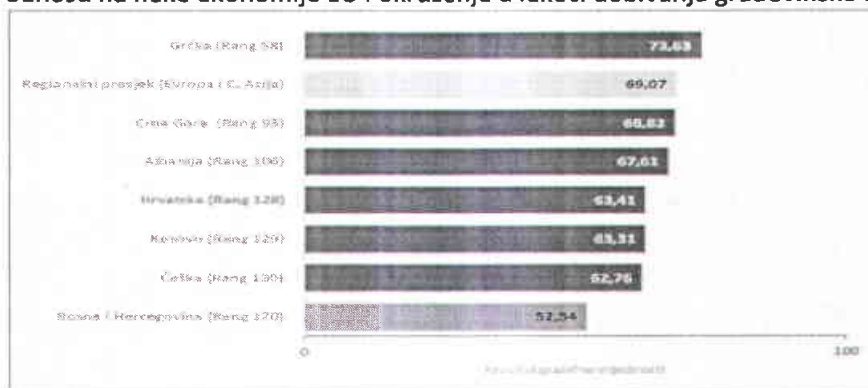
1. OBLAST DOZVOLA

e-Procedure koje prethode izdavanju građevinske dozvola i dalje su komplikovane, te vremenski i finansijski zahtjevne, te često usporavaju proces do dobivanja građevinske dozvole i po nekoliko godina (posebno u slučajevima neosnovanog sudskog spora) a uvođenje elektronskog sistema za izdavanje građevinskih dozvola predstavlja mogućnost da se ovaj postupak u oblasti građevine znatno unaprijedi.

1.1. Građevinske dozvole

Zakonska regulativa gradnje je od veoma bitnog značaja za poslovanje firmi. Tamo gdje postoji lakši postupak dobivanja građevinskih dozvola, jednostavnost i niži troškovi, postoje i veći interesi za investicijama. Prema podacima Lakoće poslovanja, pribavljanje građevinskih dozvola u BiH zahtijeva 15 postupka, traje 179,0 dana i troškovi iznose 18,5% % vrijednosti objekta. U globalnom smislu Bosna i Hercegovina je rangirana na 170 mjestu od 190 ekonomija po lakoći dobivanja građevinske dozvole, što znatno i negativno utječe i na ukupno rangiranje države.

BiH u odnosu na neke ekonomije EU i okruženja u lakoći dobivanja građevinske dozvole

Izvor: Doing Business BiH 2017, Svjetska banka

Uvođenjem sistema elektronskih građevinskih dozvola (te rješavanjem ostalih predradnji na adekvatan način), potencijalni investitori odobrenja za gradnju trebaju ishoditi u roku manjem od 30 dana, takozvanom objedinjenom procedurom i na jednom mjestu, kroz organe uprave, koji će biti u obavezi da u objedinjenoj proceduri osiguraju svu neophodnu dokumentaciju i transparentan pristup informacijama, kroz sistem elektronske predaje zahtjeva i izdavanja dozvola, čime će se olakšati poslovanje. **Po izjašnjenju Ministarstva za ekonomske odnose i regionalnu saradnju ova preporuka je već uplanirana u Programu ekonomskih reformi 2017.-2020.**

Tabelarni prikaz preporuka za oblast dozvola

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Zakon o uređenju prostora i građenju RS (Službeni glasnik RS broj 40/13 i 106/15); prekomplikovana procedura dobivanja dozvola	Uvođenjem odredbi u postojeći propis vezanih za e-podnošenje zahtjeva u propise i izdavanje elektronskih građevinskih dozvola, naravno nakon urađenih analiza stanja i mogućnosti te prijedloga za prevazilaženje prepreka i obezbjeđenja informatičke podrške	Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS

2. PARAFISKALNI NAMETI – REGISTAR NAMETA

Privrednici u RS suočeni su sa 346 neporeskih, odnosno parafiskalnih nameta. Među njima je 287 naknada, 47 taksi, sedam kazni i dvije vrste članarina.

Kada je riječ o fiskalnim nametima, postoji 15 vrsta direktnih poreza, te šest oblika doprinosa. Registar parafiskalnih opterećenja omogućio bi jasan pregled obaveza i nameta koji su pravljani na teret privrede i koji predstavljaju jednu od kočnica privrednog razvoja. Također, ovo je tema koja je više obrađena u djelu koji se odnosi na zajednička neriješena pitanja Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine. **Po izjašnjenju na izvještaj iz Ministarstva za ekonomske odnose i regionalnu saradnju već je objavljen nacrt registra parafiskalnih nameta, a usvojen je i Zakon o poreskom sistemu, što je znatan napredak.**

✓ Nadležna institucija: Vlada RS

3. TROŠKOVI RADNE SNAGE I STIMULATIVNI SISTEM OPOREZIVANJA

U Republici Srpskoj opterećenje (doprinosi) rada je iznad prosjeka u poređenju sa zemljama Evropske Unije, a poznato je da visoko oporezivanje rada ima negativan efekt na aktivno učešće na tržištu rada i zapošljavanje.

3.1. Porez na dohodak i doprinosi

Povećanjem oporezivanja rada pravi se velika razlika između cijene rada koju plaća poslodavac i iznosa plate koju prima zaposleni, što se odražava na sam kvalitet rada i time proizvodnju.

Ovakav izrazito visok iznos za plaćanje djeluje kao značajan faktor odvratanja od zapošljavanja i često rezultira time da poslodavci odlučuju da uopšte nikoga ne zaposle ili da zaposle ljude mimo znanja nadležnih vlasti. Preporuka je da se razmotri mogućnost smanjivanja visine poreske stope za niske plate, npr. kroz povećanje neoporezivog dijela plate, postavljanjem težišta na nisko plaćenim zanimanjima, jer se pokazalo da rezultati na tržištu rada za ovu grupu snažnije reaguju na promjene u oporezivanju rada u odnosu na visoko plaćena zanimanja. Također, uvođenje više poreskih razreda u kojima se poreske stope povećavaju odozdo prema gore, bi se povećala progresivnost oporezivanja u Republici Srpskoj, ili da se urade druge adekvatne analize i daju stimulaturna rješenja.

Ako bi se smanjila visina poreskog klina na plate, promijenio bi se međunarodni status po pitanju oporezivanja rada, a smanjio bi se i tzv. rad na crno, a opravdano bi se očekivalo poboljšanje konkurentnosti i porasta produktivnosti, kroz veća primanja radnika i zapošljavanje kvalitetnijeg kadra.

3.2. Podsticaji privrednicima – doprinosi

Proširenjem i na ostale grane proizvodnje odredbi člana 4 stav 2) Zakona o doprinosima RS, koji se odnosi na doprinose radnika u proizvodnji tekstila, na mala i srednja preduzeća, došlo bi do značajnih podsticaja u proizvodnji što bi za posljedicu imalo i reinvestiranje ali i stvaranje novih radnih mjesta.

U narednoj godini, preporuka je da se: uvede povlastica putem izmjena zakona o doprinosima, te proširi krug lica koji su trenutno obuhvaćena ovim zakonom. **U izjašnjenju na izvještaj, informisani smo od Ministarstva za ekonomske odnose i regionalnu saradnju da je ova preporuka u fazi realizacije u okviru programa ekonomskih reformi RS za period 2017-2019.**

Tabelarni prikaz preporuka za oblast poreskih pitanja

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Zakon o porezu na dohodak (Službeni glasnik RS broj 60/15), i visoko oporezivanje rada, nepostojanje poreskih razreda i stimulisanje „rada na na crno“ Zakon o doprinosima (Službeni glasnik RS broj 116/12); opterećena na platu	Povećanjem neoporezivog djela plate, ili smanjenjem visokih stopa na niske plate, odnosno smanjivanjem ukupnog poreskog klina na plate dovelo bi do pozitivnog efekta kroz veća primanja radnika i zapošljavanje kvalitetnijeg kadra	Ministarstvo finansija RS
Zakon o doprinosima, (Službeni glasnik RS broj 116/12 i 103/15)	Uvesti povlastice izmjenama Zakona o doprinosima, proširiti krug lica koja su trenutno obuhvaćena članom 4 stav 2, koji se odnosi na doprinose radnika u proizvodnji tekstila	Ministarstvo finansija RS

4. PRETVARANJE ZAJMA U DODATNI ULOG TJ. (FOND REZERVI)

U odnosu na iskustva investitora utvrđeno je, kod mogućnosti pretvaranja zajma u dodatni ulog tj. fond rezervi (ulog koji ne ulazi u osnovni kapital) - da Zakon o privrednim društvima ne prepoznaju takvu mogućnost. Obaveza je kod konverzije zajma u dodatni ulog platiti porez na dobit jer se pretvorba smatra kao prihod. A analizama prakse u FBiH, u Hrvatskoj, Srbiji i Sloveniji uočeno je da te zemlje imaju liberalne propise koje su prilagodile dotoku kapitala tj. novcu od ulagača.

Zajam daju investitori koji pretvaraju u dodatni ulog jer im je lakše tako doći do neutralnog novca koji se neoporezuje. Također banke će lakše dati novac ukoliko će investitor ulagati kroz zajam. Kasnije se taj zajam otpiše i ostanu ulozi u kapitalnim rezervama privrednog društva.

Zaključak investitora je da je u ovom slučaju RS u neravnopravnom položaju u odnosu na okruženje, zbog većih poreskih troškova.

Tabelarni prikaz preporuka za pretvaranja zajma u dodatni ulog

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Zakon o privrednim društvima RS i Pravilnik o transfernim cijenama i metodima njihovog utvrđivanja	Omogućiti izmjenama propisa pretvaranje zajma u dodatni ulog (fond rezervi) i time smanjiti troškove investitora	Ministarstvo finansija RS

5. OBLAST OBRAZOVANJA I TRŽIŠTE RADA

Vlada Republike Srpske je u 2016. godini usvojila godišnji Akcioni plan zapošljavanje u kojem je fokus zapošljavanja isključivo na zapošljavanju u privredi te podršci zapošljavanju ugroženih grupa, kao što su demobilisani borci, ratni vojni invalidi, djeca poginulih boraca, teže zapošljava kategorija stanovništva starije dobi i Roma.

5.1. Kvalifikovana radna snaga

Suštinu strukturnog problema, s jedne strane, predstavlja kadar koji je kroz obrazovni sistem već stekao određene vještine i kvalifikacije i nalazi se na tržištu rada, ali ne posjeduje kvalifikacije i vještine koje odgovaraju potrebama poslodavaca te ostaje dugoročno nezaposlen ili nema dovoljne podrške vlasti za dokvalifikacije. S druge strane, postoji jaz između obrazovnih politika i potreba tržišta rada, jer obrazovne politike ne reguliraju broj kvalifikacija i vrste vještina budućih generacija učenika i studenata u skladu s potrebama tržišta rada, kreirajući tako dugoročni problem za razvoj.

5.2. Visoko obrazovanje

U Republici Srpskoj trenutno je u izradi novi zakon o visokom obrazovanju kojim bi trebalo prilagoditi upisne politike kako bi bile strateški osmišljene kroz izgradnju partnerskog odnosa između ministarstava obrazovanja i investitora (poslodavaca). Potrebno je i prilagoditi nastavne planove i programe kako bi oni koji pružaju znanja i vještine potrebna na tržištu rada, provodili profesionalnu orijentaciju učenika koja mora biti standardizirana i usmjerena kako na prepoznavanje učeničkih afiniteta tako i savremenih potreba za radnom snagom.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast obrazovanja i tržište radne snage

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Kadar koji kroz obrazovni sistem nije stekao potrebne kvalifikacije za tržište rada i nedovoljna podrška vlasti za do(pre)kvalifikacije	Potrebno je prilagoditi upisne politike kako bi bile strateški osmišljene kroz izgradnju partnerskog odnosa između ministarstava obrazovanja i poslodavaca, prilagoditi nastavne planove i programe kako bi oni pružanju znanja i vještina potrebnim na tržištu rada, uspostaviti i provoditi profesionalnu orijentaciju učenika koja mora biti standardizirana i usmjerena kako na prepoznavanje učeničkih afiniteta tako i savremenih potreba za radnom snagom.	Ministarstvo obrazovanja RS
Zakon o visokom obrazovanju	Prilagoditi upisne politike	Ministarstvo obrazovanja RS

6. IZVRŠNI POSTUPAK

U Republici Srpskoj i ukupno gledano u BiH, kada su u pitanju alternativne metode rješavanja sporova, potrebno je unaprijediti i kvalitet sudske i vansudske medijacije te arbitraže općenito. U izjašnjenju na

izvještaj iz Ministarstva ekonomskih odnosa i regionalne saradnje navode da su izmjene Zakona o izvršnom postupku u proceduri.

6.1. Medijacija i arbitraža

Sudski postupci se i dalje češće koriste nego medijacija ili arbitraža. Samo su dva predmeta upućena na medijaciju, u usporedbi sa 6 280 predmeta u kojima su provedeni sudski postupci, što znači da je jedva 1% predmeta riješeno alternativnom metodom rješavanja sporova. Predložena je bolja sudski naložena medijacija i u toku je pokretanje ove vrste medijacije u pilot sudovima. Cilj je uskladiti sistem medijacije u Bosni i Hercegovini sa evropskim standardima i najboljim praksama.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast izvršni postupak

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Zakon o izvršnom postupku RS (Službeni glasnik RS broj 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13) Sudski postupci mirjenja se i dalje češće koriste nego medijacija	Unaprijediti kvalitet sudske i vansudske medijacije te arbitraže	Ministarstvo pravde RS

7. GARANTOVANJE POTREBNE KOLIČINE I KONTINUITET ISPORUKE SIROVINE IZ ŠUMA RS

Drvoprerađivači u Republici Srpskoj godinama ukazuju na problem isporuke sirovine. Kratkoročni, jednogodišnji ugovori na određeni učinak su više nesigurni nego sigurni.

Drvena industrija godinama bilježi trend rasta proizvodnje i tako podstiče izvoznu ekspanziju cijelog prerađivačkog sektora, koji bilježi sve bolje rezultate.

U narednom periodu potrebno je omogućiti drvoprerađivačima zaključivanje višegodišnjih ugovora čime bi se povećala sigurnost isporuke, a samim tim i investicije, prihod, izvoz i zaposlenost u RS. Također, provesti politike koje se odnose na obnovu šumskog gazdinstva.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast isporuke sirovine iz šuma

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Zakon o šumama RS, (Službeni glasnik RS broj 30/2010, 93/2012 i 89/2015), problem isporuke sirovine	Omogućiti (provjerenim) drvoprerađivačima zaključivanje višegodišnjih ugovora čime bi se povećala sigurnost isporuke. Izraditi i provesti strategiju obnove šumskih gazdinstava	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS

ZAJEDNIČKA NERIJEŠENA PITANJA FEDERACIJA BIH I REPUBLIKA SRPSKA

Mada se za mnoga pitanja može reći da postoje kao neriješeno otvoreno pitanje u oba entiteta ipak smo izdvojili u nastavku navedena, jer su ih investitori tokom 2016. godine izdvojili kao važna i prisutna u oba entiteta. Ovdje izostavljamo pitanje oporezivanja i vođenja duplih (skupih) računovodstava za firme u različitim entitetima, jer smo ih obrađivali u prethodnim izvještajnim periodima.

1. OBLAST NEPERSPEKTIVNE VOJNE IMOVINE

Agencija za unapređenje stranih investicija informisana je da je nadležnost Ministarstva odbrane BiH prošle godine, sporazumno između Vijeća Ministara i entitetskih vlada, izuzeta za određen broj objekata, pošto su isti proglašeni neperspektivnom vojnom imovinom. Također, po informacijama koje smo dobili od Ministarstva odbrane BiH, nije potreban sporazum sa Ministarstvom odbrane kada se ulazi u zakup ovog tipa imovine – budući da je konkretna nadležnost data vladama entiteta.

Ovi objekti mogu predstavljati jako interesantne lokacije za investitore u kom smislu je bilo i konkretnih zahtjeva. Međutim, **problem se pojavio u praksi jer se objekti koji su proglašeni neperspektivnom vojnom imovinom izdaju na veoma kratak rok korištenja.**

Prijedlog je da se neperspektivna vojna imovina izdaje (uz prihvatljivu cijenu, kao povlastica – koristeći dobre prakse) na dugoročnije korištenje a s ciljem stavljanja iste u proizvodnu funkciju i zapošljavanje (rukovoditi se rokovima npr. za koncesije 30 ili više godina¹⁰).

Tabelarni prikaz preporuka vezanih za oblast neperspektivne vojne imovine

Problem-i	Preporuka	Nadležna institucija
Rokovi iznajmljivanja neperspektivne vojne imovine	Prijedlog je da se neperspektivna vojna imovina izdaje na dugoročnije korištenje a s ciljem stavljanja iste u proizvodnu funkciju i zapošljavanje (rukovoditi se rokovima za koncesije npr. 30 ili više godina)	Vlade entiteta Vlade kantona

2. OBLAST HARMONIZACIJE PROPISA

2.1. Zakoni iz sektora trgovine

U cilju stvaranja uvjeta za ispunjenje međunarodnih obveza BiH iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i ugovora o slobodnoj trgovini postoji potreba ujednačavanja propisa koji se odnose na uvoz i izvoz robe iz Bosne i Hercegovine (BiH) te usuglašavanja entitetskih zakona s legislativom Evropske unije radi lakšeg izvoza robe. Također preporuka je izvršiti harmonizaciju propisa u oblasti trgovine između entiteta budući da domaći izvoznici, imaju problem u plasmanu robe zbog neusuglašenih entitetskih pravilnika.

¹⁰Dok susjedne zemlje privrednicima daju razne podsticaje i tako im povećavaju konkurentnost na tržištu regije, prema navodima investitora BiH i uvodi nova opterećenja (što je evidentno u 6 novih propisa koji su detaljno razrađeni u oblasti 2 na nivou FBiH). Pored fiskalnih olakšica, država može stranim investitorima pružiti i druge vrste podsticaja, pa tako predlažemo da se razmotri mogućnost da entiteti (ili ovisno od nivoa vlasništva, entiteti, kantoni i općine) usvoje akte ili izvrše izmjene postojećih u pravcu da se besplatno dodjeljuju zemljišta na korištenje na određeni period (kao primjer navodimo iskustvo Makedonije koja dodjeljuje zemljište na besplatno korištenje na period do 99 godina za firme za izgradnju proizvodnih objekata).

2.2. Zakon o hemikalijama i Zakon o biocidima - nemogućnost plasmana proizvoda iz FBiH na tržište RS

Propisi koji se odnose na trgovanje proizvodima, odnosno o uslovima koje proizvodi moraju zadovoljiti da bi bili plasirani na tržište, nisu u potpunosti harmonizirani u BiH, pa se dešava da nisu propisani isti uslovi za stavljanje proizvoda na tržište u pojedinim dijelovima.

Prema novim propisima iz oblasti hemikalija/biocida i predmeta široke potrošnje, a koji su doneseni na osnovu Zakona o hemikalijama i Zakona o biocidima Republike Srpske (RS), hemijski proizvodi iz Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) više ne mogu biti prisutni na policama trgovina u RS-u.

Naime, ovi proizvodi, da bi se našli na tržištu Republike Srpske, moraju biti u skladu sa novim propisima koji su doneseni na osnovu Zakona o hemikalijama i Zakona o biocidima u Republici Srpskoj, a koji su u potpunosti usklađeni sa zahtjevima Evropske unije.

S druge strane, u propise u FBiH kojima je regulisana ova materija, tek treba da budu inkorporisani standardi koji se primjenjuju u Evropskoj uniji. Dakle, problem u implementaciji tih propisa leži i u činjenici da FBiH u ovoj oblasti nije vršila usklađivanje propisa s adekvatnim propisima EU, već su u primjeni i dalje propisi iz bivše SFRJ.

Neophodna je hitna implementacija aktivnosti vezanih za usklađivanje zakonodavstva iz oblasti hemikalija u Federaciji Bosne i Hercegovine sa zakonodavstvom EU, kako bi se riješilo pitanje strateškog upravljanja hemikalijama u skladu sa međunarodnim normama i stekli uslovi za ispunjenje obaveza po Roterdamskoj, Stokholmskoj i Bazelskoj konvenciji.

Tabelarni prikaz preporuka iz oblasti harmonizacije propisa

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Neusklađenost Zakona iz oblasti trgovine	Izvršiti harmonizaciju propisa u oblasti trgovine između entiteta	Federalno ministarstvo trgovine Ministarstvo trgovine RS
Nemogućnost plasmana kemijskih proizvoda iz FBiH na tržište RS	Hitno donošenje zakona iz kemijske oblasti i usklađivanje sa EU	Federalno ministarstvo zdravstva

3. SUDSKI SPOROVI I ROK IZDATIH GRAĐEVINSKIH DOZVOLA

Razumijevajući postojeće probleme sa kojima se susreću institucije, ali imajući na umu interes pravne sigurnosti i zaštitu prava investitora, te situacije iz prakse, ovo pitanje smatramo jako bitnim. Svakako podržavamo kontrolu i nadzor u gradnji objekata, no često se u praksi investitori susreću sa neosnovanim tužbama i sl. koje ometaju njihove investicijske planove, te više nego znatno usporavaju njihovo poslovanje i ostvarivanje planirane dobiti. Naime, riječ je o tome kada se pokrene određen upravni spor, a investitori kao uključena strana (ili najviše zainteresovana) nisu u mogućnosti nastaviti aktivnosti izgradnje objekata dok se spor ne završi, a zbog zatrpanosti sudova i spore administracije čekanje na presudu se razvuče u nedogled (godine), te sve do tada dobijene dozvole, neophodne za gradnju, postanu zastarjele, i potrebno je podnijeti zahtjeve za nove ili u najblažem slučaju produžetak dozvola, ali što također zahtjeva obilje dokumentacije i vremena, zatim novca i gubljene planiranog profita.

Zakon o upravnom sporu FBiH propisuje da tužba po pravilu, ne sprečava izvršenje upravnog akta protiv kojeg je podnesena, ali također i da po zahtjevu tužioca (u praksi često), organ nadležan za provođenje izvršenja osporenog upravnog akta može odložiti izvršenje do donošenja sudske odluke.

Preporučujemo da se razmotre mogućnosti da u upravnom sporu zahtjev tužitelja ne može spriječiti izvršenje upravnog akta, sem u zakonom preciziranim užim izuzecima, ili da za period trajanja spora miruje rok važenja izdatih dozvola. Također da se ne dozvoli da radnje drugih zainteresovanih, zahtjevano ili dozvoljene za period izdavanja građevinske dozvole, usporavaju postupke koji prethode građevinskoj.

Tabelarni prikaz preporuka za sudske sporove i rok izdavanja građevinske dozvole

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Sporovi i trajanje građevinskih dozvola	Preporučujemo da se razmotre mogućnosti da u upravnom sporu zahtjev tužitelja ne može spriječiti izvršenje upravnog akta ili da za period trajanja spora miruje rok važenja izdanih dozvola	Federalno ministarstvo pravde
Član 17 Zakona o upravnom sporu Federacije BiH (Službene novine Federacije BiH broj 11/05) i		Ministarstvo pravde RS
Član 14 Zakona o upravnim sporovima Republike Srpske (Službeni glasnik RS broj 109/05, 63/11)		

4. OBLAST RADNO PRAVNIH ODNOSA - ANGAŽMAN DIREKTORA STRANCA BEZ ZASNIVANJA RADNOG ODNOSA

4.1. Kolizija propisa u odnosu na primjenu menadžerskog ugovora FBIH I RS

U oblasti radno prava još uvijek¹¹ postoji problem u primjeni odredbe Zakona o radu FBIH i RS, kojima je propisana mogućnost angažmana direktora stranca po osnovu menadžerskog ugovora bez zasnivanja radnog odnosa.

Naime, odredbe Zakona o radu, kojima je propisana mogućnost angažmana direktora po osnovu menadžerskog ugovora bez zasnivanja radnog odnosa, ne mogu se primjenjivati u praksi budući da je Zakonom o strancima BiH (Službeni glasnik BiH broj 88/15) propisana mogućnost odobravanja boravka strancu na području BiH na osnovu rada bez radne dozvole ali samo do 90 dana u toku godine.

Već ranije donesen je i Zakon o zapošljavanju stranaca FBIH (Službene novine FBIH, broj 111/12) kojim je propisano da stranac direktor privrednog društva u većinskom vlasništvu strane pravne ili fizičke osobe je oslobođen od posjedovanja radne dozvole. Međutim, odredbe navedenog Zakona kojim se stranci oslobađaju od posjedovanja radne dozvole nisu se primjenjivale budući da su bili u koliziji sa odredbama tada važećeg Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu BiH (Službeni glasnik BiH broj 36/08, 87/12).

Dakle, odredbe navedenih zakona tj. Zakona o radu FBIH I RS i Zakona o zapošljavanju stranaca FBIH su u koliziji sa odredbama člana 77 stav tačka a) Zakona o strancima BiH (Službeni glasnik BiH broj 88/15) i član 10 stav b) Zakona o zapošljavanju stranih državljana i lica bez državljanstva RS (Službeni glasnik RS broj 24/09 i 117/11), te je u skladu sa svim, potrebno uskladiti odredbe ovih propisa i izvršiti izmjene u zakonu na svim nivoima u BiH, te prilagoditi podzakonske akte ovoj promjeni.

Također, preporuka je pokrenuti inicijativu za imenovanje radne grupe koja bi bila sastavljena od predstavnika državnih organa vlasti (MVTEO, FIPA, DEP, Ministarstvo sigurnosti BiH), te predstavnika nadležnih entitetskih institucija za davanje konkretnih prijedloga za rješavanje ovog i sličnih pitanja.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast radno pravnih odnosa

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Član 27 Zakona o radu FBIH (Službene novine FBIH broj 26/16) i član 50 Zakon o radu RS (Službeni glasnik RS broj 1/16) omogućuju angažmana direktora po osnovu menadžerskog ugovora bez zasnivanja radnog odnosa, međutim Zakonom o strancima (Službene glasnik BiH broj 88/15) u članu 77 stav a) propisana je	Poželjno je da se izvrši izmjena propisa i briše odrednica od 90 dana na entitetskom nivou kao i nivou BiH jer uvođenje mogućnosti zaključivanja menadžerskog ugovora bez zasnivanja radnog, kao i odredbe Zakona o zapošljavanju stranaca predstavlja određene povlastice za strane investitore	Vijeće ministara BiH Ministarstvo sigurnosti BiH Ministarstvo rada i boračko invalidske zaštite RS i Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

¹¹ Pitanje iz ranijeg FIPA Izvjestaja, vezano za oprezivanje je djelom riješeno u 2016. godini, uz navedene nove poteškoće.

mogućnost odobravanja boravka strancu na području BiH na osnovu rada bez radne dozvole ali samo do 90 dana u toku godine (ista mogućnost predviđena je i članom 10 stav b) Zakona o zapošljavanju stranih državljana i lica bez državljanstva RS (Službeni glasnik RS broj 24/09 i 117/11)

5. KRITERIJI ZA DEFINISANJE STRATEŠKIH PROJEKATA

Putem entitetskih vlada pokrenuti aktivnosti rješavanja pitanja definisanje projekata od strateškog značaja za razvoj države kada je riječ o investicijama (visina, zaposleni, sektori i sl.), ali pri tom uključivši i predstavnike nadležnih državnih institucija da ne bi došlo do kolizije propisa, koji regulišu ovu oblast, između kojih je i Pravilnik o ulasku i boravku stranaca BiH (Službeni glasnik BiH broj 25/16).

Tabelarni prikaz preporuka za oblast pitanja strateških projekata

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Kriteriji za definisanje strateških projekata	Rješavanje pitanja kriterija za definisanje projekata od strateškog značaja i pitanje definisanja nadležnih institucija (entitetske vlade u suradnji sa nadležnim institucijama BiH)	Vlade entiteta Institucije BiH (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstvo sigurnosti BiH)

6. OBLAST PARAFISKALNIH NAMETA

Evidentno je da postoji veliki broj pojedinačnih taksi kao i parafiskalnih nameta koji se plaćaju na općinskom i kantonalnom nivou, a i propisi o plaćanju taksi su različiti u pojedinim entitetima, kantonima i općini. Registar parafiskalnih nameta donio bi pregled svih direktnih poreza, doprinosa, taksi, naknada, članarina i kazni koji se mogu naplaćivati a kreiranjem registra fiskalnih i parafiskalnih davanja imalo bi za cilj uspostavljanje jačanja transparentnosti naplate javnih prihoda, uspostavljanje javne kontrole nad fiskalnim opterećenjem privrede i građana i sl.

Preporuke:

- Potrebno je Izraditi registre parafiskalnih nameta, koji je i jedna od obaveza koju je vlast na nivou BiH i entiteta preuzela u reformskoj agendi. Ovaj prijedlog je obrađivan u više izvještajnih dokumenata, na različite načine.
- Napraviti analizu parafiskalnih nameta na način da se utvrdi koji se mogu promijeniti, potpuno ukinuti ili ukunuti za određene subjekte

Tabelarni prikaz preporuka za oblast parafiskalnih nameta

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Nepostojanje registra parafiskalnih nameta	Uspostavljanje registara nameta, s ciljem jačanja transparentnosti naplate javnih prihoda, uspostavljanje javne kontrole nad fiskalnim opterećenjem privrede te analize istih	Vlada FBiH Vlada RS Vlade kantona

7. NEJEDNAKA PRAKSA OPOREZIVANJA POSLOVNIH JEDINICA KOJI IMAJU SJEDIŠTE U DRUGOM ENTITETU ILI BRČKO DISTRIKTU

Zakonom o porezu na dobit RS, propisano je da je obveznik poreza na dobit poslovna jedinica pravnog lica sa sjedištem u FBiH ili BD za dobit koju ostvari na teritoriji RS. Poslovna jedinica je obavezna da podnosi poresku prijavu prema glavnom mjestu poslovanja u RS, za dobit ostvarenu poslovanjem na teritoriji RS. Podnošenje poreskih prijava za poslovne jedinice je komplikovano zbog neusaglašenosti zakona i različitog poreskog tretmana pojedinih prihoda i rashoda, te obaveze posjedovanja posebnih računovodstvenih evidencija i sačinjavanja finansijskih izvještaja.

Članom 49 Zakona o porezu na dobit FBiH propisano je da je svaki porezni obveznik dužan u roku od 30 dana po isteku propisanog roka za predaju finansijskih izvještaja, nadležnoj jedinici Porezne uprave podnijeti poresku prijavu sa pratećom dokumentacijom. Poslovne jedinice pravnih subjekata iz RS, BD i inostranstva dužne su uz poresku prijavu podnijeti i bilans uspjeha.

Potrebno je da poreski obveznici, koji poslovnu djelatnost obavljaju putem poslovnih jedinica na teritoriji drugog entiteta ili BD, podnose jedinstvenu poresku prijavu, prema sjedištu poreskog obveznika, a da se raspodjela prihoda od plaćenog poreza na dobit vrši po principu učešća dobiti poslovne jedinice u ukupno ostvarenoj dobiti privrednog subjekta.

Tabelarni prikaz preporuka za oblast oporezivanja poslovnih jedinica

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Zakon o porezu na dobit RS (Službeni glasnik RS broj 95/15, 1/17) Zakon o porezu na dobit FBiH (Službene novine FBiH broj 15/16) Podnošenje poreskih prijava za poslovne jedinice je komplikovano zbog neusaglašenosti zakona i različitog poreskog tretmana pojedinih prihoda i rashoda	Omogućiti podnošenje jedinstvene poreske prijave, odnosno da se raspodjela prihoda od plaćenog poreza na dobit vrši po principu učešća dobiti poslovne jedinice u ukupno ostvarenoj dobiti privrednog subjekta.	Federalno ministarstvo finansija Ministarstvo finansija RS

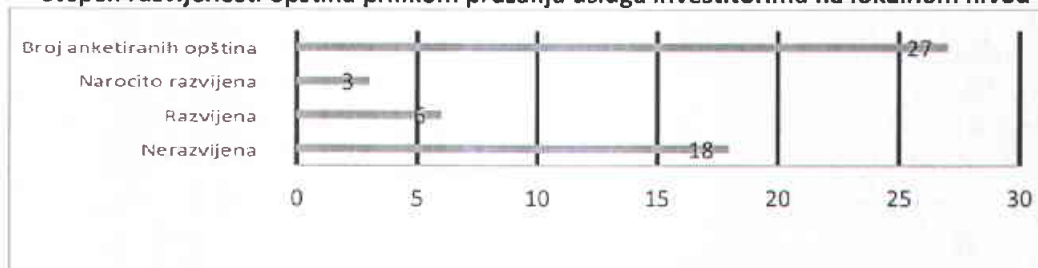
LOKALNI NIVO - OPĆINE

Lokalni nivo vlasti ima veoma značajnu ulogu ne samo kod privlačenja investitora, nego i kod same postinvesticione podrške investitorima nakon realizacije investicije.

1.1. Osnivanje centara podrške investitorima

FIPA je sprovedla istraživanje vezano za servisiranje investitora koje lokalne zajednice provode u okviru svojih nadležnosti. U tom pogledu dostavljen je skeniran dopis sa upitom na email adrese svih općina i gradova u Bosni i Hercegovini. Ukupan broj odgovora je dvadeset sedam, iz čega je vidno da je potrebno dodatno jačati kapacitete lokalnih zajednica kada je u pitanju elektronsko komuniciranje. Međutim, pohvalno je da od dobivenih 27 odgovora svaka lokalna zajednica ima razvijenu svijest o potrebi servisiranja investitora, odnosno da se kod većine poduzimaju aktivnosti u tom pravcu i jačaju kapaciteti.

Stepen razvijenosti opština prilikom pružanja usluga investitorima na lokalnom nivou

U lokalnim zajednicama sa razvijenim stepenom usluga, , pružaju se sljedeće usluge:

- * Pomoć u pronalasku investicijske lokacije
- * Podrška prije i poslije početka poslovanja (aftercare)
- * Pružanje svih potrebnih informacija i obavještanje o javnim pozivima, konkursima i svim ostalim bitnim dešavanjima
- * Besplatna promocija na lokalnoj web stranici
- * Podrška u vidu povezivanja sa stranim i domaćim partnerima kroz razne projekte, promocija i izrada promotivnog materijala, odlazak na sajmove, dobivanje potrebnih certifikata i itd.
- * Pružanje informacija o trenutno dostupnoj radnoj snazi kao i programima prekvalifikacije i dokvalifikacije radne snage

Ali, za veći broj lokalnih zajednica i dalje je neophodno inicirati projekte vezane za učinkovitiju educiranost službenika (obuke) na nižim nivoima vlasti, jačanje kapaciteta za servisiranje investitora itd.

1.2. Taksa za istaknutu firmu i forma istaknutog naziva

Komunalne takse na nivou opštine obuhvataju između ostalog i takse za svaku istaknutu tvrtku, oznaku, obilježje ili natpis na poslovnim i drugim prostorijama, objektima i slično, kojim se označava da određena pravna ili fizička osoba obavlja registriranu djelatnost ili zanimanje, koja se plaćaju godišnje a cijene istih se kreću od 100 KM do 5.000 KM u zavisnosti od zone i djelatnosti. Preporuka je da općine razmotre mogućnost umanjenja visine taksi na istaknutu firmu u većini djelatnosti, te oslobađanje pojedinih taksenih obveznika u potpunosti ili za određeni period, s ciljem olakšavanja poslovanja investitorima.

Nadalje, preporuka je jasnije definisati obaveze vezane za sam istaknuti naziv firme (preciznije odredbe).

1.3. Inicijativa za zajedničko djelovanje

Preporuka je i pokretanje inicijative za intenzivnije uvezivanje lokalnih zajednica međusobno i sa drugim nivoima vlasti, s ciljem razmjene iskustava, pružanja veće podrške stranim investitorima, rješavanja pitanja nadležnosti za izdavanje građevinskih i drugih dozvola (utvrđivanje procedura i brže institucionalne komunikacije) i sl.

NAPOMENE

U uslovima potpune svijesti o značaju direktnih stranih investicija za razvoj i otvorene oštre konkurencije u privlačenju stranih investitora, mnoge države kreiraju posebne pogodnosti kojima nastoje utjecati na odluke o odabiru odredišta stranih investicija. Investitori ne vole ulagati u nesigurne lokacije, stoga je podrška koju primaju jako važna a upoznati smo da su postojeći strani investitori jedan od najvažnijih promotora države u svim segmentima života, a posebno kada je riječ o privlačenju novih investicija.

Važnim za naglasiti i u ovom dijelu dokumenta smatramo neophodnost stvaranja sigurnije pravne države a što bi se omogućilo pažljivijim skeniranjem stanja na bazi kojeg se usvajaju propisi i uključivanje predstavnika svih aktera, na koje se odnosi propis odnosi, u postupak pripreme prednacrt propisa te izbjeći veliki broj stalnih izmjena i dopuna propisa te neprovodivost propisa ili pojedinih njihovih odredbi.

U odnosu na sva u dokumentu obrađena reformska pitanja i ponuđena rješenja, preporuka je intenziviranje aktivnosti kada je riječ o sljedećim mjerama: oragnizacija radnih sastanaka, sa institucijama iz čijeg djelokruga su rađene preporuke, pokretanje inicijativa za uvezivanje ministarstva obrazovanja i tržišta rada, inicijative za rješavanje imovinko pravnih pitanja i sl., jače uključivanje partnera iz saradničke mreže na implementaciji ostalih preporuka.

Nadalje, potrebno je inicirati projekte vezane za učinkovitiju educiranost službenika na svim nivoima vlasti, te insistirati na elektronskoj pismenosti i da kontinuirano educiranje državnih službenika svih nivoa vlasti bude strateški prioritet institucija kao i drugih obuka koje su važne za implementaciju propisa u praksi s ciljem jasnog i ujednačenog djelovanja. Kako je elaborirano potrebno produbiti aktivnosti u smjeru veće usmjerenosti prema investitorima, dalje rješavati administrativne prepreke zapošljavanja stranaca, riješiti problem izdavanja podsticajnih sredstava (pitanje diskriminacije) pri dodjeli po javnim pozivima s ciljem jačeg stimulanja privatnog sektor. Rješavati pitanja provođenja propisa u oblasti poljoprivrede, kontrole kvalitete, certificiranja i uvesti dosljednu primjenu propisa od strane inspektora (obuke). Uložiti više energije u stvaranje jedinstvenog ekonomskog prostora uključujući i usklađivanje i koordinaciju industrijskih politika i politika za mala i srednja preduzeća za cijelu zemlju.

Također ističemo da je preporuka da se ide u pravcu razvijanja više načina poticanja privrede i da se stimuliše radna snaga koja će ostati u BiH – ovo ističemo jer u posljednje vrijeme veliki broj investitora ima primjedbe na to da radna snaga, čim se osposobi/kvalifikuje odlazi iz firme a često i države.

I konačno, preporuka je da nadležne institucije, u suradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH urade pregled dostupnih informacija za putovanja u BiH (upozorenja), za ciljne zemlje investitore, koje se daju prilikom ulaska u BiH - te da iskomuniciraju sa predstavnicima stranih ministarstava vanjskih poslova i općenito agencijama ispravnost navođenih informacija i promotivnijeg informisanja prilikom ulaska ili planiranog putovanja u BiH (naravno, u skladu sa urađenim promjenama) a u svrhu poboljšanja imidža BiH.

REFERENCE

- FIPA Aftercare evidencija otvorenih pitanja za 2016. godinu (sa Saradničkom mrežom)
- FIPA aftercare izvještaji sa preporukama prethodnih godina
- Bijela knjiga 2015/2016 Vijeće stranih investitora BiH, 2016
- Izvještaji udruženja poslodavaca i asocijacija
- Izvještaj Svjetske banke Doing Business 2017
- Investment Policy Review of Bosnia and Herzegovina, UNCTAD, 2015
- Analiza parafiskalnih nameta u Bosni i Hercegovini, International Burch University, 2014
- Akcijski plan za provedbu Reformske agende na razini Vijeća ministara Bosne i Hercegovine

- Akcioni plan Federacije Bosne i Hercegovine za realizaciju reformske agende za BiH za period 2015. – 2018. godina
- Ažurirani akcioni plan za realizaciju reformske agende Federacije Bosne i Hercegovine za period 2015. – 2018. godina , Sarajevo, decembar 2015. godine
- Izvještaj o napretku za BiH 2016, Evropska Komisija
- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (poglavlje 5. I Politike suradnje, Promovisanje i zaštita investicija)
- Nacrt studije izvodljivosti: Pобоljšanje postupka za privredne predmete u Federaciji Bosne i Hercegovine , Svjetska banka u saradnji UK Fondom za dobro upravljanje, 2016
- Analiza poslovanja privrednih subjekata u Federaciji BiH 2015, Federalni zavod za programiranje razvoja, 2016
- Informacija od Ministarstva za ekonomske odnose i regionalnu saradnju RS
- Stanje nacije, Izvještaj broj 2 Nezavisni monitoring provedbe i efektivnosti Reformske agende za BiH za period 2015-2018, Centri civilnih inicijativa (CCI), 2016
- Aftercare a Core Function in Investment Promotion United Nations New York, UNCTAD (2008)
- Regionalna konvencija o PAN-EVRO-MED (PEM) preferencijalnim pravilima o porijeklu robe
- Zakon carinskoj politici BiH (Službeni Glasnik BiH broj 57/04,51/06,93/08,54/10,76/11)
- Zakon o carinskoj politici (Službeni Glasnik BiH broj 58/15)
- Upuststvo o carinskom postupku u slobodnim zonama (Službeni glasnik BiH broj 91/09)
- Zakon o PDV-u (Službeni glasnik BiH broj 09/05, 35/05, 100/08)
- Pravilnik o primjeni zakona o PDV (Službeni glasnik BiH broj 93/05,21/06,60/06,06/07,100/07, 35/08, 65/10)
- Zakon o javnim nabavkama (Službeni glasnik BiH broj 39/14)
- Odluka o obaveznom korištenju preferencijalnog tretmana domaćeg u postupku javnih nabavki (Službeni glasnik BiH broj 29/09)
- Uputstvo o primjeni Zakona o javnim nabavkama BiH (Službeni glasnik BiH broj 03/05 i 24/09)
- Zakonom o strancima (Službene glasnik BiH broj 88/15)
- Zakona o politici direktnih stranih ulaganja BiH (Službeni glasnik BiH broj 17/98, 13/03, 48/10 i 22/15)
- Zakon o stranim ulaganjima RS (Službeni glasnik RS broj 25/02 i 24/04, 52/11 i 68/13)
- Zakon o stranim ulaganjima FBiH (Službene novine FBiH broj 61/01, 50/03 i 77/15)
- Zakon o privrednim društvima RS (Službeni glasnik RS broj 127/08, 58/09, 100/11 i 67/13)
- Zakon o privrednim društvima FBiH (Službene novine FBiH broj 81/15)
- Instrukcija o povratu poreza na dodatu vrijednost za strane državljane(Službeni glasnik BiH broj 01/07)
- Zakon o porezu na dobit FBiH (Službene novine FBiH broj 15/16)
- Zakon o porezu na dobit RS (Službeni glasnik RS broj 95/15, 1/17)
- Zakon o slobodnim zonama BiH (Službeni glasnik BiH broj 99/09)
- Zakon o slobodnim zonama RS (Službeni glasnik RS broj 65/03)
- Zakon o slobodnim zonama FBiH (Službene novine FBiH broj 2/95, 37/04 i 43/04)
- Okvirni Zakon o registraciji poslovnih subjekata u BiH (Službeni glasnik BiH broj 42/04)

- Zakon o registraciji poslovnih subjekata FBiH (Službene novine FBiH broj 27/05, 68/05, 43/09 i 63/14)
- Zakon o registraciji poslovnih subjekata RS (Službeni glasnik RS broj 67/13 i 15/16)
- Odluka o osnivanju i radu predstavništava stranih lica u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH broj 15/03)
- Pravilnik o ulasku i boravku stranaca BiH (Službeni glasnik BiH broj 25/16)
- Zakon o slobodnim zonama FBiH (Službene novine FBiH broj 2/95, 37/04 i 43/04)
- Zakoni o koncesijama
- Zakon o radu FBiH (Službene novine FBiH broj 26/16)
- Opći kolektivni ugovor FBiH (Službene novine FBiH broj 48/16)
- Zakon o porezu na dohodak FBiH (Službene novine FBiH broj 10/08, 9/10, 44/11, 7/13 i 65/13)
- Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dohodak FBiH (Službene novine FBiH broj 67/08, 4/10, 86/10, 10/11, 53/11, 20/12, 27/13, 71/13, 90/13, 45/14, 52/16 i 59/16)
- Zakon o finansijskom poslovanju FBiH (Službene novine FBiH broj 48/16)
- Uredba o uslovima i načinu plaćanja gotovim novcem FBiH (Službene novine FBiH broj 72/15 i 82/15)
- Zakon o stvarnim pravim FBiH (Službene novine FBiH broj 66/13,100/13)
- Pravilnik o provedbi Zakona o stvarnim pravima FBiH (Službene novine FBiH broj 17/14)
- Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta (Službene novine F BiH broj 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10)
- Zakon o uređenju prostora i građenju RS (Službeni glasnik RS broj 40/13 i 106/15);
- Zakon o porezu na dohodak RS (Službeni glasnik RS broj 60/15),
- Zakon o doprinosima (Službeni glasnik RS broj 116/12)
- Zakon o izvršnom postupku RS (Službeni glasnik RS broj 85/03, 64/05,118/07,29/10,57/12,67/13)
- Zakon o šumama RS (Službeni glasnik RS broj 30/2010, 93/2012 i 89/2015)
- Zakon o radu RS (Službeni glasnik RS broj 1/16)
- Zakon o zapošljavanju stranih državljana i lica bez državljanstva RS (Službeni glasnik RS broj 24/09 i 117/11)
- Zakon o upravnom sporu Federacije BiH (Službene novine FBiH broj 11/05)
- Zakona o upravnim sporovima RS (Službeni glasnik RS broj 109/05, 63/11)
- Zakon o računovodstvu i reviziji Federacije BiH (Službene novine FBiH broj 83/09)
- Zakon o unutrašnjoj trgovini Federacije BiH (Službene novine FBiH 40/10)
- Zakon o trgovini RS (Službeni glasnik RS broj 6/07, 52/11 i 67/13)
- Zakon o porezu na dobit RS (Službeni glasnik RS broj 95/15, 1/17)
- Pravilnik o transfernim cijenama i metodima njihovog utvrđivanja RS (Službeni glasnik RS broj 47/16)
- Zakon o poticanju investicija i unapređenju investicijskog okruženja RH
- Uredba o uslovima i načinu privlačenja ulaganja Srbije